

• VI. ÉVFOLYAM •
1916

IÚLIUS
MEGJELENIK
MINDEN HÓ-
ELSEJÉN •

ÚJULT ÉS JÖVŐ

• ZSIDÓ IRODALMI MŰVÉSZETI TÁRS-
SÁGALMI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT •
AZ ORSZÁGI KULTURBIZOTTSÁG KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESTTI

• DR. PATAI JÓZSEF

TARTALOM.

	Oldal		Oldal
Dr. Hevesi Simon: Romlott társadalmak	249	Dr. Gellért Samu: Tábori levél az olasz	
Patai József: Ima. (Vers)	250	harctérről	272
Abádi Imre: Keleti éjszakák	251	Dr. Goldberger Izidor: Zsidó katonákról szóló	
Nagy Imre: Harcos napok. (Vers)	252	okmányok a XIX. század elején	273
Loránt Mihály: A náchári országúton	253	TOLLHEGYRŐL.	
Nagy Imre: A mi várunk. (Vers)	256	Renegátokról, Érettségi renegátok, Temetői	
Szabó Imre: Gimes Lajos	256	renegátok. (Secundus)	274
Gimes Lajos: Levél a harctérről	257	Gimes Jenő: Galíciából. (Vers)	274
Szilágyi Sándor: A végtelen öröm. (Vers)	258	Az Omíke és Mensa Academica évi jelentése	
Kaczér Illés: Blum bácsi, a halál komája.	259	az 1915. hadi évről	275
Peterdi Andor: Madarak. (Vers)	262	KRÓNKA ÉS SZEMLE.	
Dr. Kecskeméti Ármín: Örök harc — örök		Egy kis hitvita, Az Omíke és a Mensa	
béke	263	Academica, A Jászberényi Izr. Leány-	
Somlyó Zoltán: Fragmentum. (Vers)	265	egylet stb.	283
Lakatos László: Emlékezés	266	SZERKESZTŐI ÜZENETEK. HIRDETÉSEK.	
Székely Béla: Mi vár reám? (Vers)	269		
Székely Béla: Ábrís	269		
Pap Izsák: Találkozás az Úrral. (Vers)	271		

ILLUSZTRÁCIÓK:

Wachtel (Wien): Emléklap. (Műmelléklet).

Tiberiási tájkép	251
Hizkija tava	252
Josafat völgye	253
Gimes Lajos: Téli hangulat orosz földön	254
— — A Nowi-Poczajowi Gettóból	254
— — Orosz zsidó	255
— — főhadnagy festőművész arcképe	256
— — Tábori konyha	257
— — Kolostor a lövészárók mögött	257
— — Orosz tél	258
— — Orosz zsidó	259
— — Baka	260
— — Gépfegyver	261
— — Tábori konyha	261
— — Nowi-Poczajow alatt	263
— — 34-es őrszem orosz földön	263

Gimes Lajos: Lőállások az Ikvaparton	264
— — Lövészárókélet	265
— — Orosz fogoly	266
— — Szanitészek	267
— — Tábori konyha	267
— — Nowi-Poczajow	268
— — Csendes órák	269
— — Vöröskereszt	270
— — A segélyhelyen	271
Hősök sírjai a Doberdón	272
Hősök sírjai a Doberdón	273
Keletgalíciai zsidó temető	274
Patai József versei a newyorki The Hebrew	
Standardban	285
Az Izr. Szünidei Gyermektelep-Egyesület	
hadikórházából	286
Az Izr. Szünidei Gyermektelep-Egyesület	
gyermektelepéről	286

WACHTEL (WIEN):
 GEDÄCHTNISBLATT

WACHTEL (WIEN): EMLÉKLAP A GALICIAI
 MENEKÜLTEK HÓDOLÓIRATÁBÓL

A Mult és Jövő 1916 júliusi műmelléklete

MULTÉSTÖVÖ

ZSIDÓ · IRODALMI · MŰVÉSZETI · TÁRSADALMI · ÉS · KRITIKAI · FOLYÓIRAT

Az O. M. I. K. E. kulturbizottságának közreműködésével szerkeszti

DR. PATAI JÓZSEF

Megjelenik minden hó elsején
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI. ker., Podmaniczky-
utca 6. szám. Telefonszám 146-92.
Előfizetési ára az O. M. I. K. E. párt-
fogó tagdíjjal együtt egész évre:
20 korona, díszkiadásban 30 korona.
Egyes szám ára: 2 és 3 korona.

VI. ÉVF., 1916 JÚLIUS

DR. HEVESI SIMON: ROMLOTT TÁRSADALMAK

zsidó irodalom éles érzéket árul el a romlott társadalmak megítélésében. Találó erős jellemzések és tanulságok különösen háborús időkben, mikor minden ember szeme a krízisek mélyebben fekvő okait keresi. A próféták és a talmud bölcsei hadd jussanak egy pillanatra megint szóhoz.

Ezsajas közismert példázatában a szőlőkertről, nemes erkölcsök nemes venyigéinek elfajult terméséről szólva kora társadalmának bűneit a következő dolgokban látja:

1. A vagyon összehalmozódása néhány kézben. Mint a hanyatló római társadalomban az egész földbirtok hét patrícius család kezében összpontosult és ez a gazdasági jelenség társadalmi súlyedésre vezetett, úgy állapítja meg ezt az összefüggést a próféta szelleme már évszázadokkal előbb: „Jaj, akik házat házhoz sorakoztatnak, földbirtokot földbirtokhoz csatolnak, mintha egyedül akarnátok lakni az országban” — és amiről nemzetgazdászok bő elméletet, könyveket írnának, azt a próféta röpülő gondolatvillanással lengi át, hogy szinte kábulva nézzük az összefüggések merész lépcsőzetét, melyek akkor világosodnak meg, mikor a próféta egy szárnycsapással már fönn van a következtetések oromzatán. „Füleimmel hallom Isten szavát — úgymond —, ez okból sok ház elpusztul, nagy és jó házak lakatlanok lesznek, mert tíz járom szőlőkert csak egy bathot terem és egy chómer vetőmag nem hoz többet, mint egy éfát.” Természetes, hogy a zsellér- és rabszolgasorba súlyesztett nép nem műveli úgy a földet, mint kisértőkorában a magáét művelte és az ország hozadéka, a nemzeti jövedelem csökken, ami visszahat a gazdagokra is.

2. A léha mulatozás, a könnyelmű élvhajhászat, szórakozás és tivornyázás. „Jaj azoknak, akik

már kora hajnalban szesz mellett mulatnak és késő alkonyatkor még bor tüzei őket és van hárfa, fuvola, dob, tilinkó meg bor lakomáikon, — de hogy mit cselekszik azonközben az Úr, nem látják és kezeinek munkáját nem tartják szemmel!” Vagyis míg a társadalom egyes rétegei léhaságban dőzsölnek, a világtörténelem lépései nem szünetelnek és a dőzsölő társaság körül megváltozik a világ — és az események mozgásáról „tudomás nélkül való nép exiliumba jut”.

3. A hamis filozófia. A világszemlélet alapvető eszméinek negációja, az etikai fogalmak „átértékelése” szerepel itten, mint a társadalmak szerencsétlenségének egyik kútforrása. „Jaj azoknak, akik a rosszat jónak mondják és a jót rossznak, akik megteszik a sötétséget világosságnak, a világosságot sötétségnek, megteszik a keserút édesnek és az édeset keserűnek. Jaj azoknak, akik bölcssek saját szemeikben és önmaguk előtt mélyítéletűek.” Ezek hamisítják meg a fogalmakat, mérgezik meg a közgondolkodást, ezek nevezik el hősiességnek a fölszított élvezethajhászt, ezek lappangó vesztegetéssel és szofisztikával elveszik „az igazak igazát”.

Jeremiás próféta lírikus hangon szól a megromlott társadalomról, de közbe erős jellemző szavak csendülnek meg a közéleti hazugságról és hűtlenségről, a családi érzületet meglazító hit-szegésről és mindenüvé befészkelődő árulásról. „Ki vinne engem a sívatagba, karavánok éjjeli tanyájára, hogy elhagyhatnám népemet, elmennék tőlük, mert megannyian hűségtörők, pártosok szövetsége. Hazugságuk ívén irányozzák nyelvüket és nem becsülettel jutnak hatalomra az országban, bűnből bűnbe indulnak és engem nem ismernek — úgymond az Úr. Mindenki őrizkedjék barátjától, ne minden testvérben bízzatok, mert minden testvér csalárdságra gondol és minden

barát rágalommal jár. Egyik a másikat kijátsza, igazat nem beszélnek, rátanították nyelvüket a hazug beszédre, belelankadnak a bűntevésbe!”

■ Micha próféta szintén szubjektív kitéréssel vezeti be szomorú társadalomrajzát: „Jaj nekem, mert olyan vagyok, mint aki nyárutón száraz gyümölcsöt keres, mint aki böngész a szüret után, nincs már élvezhető fürt, nincs zsenge gyümölcs, amit kíván a lelkem. Kipusztult az igaz jámbor a földről, egyenes az ember közt nincsen, mindannyian vérre leselkednek, egyik a másikra hálával vadász... A jó közöttük ritka, mint az egyenes vessző a bozótban... Ne higgyetek barátban, ne bizzatok bajtársban, a nőtől, ki kebleden pihen, őrizd ajkaid nyílását, mert a fiú lealázza apját, a leány föllázad anyja ellen, a menny az ő napja ellen, az embernek ellenségei tulajdon házának tagjai.”

Szomorú társadalmi viszonyok rajzát adja a talmud is, főképen a második jeruzsálemi szentély pusztulását követő időkről. „Mikor a szentély elpusztult, szégyenre jutottak a tudósok és az előkelők és eltakarták arcukat, jelentéktelenné lettek az érdemmel bíró férfiak, hatalomra vergődtek az erőszak és a rágalom emberei — és nincs, aki keresse, nincs, aki kutassa, nincs, aki vitassa; kire támaszkodhatnánk, ha nem Atyánkra az égben?”

„Mikor elpusztult a szentély, olyanokká lettek a bölcsek mint az írástudók, az írástudók mint a népvezetők, a nép vezetői mint a köznép, a köznép pedig mindegyre silányul — és nincs, aki keresse, nincs, aki kutassa, nincs, aki vitassa; kire támaszkodhatnánk, ha nem Atyánkra az égben?”

Nagyon érdekes a Messiás majdani eljövetelet megelőző idők rajza, mint tipikusan romlott társadalom képe, melyben sok ismerős vonásra akadunk: „A közeledő Messiás nyomaiban az arcátlanság igen megnő, a drágaság burjánzik, a szőlő megadja ugyan termését, de a bor drága és nincs, aki feddő szót emel, a törvény- és tanház parázna-sággá lesz, a határszél pusztul, a végek lakói bolyonganak városról városra és nem találhatnak irgalomra, az írók bölcsesége megevesedik, a bűntől visszariadókat lenézik, az igazság eltűnik, ifjak megszegyenítenek aggastyánokat, aggok tisztelegnek ifjak előtt, a fiú lealázza apját, a leány föllázad anyja ellen, a meny napja ellen, az embernek ellenségei tulajdon házában tagjai, a kor arculata olyan, mint a kóbor eb ábrázata, a fiú nem ismer szemérmet atyja előtt; kire támaszkodhatnánk, ha nem Atyánkra az égben?”

Megragadó vonások! Erős látás és hatalmas jellemzés. Ezsaiás menydörgő szavától Jeremiás líráján át a talmud elégikus panaszáig: mennyi beléltetés a dolgok velejébe és mennyi tömör, rá-találó, a lényegre ütő tanítás!

Hamis filozófia, mely aláássa az erkölcsi gondolkozást, kapitalisztikus koncentráció, mely min-

dent elnyel és az erkölcsi élet egészséges gazdasági és fizikai alapjait elvonja, filozófiával megalapozott programszerű léhaság és határtalan élvezetszomj, a nemzeti közjólét pusztulásait előidéző kapzsiság és felületesség, a közélet hazugságainak száradalmazása és szentesítése, a családi élet meglazulása, az általános színvonal hanyatlása erkölcsi és szellemi téren, a konjunkturák lelketlen kihasználása, az írók bölcseségének elfajulása, a közszellem egészségtelen táplálása, a kóbor eb undorító undortalanságára emlékeztető cinizmus, mely nem riad vissza semmitől, csak táplálék legyen, az elbizakodottság, mely nem ismer tekintélyt maga fölött és végül az igazság teljes eltűnése, minélfogva állításokkal akarnak teremteni tényeket és mindenki elhiszi maga is, hogy neki van igaza: mind oly szímtomák, oly tipikus vonások, melyek, ha jobban ütnek bár ellenségeinkre, mint mireánk, mindenesetre jellegzetes vonásai a megromlott társadalmaknak. Ez áll Arany János rajzára is a hanyatló korok társadalmáról: „Midőn a renyhe társaság büzhödt állóvizében új bűnök milliárdjai vannak keletkezőben, midőn a munka és vagyon egymástól messzeesnek és a tökélyre vitt csalást mondhatni rendszeresnek, midőn eltűnve a szerény családiasság zamatja, a nő erényét s mi több a férj nejét eladja, midőn apát öl a fiú, rokont öl a rokonság s mérséklí bűne tudatát a kétes vérazonoság, midőn a gazdag megkövül s a szegény elfásul, egyszóval a polgárosodás fordul ránk csapásul.” A megromlott társadalmaknak jellegzetes vonásait pedig megösmerni jó és üdvös, ha majd a háború után jó és egészséges társadalmat akarunk.

PATAI JÓZSEF: IMA

*Mennyei Atyánk,
Világosítsd meg hajlékunkat
És tűzhelyünkön el ne aludjon
Soha a láng.*

*Mennyei Atyánk,
Küldj kertünkbe rózsát, gyümölcsöt
S ne legyen meddő és virágtalan
Soha a fánk.*

*Mennyei Atyánk,
Adj tavasz után nyári sugárt
És napos őszre szőlős szürettel
Teljen a szánk.*

*Mennyei Atyánk,
Ha nap melegét lehűti a dér,
Legyen telünk havas, tiszta, fehér
S ne fagyjon ajkunkra imánk.*

ABADI IMRE: KELETI ÉJSZAKÁK

JAFFA PARTJAIN

Jávor Bellának

ál lesz. Nagyszabású, előkelő vigalom. A bálterem hatalmas ablakain még rőt világgal vág be a nap, játékos csillogással ömölve végig az óriási bálterem síma, fényes parketjén, de a homályba merülő menyezeten néhány csillag-lámpás már intenzív izzással tekint a mulatság elé és a mélység háttérében, vagy a távoli ködös homályban, valahol fojtottan dörömböl, morajosan rezzen, sípolva, csörömpölve hangolász s fel-felzúg egy-egy pillanatra a hatalmas bálí orchester.

A bál fenséges asszonya —, akinek a tiszteletére teljességének és szépségének megújulása alkalmából a tenger ifjú kentaurjai, habléányai, nimfái és koboldjai minden hónapban táncmulatságot rendeznek — szintén készülődik már. Halvány pirulása, örökbájú arcát fölemelte a sáronai ligetek mögött, magára vette már finom selymeit, ékes, izzó tűzű drágakövek koronázzák szépséges arculatát; felöltötte méltóság-teljes mosolyát és tekintetét is. Szende csillaghölgyek állanak a jobb-jánál, szerényen és alázatosan várva a fenséges asszony további rendelkezéseire. De egy magas pálma áll a királynő előtt, díszkréten hajlong, udvarol neki és a királynő még hallgatja néhány pillanatig, aztán mosolyogva elköszön a boldog udvarlótól és felhő-fogatára száll, hogy idejében megjelenhessék a tiszteletére rendezett ünnepélyen, hogy legmagasabb jelenlétével beragyogja a bál előkelő, jókedvű, csillámosan ragyogó közönségét.

Száll a királynő, száll könnyű fogatán, nyolc tüzes táltos repül vele, de csak az ezüstszerszámos, sörényes fejek láthatók, alattuk fehér porfelhő, mögöttük fehér porfelhő és csillagszikrák a paták alatt. A fenséges asszony mögött ragyogó kíséret, legszebb udvarhölgyei, kiket szelíden legyen a királynő *hosszan hátranyúló fátyola*, átszöve végtelenül finom aranyszálakkal: — a tejút.

A naplemente közvetlen estéjének méla csöndje után most a homály somfordál ki a bálteremből, hogy helyét az ünnep fehér fényárjának, a selymek villanásának, a szemek és gyöngyök ragyogásának engedje át. Már látható is egy-egy

fehér váll, egy-egy gyöngyös nyak. Tompa zúgással, majd egyre élesedő robajjal robognak elő a fogatok a mélység bírodalmának otthonaiból: a bál szépei jönnek, a tenger rózsái, hajlékony, karcsú virágai, vízi tündérek és elegáns fürge koboldok fényes batárokon, szilaj vízílovakon, melyek bojtos szerszámaikat rázva, dobogva és csörömpölve rugtatnak előre a parti fövényen s drága terheiktől szabadulva újra eltűnnek a mélység útjain.

Az ünneplők özönlenek, egyre özönlenek, pár- és csoportfejek hullámanak egymás mellett a bálteremben; bóbítás fejek fehéren, vakító diadémekkel, dúsan omló hajak, koszorús fonatok, opállal és briliánsokkal koszorúzott smaragd-díszekkel.

Az orchester lármásan csörömpöl fel-felbúg, majd hirtelen valami halk, méléző medítálásba esik, hogy aztán az adott jelre ezerféle húrjával

Tiberias

Tiberiási tájkép

és hangjával egyszerre villanyozza fel a táncra-kész párokat.

Most egy szempillantás alatt ünnepi fényár ömlik el a sokadalom fölött: — a királynő megérkezett.

— A Fenséges asszony! A Fenséges asszony! — susogja minden ajak.

És a Fenséges asszony szelíd bájjal emelkedik ki a kocsijából. Balról tisztos távolságban a király képviselőjében egy magas udvari csillagméltóság követi, mögötte pedig az udvari csillaghölgyek.

— A Fenséges asszony! A Fenséges asszony! — ejtik ki tisztelettel mindenfelé.

— És a Fenség?

— A Fenség világügyekkel van elfoglalva.

— A Fenséges asszony! — suttogják tovább és izgatott tolongás, a kíváncsiság láza vesz erőt a sokaságon, miközben az ékszeres fejek, a

Chiskijahus Teich

Hizkija tava

szépséges, boldog, derült arcok mind-mind a Fenséges asszony felé fordulnak mosolyukkal. Az apály csöndje is véget ér és az orchester, mely gondosan fölkészülve, feszült némaságban várakozott néhány pillanatig, most harsogva zendül föl a királynő üdvözlésére és ezzel a közönség tétova andalgását is a tánc szilaj sodra váltja fel.

Villanó selymek, suhognak, hajló derekak keringenek előttem jobbra-balra ringatózva a táncolók pezsgő áradatában; kibomlott hajak illata, fodros aljak, csipkés uszályok hús szele csap felém. Ékszerek, kösöntyűk, szalagok, csipkék, fodrok és selymek hátraszegzett és lehajtott fejek fehérítő vállak és óriási drága fehér legyezők bizarr keveréke repül, repül, vad mámorban kering a zene szárnyain. A gyönyör szent, ellenállhatatlan ereje uralja őket, mely lassan-lassan megcsap engem is, a vágy szédülete elragad: — közéjük állni, részegen, boldogan táncolni a tenger szépeivel, elvegyülni közöttük, mámorosan mindent feledve elvegyülni!

Nem lehet, nem tudok a varázsnak ellentállni! Gyorsan dobom el magamtól az egyetlen vászonköpenyt, melyben a vígalom hírére a fövenyre kijöttem az alvó jémení faházikók és a fantasztikusan ágaskodó, olykor pedig meglepően gubbasztó kaktuszbokrok mentén s már közöttük is vagyok, kacagó nimfák puha fodraikkal legyintik arcomat, testemet; kapóra jöttem, új vendég vagyok; síma, meleg karok fonódnak reám, táncolunk, két habléányt ragadok derékon egyszerre s táncolunk, táncolunk, míg fáradtan a fövenyre nem rogyok, a langyos síma fövenyre, mely álomba roskadva.

Egy csókra ébredtem, egy üde röpke csókra, mely halántékomat és az arcomat érte egyszerre. A hajnal halvány asszonyának üde csókja volt. Fölemelkedtem a köpönyeg alól és egymásra

néztünk, mindketten méla mosollyal, fátyolos szemmel pillantottunk a bál színterére, ahol egyetlen táncos se keringett már, a zenészek elvonultak, a jókedv, az ünnepi hangulat éji dagálya elmúlt, véget ért, csak a bálterem síma, néptelen fövenyparketje terült el előttünk szerte beszórva és megvilágítva a hajnal ragyogásában mindazokkal az apró, különféle és részben már felismerhetetlen holmikkal, melyeket a táncosok elvesztettek és eldobáltak: galárisok, fehérítő csigagalárisok, apró meduzák, tengeri csillagkotillonok, fehér habkönnyű csipkefoslányok, virágok, zöld

kis alvilági galyacskák, barnáló szírmok, széjjelszórt csillogó gyöngyök és — egy pirosuló szívcsiga, vagy emberszív talán? — oldalt a fövenyre borulva, egy kissé bele is mélyedve, mintha rejtőzni szeretne a világ elől, vagy mintha rátapodtak volna... Meghatódva nézem és fölemelem, gyöngéden, óvatosan: valóban egy szív, egy kihűlt, megrepedt és kővédermedt emberszív! Csak azt nem tudom megállapítani, hogy férfiszív-e, vagy leányszív. Egy kővévált szív, melyben élet volt, élet lüktetett és hűség lakott, mert meg tudott repedni. Egy szív, mely csalódott valakiben... Egy leány lábához dobott férfiszív? Ki tudja? Mitől repedt meg? A boldogságtól, vagy a fájdalomtól? Ki tudja? Egy kővé dermedt szív, egy megrepedt emberszív.

NAGY IMRE: HARCOS NAPOK

A SÍR

A véres földet ráncdobálják,
talán egy könny is ráncosít,
talán egy könny is ráncosít.

És száz piros seb összebámul,
száz pirosuló seb egy se fáj,
a hideg földben egy se fáj.

És hosszú álmot álmodunk ott,
száz bús baka a föld alatt,
száz bús baka a föld alatt.

Mig egyszer majd bús alkonyórán
kiszántja csontunk egy polyák,
egy vén polyák, egy bús polyák.

LORÁNT MIHÁLY: A NÁCHARI ORSZÁGÚTON...

„És Jicchák kiment volt andalogni a mezőre, este felé; és fölemelvén szemeit, látta, hogy íme, tevék jönnek.“

(Mózes öt könyve; I. könyv, 24. fejj., 63. sor.)

mezopotámiai tavasz gyenge és bágyadó volt. Az alkony hajlása láthatatlan szárnyakon jött és megejtően. Felhő nem volt az égen, csak kékes végtelenség. A búzaszárak halványan rejtegették dús erejüket és a füvek még érezhetetlen illatokkal ébredtek.

Ráhajolt a kékeség a földekre; tulnan a Láncháj-Rói kutak felől.

A taposott ösvény a messzeségben egy embert mutogatott; kicsiny pontot, mely folytonosan nagyobbodott. A percekkel ívelő járása hajlékonyabbá és hajlékonyabbá vált s a közeledése már megmutatta őt, a férfit. A patak öve előtt megállott. Szellő berzenkedett az este híréül s illat és szín izelítőket sejtetett. A nap enyhése belecseppentette termő vágyakozását a tavaszjelekbe és melegen borította el a láthatatlanságot. Hajló füzek alján sárga virágok epekedtek s a levegőben madarak húztak által szerelmes mozdulatokkal...

Tavaszi volt; bágyadó és megejtő, lenge és igaz évszak.

A férfi leheveredett a fűre. Izmos, még a járástól feszülő lábai pihentek a hamis földön, mely már kacérkodott a melegséggel, de még hűvösseget takart... Barna és izmos melle emelkedett és süllyedt, mint lombok a szélben; haja és szakálla bársonyszálai felágaskodtak és újra ráhajoltak homlokára, nyakára...

Tavaszi volt, megejtő és Jicchák a Láncháj-Rói kutak felől jött, a dél földjéről, a szíromteli mezőről és a nádasok partjáról, enyhe völgyágyakból, melyekben a szemek már a szívről beszélgettek és a kar acélja az ölelésben fáradott el. Elhozta szívében az egész delet; illatokat dúsabban, színeket pompázóbban s a lelkét vágyakozóbban, mint mikor odament...

...Úgy végigfutott gondolatban közelmúlt emléken, már biztos tudásával annak, amit akkor csak sejtett.

Merengett...

Sátrában nyugtalanul feküdt a hajnalok jöttén és ha anyjára nézett, már vádaskodott a pillantása...

Jicchák férfi volt, erőskarú, csontos és vágyódó férfi. Ám a mezopotámiai földek könnyű hajlása, a mezők símasága és a nyarak forrósága még nem ütött a szívére s nem tudta okát adni, hogy mi az, amittől nem tud aludni; mi az, amittől eltéveszti íjjával a vadat s tegzével a hajítást a madarak felé; mi az a kékes takaró, amely szemére nehezedik, ha maga van. Nyugtalanzkodott, de nyugtalansága még nem volt izgatón s még okát sem tudta, hogy miért nyugtalanodik... A legizletesebb kecskecombokat eltolta magától s nem tudta okát adni, hogy miért teszi ezt; a legszebb ürüfalatok, amelyeket az anyja rakott elébe, érintetlenek maradtak a szájától...

És mégis, ha az édesapja, Ábrahám, ránézett, ujjongott a szeme. Örült a nyugtalanságának, a bizonytalanságának...

És eljött a tavasz, a mezopotámiai gyenge és megejtő tavasz. Édesapja elküldötte őt Éfron fejedelméhez, menetet menesztett hozzá, ajándékot küldött neki. Jicchák vezette a menetet. Szívében a maga érthetlenségével, a nap küzdélmeivel és az éjszaka vergődéseivel. Pásztoemberek voltak körülötte és vadászok, erősek, vidámak és ő bús volt közöttük. Bús és nem tudta, hogy miért bús... Búsult, mikor a nap mind forróbban köszöntötte reggelként és búsult, midőn a hold mind lágyabban kívántatta magát az estéken. Bús volt az evéseknél és a pihenéseknél. Bús volt mindig és nem tudta, hogy miért...

Meglett férfi volt Jicchák és a dél földjén látta meg először a lányt. Ám fiatal volt és illatos,

Das Tal Josafat

Josafat völgye

Ludwig Gimes: Winter in Russland

Gimes Lajos: Téli hangulat orosz földön

mint a búzakalász nyár derekán és magas, mint a képzelete, amely repítette felfelé...

Egy pásztorlány volt, akit meglátott a Lácháj-Rói kutaknál. A tevéjét itatta éppen s ahogy meghajolt, bronz bőrén a nap játszadozott. Fényeskedett a fényességen. Lába ína, mely a sarkához futott le, megfeszült és beléje horpadt gyengén a

másfelé kellett mennie. Nem szóltak egymáshoz, csak a szemük beszélgetett. Jicchák újra megállította a tevéjét s a lány után nézett. Amaz, ahogy ment, olyan volt, mint maga a Tavasz. Még vissza-visszapillantott, megállott a lány s még mindig csak a tekintetük beszélgetett egymással... már eltűnt messze a mezők alján, már csak a képe lebegett Jicchák előtt s ő még mindig egy helyben állott s nézett utána...

— Mi volt ez...? ébredezett a szívében. — Miért állított meg ez a leány? Miért itattam meg a tevémet, bár nemrég ivott? Miért maradtam el a menettől s miért nézek most utána...? Nem tudott feleletet adni magának. Érezte, hogy a leány kellene neki; hogy hazavinné szolgálójának; hogy elkérné a fejedelemtől, Éfrontól, aki neki adná, hisz apja segítette őt a kánaániak elleni harcaiban. De valami azt súgta a lelkében, hogy hagyja. Nem tudta volna kényszeríteni, a szolgálójának tenni, elvinni... Valami nem engedte belülről.

A születő délután bóbiskolt, ám Jicchák karjaiban az élet tüzelt s ahogy tevéjén gyorsan ügetett a menet után, a szíve elmaradt tőle s a Lácháj-

Gimes: Aus dem Getto in Nowi-Poczajow

Gimes: A Nowi-Poczajowi Gettóból

Rói kutaknál pihent még, ahol a leányt megpillantotta...

Az éjjelek, amelyek céljáig nyugtalanították, a nappalok, amelyek a városba érkezéig bágyasztották, visszatekintettek nap és hold szemükkal a kutak melletti délutánra... A lakomák a fejedelemnél csak szórakozottá tették és sokszor nem tudott felelni a kérdésekre, amelyekkel kérdezték. A leány szemét látta a borban, amely csillogott előtte, az ékszerekben, amelyek a fejedelemnő nyakán, karján ékeskedtek, a pompán, amely körülvette...

Nyugtalanossággal távozott Éfrontól s a pásztorok nem tudták, miért hajtja őket halálra, miért nem tart pihenőt, miért nem eszik, miért nem alszik s sétál az éjszakákon és néz egyenesen előre, amerre a Lácháj-Rói kutak vannak. Nem tudták mi az, ami űzi és hajtja.

És csak a kutaknál hagyta abba a vágatást. Nyugtalanul kereste a leányt. Várt, de nem jött... Nem jött, pedig érte nem volt pihenése, érte rohant idáig és érte maradt volna itt örökre is... És nem jött. Napok és hetek teltek el és Jicchák nem mert szólni. Nem mert mondani, hogy a pásztorlányt kívánta meg, nem mert kérdezősködni utána, mert nem tudta a nevét s csak a szépségét tudta volna leírni, amely a szíve tüzeiben új színeket kapott... S ki ismert volna erről rá?!

...Lankadt és elhaló volt a menet hazáig. Sok megállással, sok visszatekintéssel... Az otthoni sátrak látása nem gyújtott új örömeket benne, mint régente.

Édesapja jött eléje és sugárzó arccal szólott hozzá:

— Jicchák! Elküldöttelek, hogy míg hazajössz, feleséget hozassak néked. Te még nem tudtad, de én már tudtam, mi nyugtalanított, mi űzött és keserített, míg itthon voltál. A szíved! Ime eljött a tavasz s még nem tudott megfogózkodni érzésed, hisz nem volt kibe, s még nem láttad, hogy tavaszban élsz, de én észrevettem s asszonyt hozatok néked... — Mosolygott örömeiben! — Asszonyt! Nem kanaáni leányzót, hanem a mi vérünkből valót, aki a szívével és a lelkével is a tiéd léssen, s ha jössz vadászatokról, megsímogat, s ha eszel a főztjéből, megsímogat, s ha lefekszel melléje, megsímogat. Csak simogatni tud, mert a tiéd mindenével.

Jicchák szíve vadul dobogott a beszéd alatt. Remegett a felindulástól és tüzes arcát rejtegette. Apja a bölcs, ki a szívébe látott, ime mit tett! Hozat néki asszonyt, feleséget, kit nem ismer és az övé lesz. Hozat néki szívet, mely zárt még, vagy talán kelyhében már más virág illata szédül, hozat néki szerelmet, mely már nem lehet az övé, mert az övé ott maradt a kutaknál...

És búsult Jicchák... A szíve, amely magányosan maradt, magányosságot kívánt. Kiment a mezőkre...

Gimes : Russischer Jude

Gimes : Orosz zsidó

...Így szaladt végig képzelődése a múlt gyönyörű közelségén, ahogy önfeledten üldögélt a patak partján. Gondolatai a végtelenig szállottak s úgy érezte, hogy most egyszerre szakadt minden a lelkére. Észre sem vette, hogy sötét este lett...

Andalogva állott fel és a vízparton ment tovább, a vízparton, amely szeszélyesen kanyargott és valahol az északi vidékeken halt meg... Csak a víz és a hold ezüstje élt. A csillagok néha feltűntek, néha eltakaróztak a messzeségben. Rajokat alkottak s újra széjjelszaladtak.

Jicchák észre sem vette, hogy kiért a náchári országútra. Borongása eltömte füleit s alig hallotta a tevék ügetését, amelyek már nem lehettek messze tőle... Képzeteiben még mindig a kutaknál bolyongott...

A hold fényével táncolt a széles úton s mutatta a közeledő menetnek, hogy merre haladjanak. Jicchák szolgája már messziről felismerte urát. Hirtelen megállította a tevéket, leszállott s Rivkához szaladt, Beszuél leányához, tudtára adni, hogy Jicchák, az ura közeledik. Rivkáh, mint a hajnali szellő, üdén és fürgén kelt ki nyergéből és fátyolokba burkolózott...

A patak megtorpanása Jicchákot felrezzentette merengéséből. Felemelte tekintetét s meglátta a tevéket, megismerte a szolgáját és megérezte, hogy a feleséget hozzák... Szívébe nyílallott a fájdalom.

Szinte botorkálva ment Rívkáh elé, kinek fátyola úgy lengedezett az estéli szellőben, mint a fűzek ágai a patak partján. És Rívkáh meghajolt előtte szívvel; szívével, amely még zárt volt és hozta mindenét, fiatalságát, szépségét Jiccháknak, a vérbelijének, akiről a szolgája az úton oly sok szépet mesélt el neki...

— Íme, én leszek a te feleséged... szólott hozzá.
— En, aki csak hallottam rólad; ám a szó méze megédesítette a szívemet irántad és megbontotta lelkem rejtett függőnyeit képzeletem előtt. Itt állok előtted, uram! Vigy sátraidba...

Jicchák mereven nézett rá és mintha hozzácövekeltek volna a földhöz, nem tudott mozdulni. Szemében hirtelen ijedtség tükröződött és a kezével a szívéhez kapott, hogy eltakarja, amit benne rejtett. Ám elméjében az édesapja bölcs arca mosolygott rá és az anyja szerető kezét érezte a vállán... s a szíve elcsendesedett. Elbújt úgy, hogy senki sem láthatta meg. Még Rívkáh sem...

...Ám tavasz volt, igaz és megejtő évszak, mikor a szívek megtelnek illatokkal. Tavasz volt és Rívkáh az estéli színekben a holdhoz volt hasonlatos. Haja aranyán ezüst ékeket csillogtatott a fény és fátyla, mint a borongás, lengedezett ide-oda előtte. Jicchák szívében a szerelem ült, egy leány, a vágyakozás, amely követelő volt és dús. Mély bársonyt borított a lelke fölé...

Tavasz volt s Jicchák karonfogta Rívkáht. Indult véle hazafelé. Lelkében még síkítva fogódzkodott meg az akarata és képzeletében még a Lácháj Rói kutakat, mezőket kutatgatta, de az érzései, amelyek megejtették, hogy maga mellett érezte a lányt, az élete társát, csodálatosnak mutatták neki e fakadó virágszálat... Szinte azt hitte, hogy a pásztorlány lépdel mellette, akit a szíve hajtott ide hozzá... Közelebb hajolt Rívkáhhoz, hogy megcsókolja és már alig érezte a hideg estéli szellőt, az éj hírnökét, mely ajkát simogatva surrant el előtte...

NAGY IMRE: A MI VÁRUNK

Az ellenségünk be tehetetlen,
a mi várunk bevehetetlen.

A mi kapunk betörhetetlen,
a mi erőnk megtörhetetlen.

Vértünkről acél mind visszakoppan,
a mi vaslábunk sohasem rogyan.

Golyó szívünket hiába járja,
nem sodor el a vizeknek árja.

Csóva nem gyújt fel, tűzláng nem éget,
nyakunkra senki, senkise léphet.

Virágos házunk nyugalom háza,
négy falát vihar hiába rázza.

Hiába szórja szél a mi szérünk,
mi csak az egyetlen Istentől félünk.

Oberleutnant Ludwig Gimes
Maler

Gimes Lajos főhadnagy
festőművész arcképe

GIMES LAJOS

gy név, amellyel a háború során művészi és katonai vonatkozásban több ízben találkoztunk. Gimes Lajos főhadnagy mellét többrendbeli háborús kitüntetés díszíti, egy vállsebe a srebrenicai magaslatokon elért harci sikereinek az emléke, a hadjárat alatt készült egyik-másik vázlatosan megrögzített érdekes rajzával különböző folyóiratokban lehetett találkozni.

Gimes Lajos ma 28 esztendő. Iskoláit alig hogy befejezte, már katonáskodnia kellett. Művészi továbbképzését, tanulmányútjait és számbavehetőbb alkotásait hadgyakorlaton és az 1912-iki balkáni mozgósítás szakították meg, de egyúttal ezek az edzett, kemény viszonyok adták meg a fiatal művész merészen és erőteljesen bontakozó talentuma számára azt az egyéni vonást, amely művein állandosulni látszik. Mezőkövesdről, a népies matyó művének tanulmányozása mellől szólította őt a királyi parancs egy népfelkelő palóc-század

élén a Száva partjára. Veszedelem, dícsőség, nélkülözés és harci sikerek szoros lelki kapcsot teremtettek a fiatal zsidó tiszt és javakorabeli katonái között. Gimes Lajosnak a pihenésről, őrtállásról, bekvartélyozásról festett képei megannyi szép és nemes dokumentuma a művész magyar szemének, magyar szívének.

De kifejezésre készítették Gimest a háború katonás tárgyain kívül más festői témák is. A Bész Hamídras szenvedőn-komoly alakjai, a megriadt földönfutók, a hidegségében is méla orosz táj, amibe a háború pusztításai még egy tragikus színt is vegyítettek, ezek mind az ecsete alá kíváncsoztak és ő mindezeket nemcsak igyekezettel, de kellő művészi fölkészültséggel rögzítette meg. A hadvezetőség a keleti fronton küzdő festők műveiből Lembergben kiállítást rendez mostanában és Gimes képei kvalitás és mennyiség dolgában itt a legreprezentálabbak közé tartoznak. E képek közül néhányat átengedett a Mult és Jövőben való közlésre is. Ezekről bizvást meg lehet állapítani, hogy a fiatal zsidó katona munkája komoly nyeresége

Gimes : Kloster hinter dem Schützengraben

Gimes : Kolostor a lövészárók mögött

a művészetnek. Magyarázatul e képekhez adjuk Gimesnek e sorok írójához intézett levelét.

Szabó Imre.

...Átléptük az orosz határt, melyért napokon át nehéz harcokat vívtunk. Csak pár nappal ezelőtt foglaltuk el Bródyt, az utolsó galíciai várost.

Itt kezdődött Oroszország. Az oroszok lövészárka már orosz földön volt megásva a határszéli harcban. Kerestem valamit, ami határozottan kifejezte volna a két ország határvonalát. Nem találtam ilyet. Csak egy széles út vágott át az erdőszélről. A galíciai falu elszórt házaiktól az utolsó, mintha már oroszos lett volna. Erősen pirosra festve — magas födelével egyedül állott négy nyárfa között. Mindenben az oroszokat kerestem. A pusztában megéreztem — széles volt — végtelennek tetsző. A láthatáron füstoszlopok — ott járt a muszka.

A föld harmatos volt s rajta a visszavonuló orosz kettősrendek tekergő csíkjai húzódtak. Ezek mentünk mi is. Egész

Gimes : Feldküche

Gimes : Tábori konyha

Gimes: Russischer Winter

nap mentünk, amíg a késő éjszakában elértük az Ikva folyót. Ott rajvonalba fejlődünk s azóta itt harcolunk az Ikvánál.

Az Ikvától nyugatra a frontunk mögött van Nowi Pocsajev, ahova gyakran bejárunk. Pompás kolostora uralja a messze vidéket. Híres kolostor ez. Messze földről jövő búcsúsok zarándokhelye. A kolostort gazdag barátok lakták, kik elmentek a vert orosz sereggel. Már hetekkel a visszavonulás előtt nagy társzekereken szállították műkincseiket beljebb Volhyniába. De az utolsó rakományok már itt rekedtek. Nem vihették el egyik kápolnájukról óbizantinikus mozaik képeiket, sem misztikusan kifejező vaspántos ajtóikat. A klastromban minden volt. Nyomda, fényírda s a kézi mesterség összes műhelyei. Legnagyobb helyet a festőműtermeknek szánták. A barátok úgy a búcsúsokat, mint egész Volhynia népét ellátták szentképekkel.

A Pocsajevi kolostort barátok, a várost zsidók lakták. A volhyniai kis orosz városok polgársága legtöbbször zsidókból áll. A hatalmas kolostor tömegében érdekes ellentétben, mint apró skatulák helyezkednek el a zsidók cifra házai. Pirosak, kékek, fehérek. A főtéren is narancsszínű ablakkeretes, piros, kék, barna árústódék vannak. Az oszlopokon nyugvó emeletes tornácú házikók, a szeszélyesen felépített csigagarádicsok, a színes falak, a keskeny utcákban képződő fény és árnyékoltok festői hatást nyújtanak. Nagy ősszakállas öreg zsidó fejek oroszos tányérsapkában,

fiatalabbak is, itt egy komor arc, amott egy ríktó vörös fej, fiatal bókherek jellegzetes pajeszeikkel, mind megannyi bibliai megjelenésű alak, egy előttem eddig ismeretlen világnak típusai. Előttem eddig ismeretlen világ s csak képekből és újságokból tudtam szenvedéseikről is, amiket orosz uralom alatt kellett átélniök. Amikor rajzolom az egyik öreget, akkor mondja: „Ti felszabadítóink vagytok. Most már mi is boldogok és szabadok leszünk.” A búcsújárások idején nem egyszer próbálták üldözni őket. A kolostor barátai felbujtatták a népet ellenük. Mindig csak egy nagyobb pénzüsszeggel válthatták meg életüket, amelyen aztán a kormányzó és a barátok főnöke osztottak. A magyar katonákat tartják felszabadítóknak s hogy velük érintkeznek, már egy pár szót

magyarul is megtanultak. Jom-kippur napján együtt imádkoztak a magyar bakákkal egy szebb jövőért és a magyarok fegyvereinek végleges diadaláért.

Gimes Lajos.

SZILÁGYI SÁNDOR: A VÉGTELEN ÖRÖM

Ne félj, hogy az álmoknak vége,
Ne félj, te halványarcú vén gyerek,
Lám, fényben fürödnek a tájak,
Es derűsen hajlik az égbolt kékje,
Nagy a világ: eregy...

Menj s eléred mit lelked áhít,
Menj, merre a fénylő vassin rohan,
Merülj csak el a végtelenbe,
S az öröm mélytűzű rózsáit
Szakítsad boldogan.

Menj hegyek erdős oldalára,
Ahol feledést hegedül a csend,
Es elveszve a roppant térben
Hulljon arcodról hazug lárva:
Isteniért eseng...

Menj s vesd magad új hajnalokba,
Mikből az üdvök pirja kiragyo,
Magasabb szférák, hű szerelmek
Lengjen rajtatok lelkem andalogva,
Mint ó-kertekben selymes illatok...

KACZÉR ILLÉS: BLUM BÁCSI, A HALÁL KOMÁJA

EMLÉKEK SZÜLŐVÁROSOMBÓL

Itt visz a batyuban – kérdezték tőle a pénzügyörök a vámnál, amikor kicsit gyanus sietséggel szedegette öreges lábát a pallón.

Blum bácsi nagyot nézett.

— Új fináncok, — gondolta. —

Ezek még nem ismernek.

És mókás fején már keresztülvillant a tréfa.

— Semmit, semmit, szép ifjú finánc urak. Igazán mondom, hogy semmit.

Szaporábban lépkedett s azt se nézte, ha az egyik lába olykor lebiccent a rozoga pallóról és belecuppogott a sárba.

— Hé öreg! — kiáltották a zöldruhás leventék.

— Álljon meg. Jöjjön csak vissza. Hé!

A vén ember nyakába húzta a fejét, ami még hatalmasabbá tette a púpot a hátán. És loholt, hogy csak úgy rezgett lába alatt a deszkajárda.

A két finánc utána vetette magát.

— Vén csempész, megállj. Állj meg, mert lövünk.

Blum bácsi hátranézett.

— Ugyan mivel löttök? — dűnnyögte kajánul. —

Talán a szentjánoskenyérrel, ami az oldalaton lóg.

Puska nem volt az üldözőknél s az öreg Blum biztonságban tudta magát. A hóna alá szorította különös batyuját és nagyokat lábalt a két szál öreg-deszkákon, amik végtelen hídként feküdtek a külváros sártengerén.

Egyszer-egyszer évődött is a kergetőkkel:

— Gyertek a púpomra.

Nem tanácsos az oroszánt ingerelni: ezt a bölcseséget Blum bácsi is tudta. De nem azért mondták őt a halál komájának, hogy a fináncot is oroszlánnak nézze. Amikor látta, hogy amazok jobban bírják szusszal: megállott és bevárta őket.

— Nem dohány — mondotta sunyin és magához szorította a batyut.

A fináncnak csak az kell, hogy azt mondja valaki: nem dohány. Akkor már biztosan tudja, hogy dohány.

— Ide azt a batyut, — kiáltotta az egyik és kitépte Blum bácsi kezéből a fehér gyolcsba burkolt gyanut.

Az öreg ember csökönyösködött:

— Nem dohány.

Úgy mondta, mintha csak az ellenkezőjét bizonygatná.

— Meglátjuk — mondta a fiatal vigyázó és kezdte bontogatni a batyut.

Az öreg ember úgy nézte, mint akít tetten-értek.

Kicsit furcsa volt a göngyöleg, de már ez maga is ébren tartotta a gyanakodást. A fehér gyolcs után fekete bakacsín lepel következett, ami kétszeresen burkolta körül a „dohányt“. Amikor ezt is lehántották, friss fehér vászon bukkant elő.

— Itt van! — kiáltotta diadalmasan az ifjabbik, aki bontogatta a batyut. Már megütötte az orrát a szag s azt mondta magában: muskotály.

A társa csaknem megdermedt az ijedtségtől... Hiszen ez egy koporsó! Halott csecsemő kicsi nyoszolyája: négy durva kis deszka. Még a halotti ingecskéje is benne van s a fejfája is: élt kilenc hetet.

Rázta a hideg s az öreg kezébe nyomkodta a batyut.

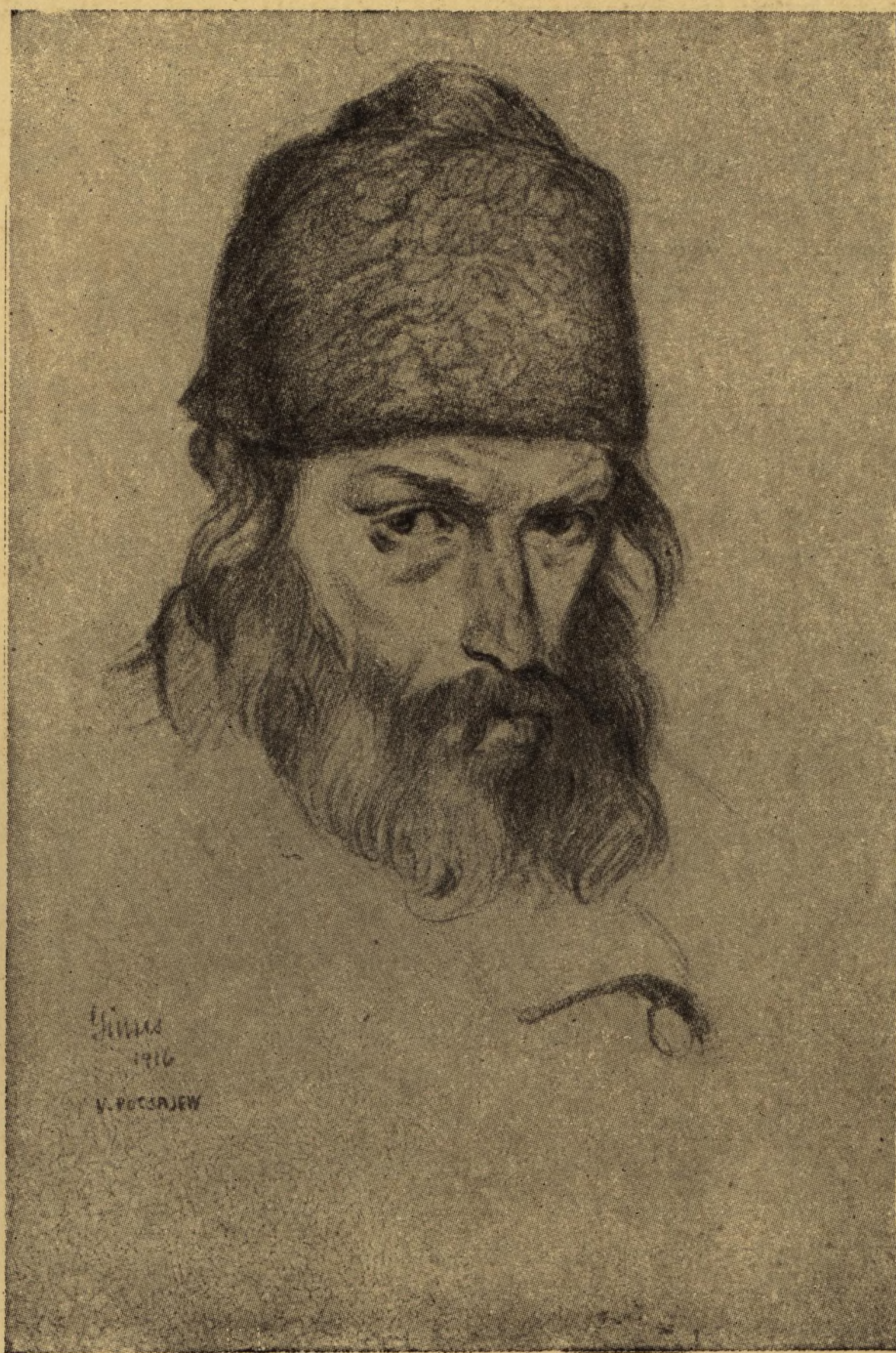
— Mondtam, hogy nem dohány — védekezett Blum bácsi ártatlan képpel. — Honnan vennék én dohányt? Nem vagyok én földbirtokos. Egyházfi vagyok a temetőben.

És csavarta vissza a vásznat, a bakacsint, meg a gyolcsot apró koporsója köré. És sietve mentelt árva kis halottjához, aki már várta s akinek Blum bácsi volt a kísérője, Szentmihálylova, elhantolója s az egyetlen ember, aki a kis sír szájánál elmormogja az utolsó imát.

*

Ne mondjátok szentségtörésnek, ha a halottal tréfálgozik valaki, ha a haldokló ágyánál is mókázik a tréfamester.

Blum bácsi haldoklói vidáman haltak meg. Blum

Gimes: Russischer Jude

Gimes: Orosz zsidó

Gimes : Infanterist

Gimes : Baka

bácsi megneveltette őket s amikor utolsót nevettek, észre se vették, hogy a kacagás halálhörgés volt.

A szomszéd szobában sírtak a rokonok és haragudtak az öreg egyházfira, aki nem tisztelte a gyászt.

— Vén részeges! — mondták s ebben volt is némi igazság. Blum bácsi szerette az italt. Szájához emelte az üveget, az egyszerű ásványvizes zöld flaskót s mire letette, alig maradt a fenekén ízelítőnek. De dülöngélni sohase látta őt ember. És bolondokat se beszélt soha.

— Amíg engem láttok, — vigasztalgatta betegeit — ne féljete. Aki engem lát, nem halt meg.

Ezen aztán mosolyogtak a betegek és sokaig visszarezgett bennük a furcsa vigasz.

Volt életbölcseje és voltak kipróbált adomái. Nemzedékeket temetett el s minden családdal tartotta a jóviszonyt.

— Beszéltem a dédanyáddal — kiáltotta át az utcán egy-egy öreg pajtásnak, aki vele egyivású volt.

A dédanya persze csak egy öreg, furcsabetűs sírkő volt és egy régi süppedő hant, alatta egy asszony, aki sok-sok éve hallgat. De Blum bácsi az egész város rokonságát számon tartotta és mindenik lakójának tudta az anyakönyvét és a családfáját.

Neki magának is ott pihentek a hozzátartozói: anyja, apja, huga, bátyja; és három felesége, aki

mind hosszabb családi együttlét után költözött ki a nagy földalatti bérházba, ahol az öreg Blum volt a házmester.

— Sose siránkozzon — mondotta egy-egy halódó embertársának. — Nyugodtan halhat meg: csak egy felesége volt. Engem négy asszony vár odaát a másvilágon. Bizisten, nem tudom, miből fogom eltartani őket.

Mint amolyan lóti-futi egyházfí, nagyon sokat koptatta a lábát. Amikor már rogyott a fáradtságtól, eképp sopánkodott:

— Szegény anyám, ha élne, be boldog volna most!

— Miért volna boldog? — kérdeztük.

Blum bácsi komoly képpel mondta:

— Kicsikoromban, ha kettőt-hármat léptem, úgy örült, majd kiszakadt a szíve. Ha most látná, hányat lépek egy-egy nap...

Komázott a halállal: azért hívták a halál komájának. Ezerszer látta, a nagy kolerában is, mégsem ijedt meg tőle. Derűs filozófiája ragadt: aki őt látta, könnyebbnek érezte a meghalást. „Hiszen úgyis élünk a halál után” — hirdette az öreg, kerekhatú Blum bácsi, nem ezekkel a szavakkal, sőt talán nem is szóval, hanem a maga púpos, tréfás igénytelenségével. Sose járt feketében; ha nagy úr halt meg, akkor se öltött szalont. Igaz, hogy nem is volt neki. Egyszer vettek neki egy fényes kemény kalapot, amilyet a főváros egyházfiai viselnek, de ő eltette a sifonérba és sohase vette föl. Szégyelte.

A halál ugyanolyan hétköznapi, mint az élet: és Blum bácsi igazolta életelméletét, mert most már ő se él. És ez is olyan természetes, mintha csak ő tréfálkozna róla. Az élet hétköznapija folyak tovább. Sőt: a halál hétköznapija is.

*

Azért ha nagyon gyakori volt a haláljárás, nagyon sokat ivott. Többet a kelleténél. Hiszen máskor is ivott, máskor is többet a kelleténél, de ilyenkor a maga mértékeit se tartotta be. A felületesek azt mondták: alkalom, mert a halottasháznál mindig akad egy kis szíverősítő. De a mélyebbjáratú szem látta: ez az öreg már nem parolázik olyan szélesen a halállal, mint ezelőtt. Egyre erősebb mámorok kellettek neki, talán hogy ne gondoljon annyit Reá, akinek a kenyerét köszönheti. Vagy talán csak azért, hogy táplálja és szítsa a humorát.

Ámbár a humorával is csak a halált hessegette.

— Egyetlen rossz a halálban, hogy az ember nem íhatik.

Ezt aztán komolyan mondta.

Kefekötő volt az öreg s én, aki akkor kis fiúcska voltam, gyakran elnéztem polgári foglalkozása középett. Egy lábasban főtt a szurok s ő a lányaival ragasztotta a szörpamatokat a meszelők fakönyvére. Vásár napján árulgatta a sárkeféket meg a durva ecseteket s a hétköznapiakon mindig dolgozott annyit, hogy hetivásárkor elég árúja legyen.

Gyorskezü munkás volt, munka közben is gyakran iszogatót.

— Mondja Blum bácsi, miért szeret úgy inni a kefekötő?

— Mert aki inni szeret, az mind kefekötőnek megy — felelte s én ma is ámulok ennek az egyszerű embernek elmés megállapításán.

A hatóságot nem respektálta. Pedig sok apró szabálytalanságot követett el a temetések körül. A bírságokat mókával fizette meg. A nemes városnál ismerték és megnevették furfangosságát.

A fináncról se félt. Az oroszlántól se. Igaz, hogy soha életében nem látott oroszánt. A kutyát azonban borzasztóan tisztelte.

— Ezer halottal szívesebben vagyok együtt, mint egy kutyával.

Hogy nem félt a halottaktól, ezzel szerfölött imponált nekünk, fiatal nemzedéknek. Egy éjjel halottat virrasztottunk a temető halottasházában. Egy csodaszép asszony kettős koporsója körül égtek a gyertyák: olasz földről hozták haza holtan. Mi rémüldöztünk, amikor ő a halottal a maga szelíd humorával társalgott. Amikor kikimentünk levegőt szívni, fehér árnyakat láttunk a holdsütötte temetőben.

Hogy a kutyától miért félt?

— A halál köhög — mondotta, amikor a major felől hajnaltájt ugatni kezdtek a kutyák.

Alkalmasint egy közönséges kép ferdült el az ő szimpla koponyájában. A köhögést a halál kutyájának mondják s ő a kutyaugatást a halál köhögésének vélte. A halottaktól nem félt, a haláltól azonban sokkal inkább, mint más halandó, aki az ő közelségében a halálra gondolt ugyan, de alapjában elfeledte a halált.

*

A tubákszelencéje.

Ha nagy író volnék, könyvet írnék erről a szelencéről, amelyből valahogy szintannyi derű sugárzott, mint adomáiból. Igaz, hogy minden csipetnyi tubákot egy-egy ízes tréfával fűszerezett s az ember, aki az ő különös dohánypor-keverékét az orrába tömkölte, még sokáig öntudatlanul élvezte maga körül Blum bácsi légkörét.

— Egy csipet tobák — kínálhatta az embert s szeretném, ha éreznék annak a tubáknak a zamatát,

Gimes: Maschinengewehr

Gimes: Gépfegyver

amit ő tobáknak mondott. Nagyon szépen beszélt magyarul, tősgyökeresen, de az ú-k és o-k gyakori csereberéjével, ami külön ízt adott a szavainak. Ezt a sajátosságát eddig csak a duhánynál és a tobáknál árultam el s remélem megérti mindenki, hogy a duhány is illatosabb, mint a dohány s a tobák is jobbszagú, mint a tubák.

Igen, a burnótpikszise, a fekete, kerek ébenfadozka. Maga a szívélyesség, az ősi vendégszeretet zsebbenhordozható formája. Maga az igazság, mindenki ráprüsszenti: igaz. Maga a jókedv, a nagy kerek égi asztal kicsinyített mása, melyet vigadozva ülnek körül a jámborak. Ó írnom kell, még írni fogok erről a szelencéről, a patriárka-

Gimes: Feldküche

Gimes: Tábori konyha

korok utolsó jelképéről, ami már elmenőben van, minden jóságával és erényével együtt.

A halál komája is magával vitte a maga szelencéjét, mások is elviszik a magukéit s az újonnan érkezőknek már nincsen tubákbikszisük. Ma még élnek a régiek közül néhányan, akik ragaszkodnak hozzá és élnek Blum bácsi kortársai is, akik megbecsülik a régi egyházi emléket. Évenként egyszer, a halála fordulóján, kimennek a sírházhoz, aki annyi ember sírjánál tréfálkozott. Egy liter pálinkát visznek neki s egy szelencényi tubákot. A pálinkával megöntözik, a tubákkal meghintik a hantját:

— Egycsippetobák, Blumbácsi, szagoljad. Néhány korty pálinka, Blum bácsi idd meg, ne szomjazz.

De Blum bácsi kortársai is indulóban vannak s a szép pogány szokások velehalnak az utolsó pogány nemzedékkel.

PETERDI ANDOR: MADARAK

Én szeretem a madarat és sose nézem tollát,
Ha tarka, ha szürke, ha fekete, fehér,
Az én házamból jut neki morzsakenyér,
S ha szárnyával szeli, az ég kéklő boltját,
Úgy követem szemmel, mint egy kis rokont,
Ki házamból messze, más tájra osont
Hogy megjavítsa szegény, földi sorsát.

S ha kertem egy fáján hintázik, dalolgat,
Lábujjhegyen járok a lágy homokon,
Hogy meg ne riadjon a kis rokon,
S ha el is száll, vissza jöjjön holnap,
Vissza, az én szíves házam tájékára,
Hol madárlelkem búban kesereg,
A világ felett,
S úgy figyel tiszta és csengő dalára.

Nincs más örömöm, e nagy, roppant világon,
Ó, csak az ének, a lágy, színes, szelíd,
Amely elringat, elszenderít,
Mint dajkadal és zsongító mákony,
Mert nem fáj az élet, ha lelkünk muzsikál,
És csillagokba látunk át a ködön,
És minden csupa arany fényözön,
S uralkodunk, mint egy fölkenet király.

Az ének, mint égi harmat a mezőnek,
Úgy kell a szívemnek, amíg életet ver,
Mert dal nélkül, a bánat szörnyű teher,
És megszakad, ha hozzá új bánatok jönnek.
A madarakkal tartok örök rokonságot,
S ha testem majd a föld ölébe dül,
A lelkem majd dalolva kirepül
És velük járja be a napos világot.

Ó, én szeretem a madarat és nem nézem a tollát,
Ha tarka, ha szürke, ha fekete, fehér,
Az én házamból jut neki morzsakenyér,
S ha szárnyával szeli, az ég kéklő boltját,
Úgy követem szemmel, mint a többi rokon,
Ki pogrom elől idegen tájra oson,
Hogy megjavítsa szegény, rövid földi sorsát...

DR. KECSKEMÉTI ÁRMIN: ÖRÖK HARC — ÖRÖK BÉKE

Égi legenda beszéli, hogy mielőtt Isten megalkotta az embert, a szolgálatot tévő angyalok le akarták beszélni szándékáról, mert — mondották — az ember élete hazugság, gyűlölet és civódás lesz. Az égiek látomása, a történeti pesszimizmus költészete valósággá lett: harcot hozott az ember a földre, a pusztítás erejét; az útja könny- és vértengeren át visz.

A történelem tele van az erőszak és a kegyetlenség képeivel. Szinte temetői hangulat fogja el az embert, ha emlékezik a testvérgyilkolás évezredeire; hát még napjainkban, milyen gyász nehezedik a lelkünkre attól, amit megértünk.

Könny és vér: úgy ömlött mindig az emberiség oltárára, mintha a legszentebb italáldozat volna. Fölperzselt városok füstje a felszálló tömjén, a háborúk megszámlálhatatlan nyomorékának nyögése a himnusz, mellyel a hódítók, a győztesek ünnepelték az emberiség történeti vallását, az erősebb jogát.

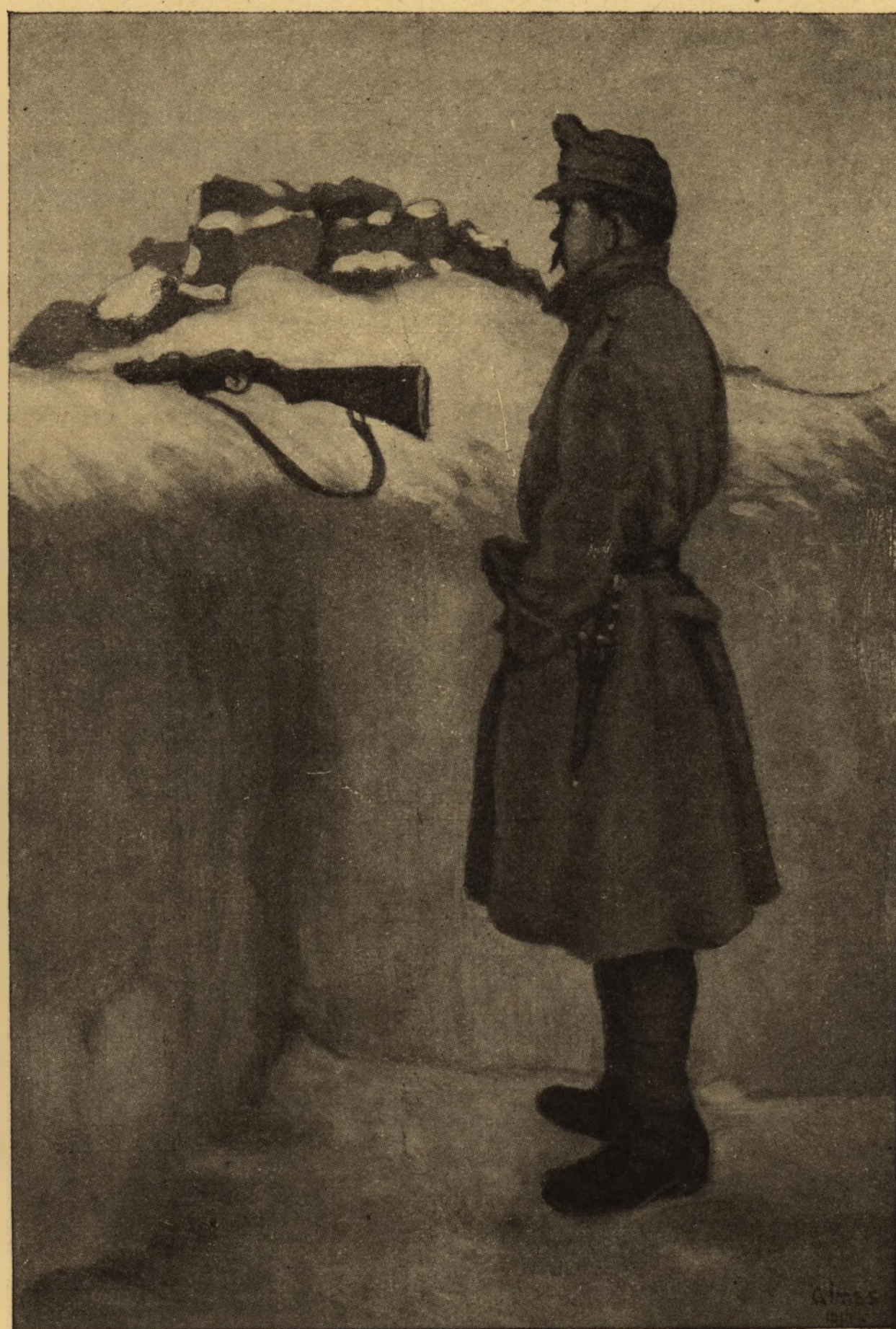
Az embernek ragadozó természete nem sokat változott, csak megnyilatkozásának módjában, a hazudozás, az ürügykeresés művészetében. Menynyivel becsületesebb, mert őszinte volt a primitív pásztornép rajtaütése a szomszédján; kellett neki a legelő, elrabolta s a szomszédját elűzte. Ma szégyenlősebb az ősi brutalitás és telhetetlenség. Erkölcsi harag, kultúrgög, törvénytisztelet s civilizációféltés inspirálja a rablóhadjáratot, a világhatalmi féltékenység kapzsiságát; erkölcsi fenséggel övezné az embermészárlást, mert — úgymond — az ő nemzedékeket kiirtó kardja egy magasabb istenítélet szerszáma, mellyel levágná a barbárság öklét, a pogány német kart. Mintha annak a német karnak egyetlen kedvtelése volna az ikonoklaszta-cselekedet, hogy — régi példára — szent képeket romboljon, hogy elpusztítsa Európa művelődésének, békés fejlődésének istenképeit.

Az erősebb joga lett a népek Istene s ezt az Istent a kultúremberiség sem tagadta meg. Szörnyű csalódás. S talán özvegyek és árvák szívet tépő siralmánál is megrendítőbb a kultúra szellemének gyásza, kiábrándulása a történeti fejlődés messiási hitéből, mert látja, hogy nincs szabadulás az örök fátumtól: amíg ember lesz, önzés is lesz, egyenlőtlenség s harc. Szédítő emelkedés a tudományban, technikában, a művészi szép kultuszában, de a szellemi haladással nem tudott lépést tartani az erkölcsi művelődés. Hiszen látjuk, hogy ragyogó kultúránk világában is mily nagyszerűen tenyészik a fajgyűlölet s a gazdasági önzés, mely elkerülhetetlenül háborúra vezet. S bámulatos, hogy a modern, hyperkulturált emberiség is, melyről azt hittük, hogy rég letett az ideg- és izomerő mutatóványairól, mily szilaj lendülettel vág neki a véres munkának, akár csak ama lenézett, sötétnek mon-

dott korszakok népei, melyeknek valóságos élet-hívatása, élettartalma volt a háborúskodás.

Mégis van egy óriási különbség. Régebben a háború elvont, hogy úgy mondjam ideális célokat is ismert, legrémesebb pusztításában is lehetett valami szent örültség. Nemcsak az éhségnek jóllakni akarása és a jóllakottságnak még többet akarása volt az, hanem — mondjuk — lelki javakért való felbuzdulás pl. a vallásos meggyőződés rajongása, a megsértett nemzeti becsületnek, méltóságnak megbosszulása, melynek nem anyagi érdek volt a mozgatója. A modern háború indító okai közt nem szerepelnek többé elvont fogalmak, ideológiák. Mintha az újkor felvilágosodása a háborúnak természetrajzát is megváltoztatta volna: mintegy racionalizálta. Manapság a háború — legalább motivumában — nem eszményekért való önfeláldozás, mint egyik-másik régi háborúnak önzetlensége: a modern háború az anyagi érvényesülésnek ügye, a világgazdasági fölény eldöntésének ultima ratiója, mely szükségképen velejár az emberiség mai politikai, társadalmi és gazdasági világrendjével.

A történelem — azt is mondhatnók — nem más, mint háborúk története, de a tömérdek világ-históriái erkölcstelenségben tragikai vonást veszünk észre, az emberiségnek megváltozhatatlan végzetét. Mert az embernek önmagán való győzelme talán sohasem lesz teljessé; természetét nem tagadhatja meg végképen semmiféle kulturának varázsszerétől. De azért ne legyünk igazságtalanok, egyoldalúak az ítéletben. Az emberiség történeti munkája nem csupán az ököljog garázdálkodása. Épített ő szentélyt is, a szellemi és erkölcsi haladásnak csodás

Gimes: Die Wacht in Russland

Gimes: 34-es őrszem orosz földön

Gimes: Nowi-Poczałow

Gimes: Nowi-Poczałow alatt

alkotásaira tekinthetünk, csak hogy azoknak a szentélyfalaknak embervér a tapasztéka, mintha megölt népek véréből még szilárdabbá, vihatatlanná válnék a nemzeti lét szentélye: a gazdasági fölény támaszát, energiáját nyeri általa.

Látunk mi a népek történeti munkájában szentélyépítést is, de úgy, mint a biblia népe az ő templománál, az emberiség is egyik kezével épített, a másikban a kardot fogta: ez a kép a fájó igazság. A kultúra templomépítőinek is kard a kezökben. Leteszik-e valaha a fegyvert, hogy mindakét kezökkel csak a kultúra, a békés fejlődés templomán dolgozzanak?

Eszünkbe jut a pesszimizmus költészete. És ma oly sokaknak szívből szól az a legenda, megesküsznek rá, hogy az ember csakugyan a gyűlölet, a hazugság, a harc élő princípiuma. Látjuk a félelmetes bizonyosságot. Kultúrerők értékelése, néplelkek istenítése bálványimádás volt. Nagy, végtelen pusztulás s a pusztulásban a nyomornak, a tömeghalálnak fizikai iszonyatánál is jobban szíven csap bennünket a kultúra s az erkölcsi műveltség meddőségének látványa, a kultúrszellem kannibalizmusa. Világok enyésznek körülöttünk s ha tetemrehívást rendeznénk, megtalálnók az emberiség gyilkosát a féktelen uralomvágy, a világhatalmi, világgyazdasági egoizmus átkában. Se a Vallás, se a Kultúra nem tudta megóvni a fertőzöttől, nem tudta ellene immunizálni az emberiség lelkét. Kétségbeejtő tanulság s vigaszért az örök béke gondolatához menekülünk. Erről álmodoztak már a biblia prófétái, az emberiség erkölcsi tökéletesedésének rajongói, a történeti optimizmus gyönyörű hitvallásában, hogy eljön az idő, mikor „a kardokat átkovácsolják sarlókká, a lándzsákat vincellérékké, nem visel többé egyik nép a másik ellen háborút s nem tanulják többé a harcot“. A kétely megmosolyogja ezt a hitet, kineveti a naivitást, mely elfelejti, hogy a harc elkerülhetetlen szükségesség, élettörvény, a létért való küzdelem természetű törvénye, melynek a legparányibb sejtől az óriási szervezetig minden alá van vetve. De nem is lelkesedik azért az eszményért a hideg józanság, még ha hinne is a megvalósulásában, mert azt hirdeti, hogy az örök fejlődésnek örök ellentét a szárnya. Talán arra gondol, hogy mint a desztillált víz, mely megtisztult mindenféle baktériumtól, nem volna egészséges, tápláló; úgy a népek abszolút

testvériessége nem volna üdvös a haladásra; nem kívánatos szerinte az a történeti szellem, melyből az érdekellentétek miazmái teljesen kivesztek. Azt vallják a kételkedők, hogy az örök béke eszméje a mozdulatlanságot jelenti, a tespedést; hogy az a történeti öngyilkosság, enerválódás filozófiája. Veszedelmes tévedés. Mintha az örök béke erkölcsi álma nem ismerné az örök emberi természetet. Jól tudja, hogy harc mindig lesz, de a népek történeti létküzdelme, létküzdelmeinek minden egyes problémája ne gordíusi csomó legyen, melyet karddal kell kettévágni. A népek történeti életformáinak nemesítése, a tömeggyilkos háborúk megszüntetése nem utópia. Persze, egészen új társadalmi és gazdasági világrendnek kell előbb kialakulnia, földrészeket átölelő államszövetségnek a politikai partikulárizmus helyére lépnie. Hiszen oly sokszor emlegetik, jósolgatják pl. az európai egyesült államok történeti szerkezetét. És ha mégis álom az örök béke ideálja? hát akkor olyan ábránd, mely irreálisában is fölbecsülhetetlen pozitív érték, mert belőle fakad a történeti lét legfinomabb, eszményi javaiért való lelkesedésünk, a haladás vágya, íhlete, önfeláldozás, testvériesség, a haza és emberiség szolgálata, az emberiség munkájának vállalása, tökéletesítése.

Az élet elviselhetetlen volna illúziók nélkül. Az emberiség lelkének ilyen illúziója a világbéke, a világtestvériség hite. Belekapaszkodunk talán csak egy áldott fikcióba, mert nélküle értelmetlenné válnék a történeti élet célja, tartalma. Kiveszne a népek lelkéből a munka energiája, emelkedettsége, a feltörekvés inspirációja s martalékul dobnák magukat a vanítatum vanitas-bölcsületnek, hogy minden hiábavalóság.

Hegyeket tördelő szélvész tombolhat a földön, de azért az égnek csillagai szelíd fényvel mosolyognak le ránk, tündöklésük el nem halványodik. Világháború orkánya zúg körülöttünk, de a magasságba föl nem csaphat: a kultúrtörténelem firmamentumán tiszta csillagfény, az erkölcsi és történeti ideálok ragyogása világít az éjben, a boldogtalanságban. Hiszünk a népek eljövendő testvériségében. Valósággá lesz a sokat megcsúfolt prófétai eszmény, de megértésére, megbecsülésére nevelni kell az emberiség lelkét. Nézzük például iskoláskönyveinket, nézzük az irodalmat a multak egész folyamán, a költészetet, nagy művészek, szobrászok, festők alkotásait: háborús motívumokból táplálkoznak, nagyrészek a harci dicsőségnek, a vérontó

Gimes: Stellungen am Ikvaufér

Gimes: Lőállások az Ikvaparton

hősiességnek apotheózisa. Nagy tudósok, írók jelentőségének, a kultúrtörténeti érdeknek méltatása korántsem kap annyi helyet, nem számíthat olyan érdeklődésre, mint a csaták leírása. Klasszikusok remekműveiben, minden korszak szépirodalmában, a művészetben, a történetírásban a háborúnak kultusza. Toll, ecset, véső áldoz a varázsának, a dicsőségének. Még a gyermekdal is szolgálta a szegődik. Hiszen igaz, a háború hangulatában van sok nagyszerűség, a grandiózusat is érezteti, lelki erényeknek is, a nemzeti hősségnek, a halálnál is erősebb honszeretnek megtermékenyítője. De hát a szellem, a munka, a tudomány hősei, a művészet nagyjai nem érdemlik úgy a történeti értékelést s halhatatlanságot?

Ne csak a harci erények ejtsék gyönyörködő bámulatba a nemzetek lelkét, hanem tanulják meg a békét, produktív munka avatottjait is méltányolni és áldani, mert ők az emberiségnek igazi jótevői.

Ha igaz Carlyle felfogása, hogy a történelem a hősök története, hogy a nagy emberek formálják népeik sorsát, nem kötelességünk volna-e a szellem, a tudomány, a békés haladás, az emberszeretet hőseinek kultusza? Mert ők a világtörténelemnek, a nemzeti létnek valódi hőszói. Többet kellene róluk írni és beszélni, mint amennyit írnak és beszélnek; az ő emlékeket, világteremtő hatásukat megszentelni, szemléltetni az iskolában, a könyvekben, a történetírásban, a költészetben s a művészet termékeiben. Ez volna a nagy, várva várt reneszancnak előkészítése a lelkekben, a világbéke gondolatának életképessége.

Áhitattal, szinte vallásos megilletődéssel borulunk le a harctéren vérző katonáink erényei előtt, hódolattal tekintünk a magyar vitézség s katonai zseni csodatetteire, de szentül hiszem, hogy a béke emberiségének panteonjában, az örök béke történeti világában is méltó helyre kerül a magyar neve becsülete, dicsősége. Nem lesz az kisebb mostani győzelménél. A hazátvédelem heroizmusa dicsfénnel övezi homlokát, de a munka életének békés történeti versenyében is ott lesz, ahol a harctéren: a legelső közt, diadalmasan, verhetetlenül.

Nagy szívességet tesznek olvasóink lapunknak, ha kávéházakban, klubbokban, kaszinókban, társaskörökben kéri a Mult és Jövőt.

Gimes: Im Schützengraben

Gimes: Lövészárókélet

SOMLYÓ ZOLTÁN: FRAGMENTUM

Az „Árnyék” című drámai misztériumból

Én: A napfényben fetrengő szép tavaszban
most gyakrabban figyellek tégedet:
te halványuló, gyűrött, téveteg!
Te titkos rajz, falon, harmat gyepágyon,
arcon, szemén s az egész nagy világon;
mi vagy te, árnyék? te bús figura,
hogy ilyen fürgén jössz utánam egyre,
a sárvölgyekbe és a sziklahegyre,
mi érdemem van, hogy te így szeretsz?
Hogy vélem sírsz s az ajkammal nevetsz?

Árnyék: Hogy mi vagyok?... Ó, nagy sora van
A felhő vagyok életed felett. [annak!
Esővel, jéggel telistelerakva.
És könnyeden kacérkodom veled.
Meg nem mutatom belső, titkos terhem.
El nem árulom én e földi tervem;
S igaz valóm meglátható csak úgy lesz,
Ha búban kérdőjellé összegörbedsz,
Olyankor csendben nézz magad körül
És ne tagadd te, hogy lelked örül,
Magad mellett egy hű kísértőt látva,
Ki melletted kitart e bús világba!

Én: Ó, az öröm... erről ne szólj velem!
Az örömet már rég' nem kedvelem.
Csak régi képeskönyvek cífra szói
Merészelnek arról manapság szólni.
Az öröm, mely felé a kar kitarul,
És szárny nő ki a bús vállak felett,
Amely felé láng csap ki a hinárbul
Mint csók felé a sajtó képzelet.
Legszebb hazugság eme csúf világon,
A legszebb és — ó — a legbűnösebb.
Szívek falán vajákos ákom-bákom,
S a koponyákban örök vérző seb.

Ha örültem, (kevés emlék van róla,
Mert vonaglások völgye az enyém),
Örült futásba kezdett minden óra
És cípzus nőtt a dús rózsák helyén.
De téged én nem leltelek meg akkor,
Falba fúródtál, mint egy mély titok...
Vajjon igaz, hogy bús dolog az árnyék?
Hogy tápláló emléi a kinok?

Árnyék: Barátom, halld: szomorú az igazság.
Árnyékuk csak az embereknek van.
S minthogy nem földi érték a vigasság.
A boldogságnak útja árnytalan.
Láttál-e már a lomha déli órán
Virágoskertet állni lagymatag.
S mellette egy tűzfalon a napórán,
Egy bús vonást, mely föld felé halad?
A virágok nehéz álomszagának
Árnyéka verdeste meg a velőt.
És egy fehér ruhás nő jött az úton
És meghajolt a virágok előtt.
S ahogy hajolt, egy nagy fekete lepke
A sok szagos virágra ráhajolt...
A fehérnek is fekete az árnya,
Mert szigorú a nap, e sárga folt!

Én: Ó, Árnyék: Napnak s földnek csókja te,
Nehéz sötétség égen, vízen, földön,
Mi lesz veled, ha holt-ruhám felöltöm?
Mondd, hova tűnsz? Majd merre csapkod
szárnyad?
És hova lesz tüskékből szőtt uszályod?

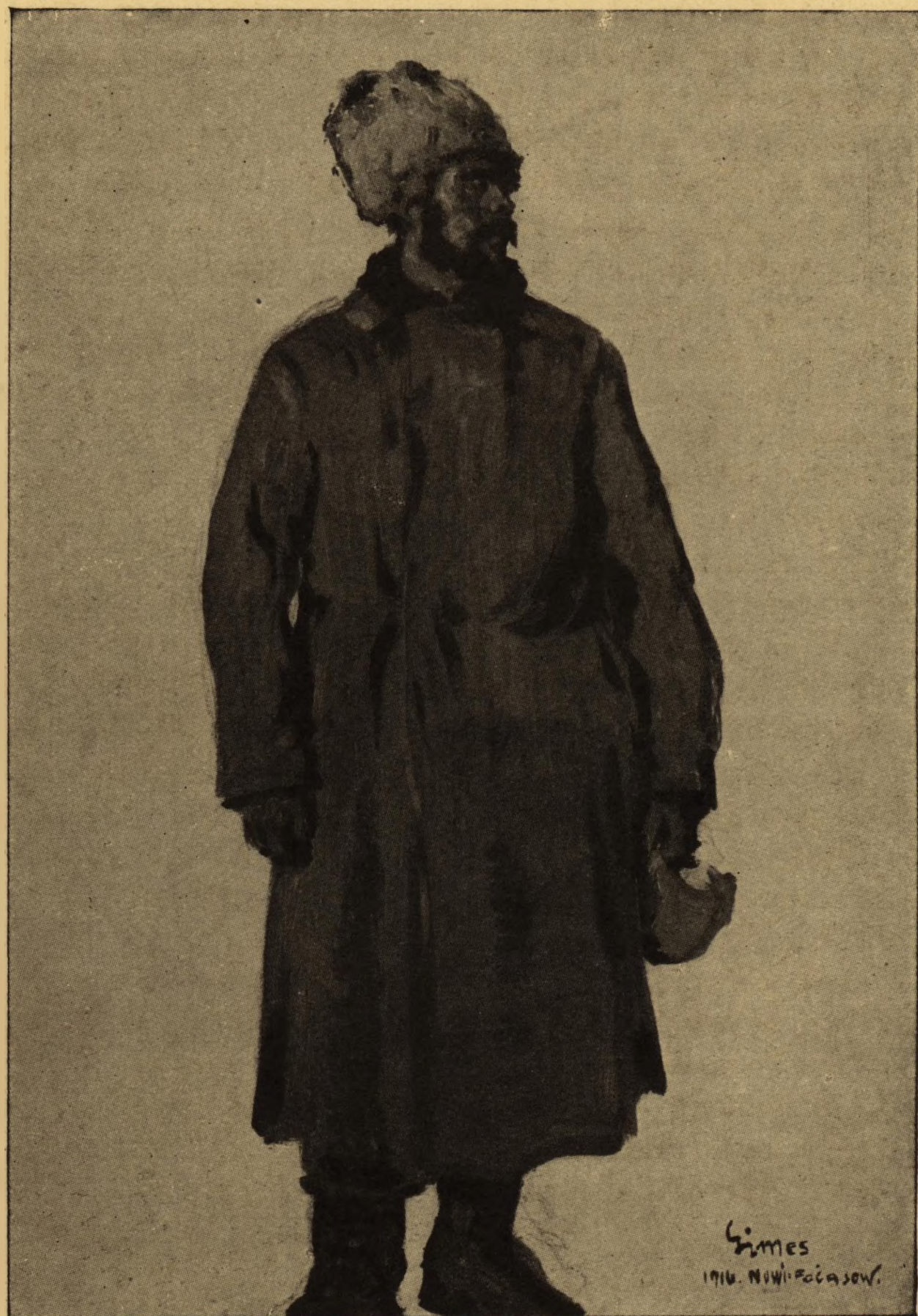
Árnyék: Ha meghalsz, akkor fény lesz énbelőlem
A földről én az Égbe szállok át.
Ma árnyék az, mi holnap fénné szépül
Így fúródik a fény az árnyon át.
A fény s az árnyék örök körforgása;
Zajló tengeren némaságzene.
A fény se jobb az árnyék zord kódénél.
A fény is árnyék, nyugodjál bele.
Ma futsz talán, vagy futnál, ha lehetne,
Egy misztikus, fehér folt után.
Eléred holnap s telehinti sárral,
Két bús szemed könyörtelen, csunyan,
Amit szépnek s szentnek szeretnétek tudni,
Azt meg ne nézzük, hagyjuk fényleni.
A szépnek a távolság a titka,
A vágyakat a távol érleli.
Ne keresgélj a fényt setét kezekkel,
Mert megégeted benne ujjaid.
S a napfénnel behintett lenge réten
Meg nem leled az árnyak útjait,
Csak menj tovább az úton, melyre léptél
S ne térj le balra s ne térj jobbra sem,
Majd jó feléd a fény és rásugárzik
Fáradt fejedre békén, melegen
S hogy ott fénylik: akkor se fogod tudni!

A fény s árny elől el nem lehet futni...

LAKATOS LÁSZLÓ: EMLÉKEZÉS

z emlékiratokban, melyek korántsem
vágynak a Heine Henrikével ver-
senyre kelni, nevelőmről kell szól-
nom elsősorban. Az öregségbe borult
urat, akitől a francia nyelv királyi
fortélyait megtanultam, így hívták:
Abel Aucassin d'Aubry. Mesterem a leggyönyö-
rűbb régi nemesi családból származott, ám ezt
sosem vetette szemére tanítványának, aki én vol-
tam és aki egészen más ösiséggel kérkedhettem.
Az ő dédapja Lamballe hercegnővel egy napon
hullatta fejét a királyért, ez a tizennyolcadik szá-
zad végén volt és Aucassin úr hetenként három-
szor oktatott franciára. Származásom nem vete-
kedhetett nevelőmével, gondolkodásom alantasabb
volt, ösztöneim durvábbak az övéinél. Aucassin
úr hívő volt, én tizenhároméves koromban fanyar
és kételkedő. Aucassin úr fekete pálcát hordott,
melynek forgóján elefántcsontból faragott virág-
kosár volt, magas gallérja elnyelte fülét, zsebórája
muzsikált. Arca beretvált volt, de kétoldalt fehér
orcaszakállt viselt, olyan fehérret, mintha puderezte
volna. Öregségére sem hiányzott egyetlen haja-
szála sem, körmét ráspolyozta és fényesítette. Azt

Gimes: Russischer Gefangener

Gimes: Orosz fogoly

híszem összesen két rend ruhája volt. Aucassin úr verseket írt. Különös módon eszméltem rá erre. Heteken át figyeltem, hogy a levélpapírom érthetetlen módon elfogy az íróasztalról, amelyet boldogult édesapám halála óta én használtam. Leck napokon nálunk ebédelt Aucassin úr és kötelessége volt az asztal mellett franciául társalogni édesanyámmal, aki egyformán volt szigorú hozzá és hozzám is. Ebéd után pihenő következett és Aucassin ez időt mindig az íróasztalnál töltötte. Nem mintha őt fogtam volna gyanúba, de mégis rálestem, ösztöneim durvábbak voltak az övéinél és én ezt ma sem resteltem, mert nem tehetek róluk. Rálestem és láttam, mint szedi ki mappám alól a citromsárga levélpapírost. Óvatosan nyúlt a papírért, csak két ujjal fogta meg, arca belepirult e cselekedetbe, mely pedig annyira méltatlan volt hozzá, akinél külömb lelket azóta sem ismertem férfiben.

Nem voltam büszke arra, hogy tiltott cselekedeten értem mesteremet. Egykedvűen fogadtam Aucassin úr bukását, de rendszeresen meglestem őt. Mindig ugyanazzal a kézmozdulattal nyúlt a papír után, mintha dohányszelencéből csippentett volna. Egy üveges ajtón át figyeltem őt és láttam, mint hajtja szép fejét balkezének öt ujjába, amelyek fehérek voltak mint öt kicsi gyertya. Aucassin úr gondolkozott, azután lassan rövid sorokat írt levélpapíromra. Sokszor olvasta a rövid sorokat, végül a papírt közel emelte ajkához. Borítékba helyezte azután a levelet (mert az volt, levél) és zsebéből kis ezüstsínű pecsétviaszt (az enyémet) húzott ki, azt meggyújtotta és az égő viaszt lepecsételte egyetlen gyűrűjével, melyen három egyforma A betű fonódott egymásba. Mikor a borítékot megcímezte, akkor megcsókolta a pecsétet.

Nem voltam szánsálsámal szerencsétlensége iránt. Nagyon fejlettéltelmű voltam, mindenfélék iránt érdeklődő, de inkább a komoly dolgokkal foglalkoztam, bölcselmi tételekkel, amelyeket magam találtam ki, magam adtam fel magamnak és amelyeken sokat gondolkoztam, sokat el is csüggedtem. De a szerelem

Gimes Sanitáts

Gimes: Szanitészek

kevéssé érdekelt, tudomásul vettem, hogy van, de sem szépségei nem lelkesítettek, sem durvaságai meg nem ráztak.

Családomban nem ismerték a szerelmet. Sem apai, sem anyai ágbeli férfirokónaím közül egyetlenegy sem követett el olyan dolgot, melyről nem a legnyugodtabban adhatott volna számot mindenkinek. Későn házasodtak, de bölcsen és józanul és fiatalabb éveiket arra használták, hogy a munkában törjék magukat gazdagokká és tekintélyessékké. Aucassin úr titkos szenvedelme tehát közömbös volt nekem és tudtam, hogy születésem napjára amúgy is új levélpapírost kapok.

Sosem tudtam volna meg semmit, ha Gusztáv,

Gimes: Feldküche

Gimes: Tábori konyha

Gimes : Nowi-Poczałow

Gimes : Nowi-Poczałow

akivel egy házban laktunk és akivel közösen jártunk tornaórára a Nemzeti Lovarda jó cserfa-illatú nagytermébe, el nem mondott volna mindent. Első kitűnő voltam az osztályban és végtelenül resteltem volna, ha valamit nem tudok, odafigyeltem hát arra, amit Gusztáv mesélt.

Aucassin úr szerelmes volt egy kisasszonyba, aki szintén ott lakott nálunk a házban. Hogyan jellemezzem Juliát? Haja zizegő arany volt, szeme gyönyörűségek két zöld tava, járása kevély zene, keze fehér, mint egyetlen, első, tiszta álmom. Julia anyja a legszebb asszony volt városunkban, ő maga tizenhatodik évében eljegyzett menyasszonya egy fogmívesnek, aki büszkén hordta ostobaságát homlokán. Vasárnaponként karonfogva sétáltak, noha Julia hétfőn kibontott hajjal ment az iskolába, ahol mindig az irodalomtörténet tanárával pörölt az ifjabb költők érdekében.

Azt hiszem, egyformán lenéztem Aucassin urat is, a fogmívest is, de ha ketten egyszer hajbakaptak volna, biztosan drága mesteremnek segíték és megrakom a fogmívest, akinek ormótlán nagy lábát, durva kezét sem szívlelhettem. Magam is néha megbámultam Julia édes szépségét, ám nem emlékszem, hogy valaha is megreszkettem volna az elragadtatástól. Sőt ha történetesen Gusztávval együtt járva, a lépcsőn vagy a folyósón találkoztunk és Gusztáv köszönt neki, én sosem emeltem meg kalapomat. „Paraszt“, ezt a két szót üzentem nekem egy ízben Julia. „Paraszt“ — gondoltam. „Istenem, paraszt. A paraszt munkája nem alacsonyabbrendű a fogmívesénél és egyáltalán hogyan tudhatná egy fiatal leány, aki csak két évvel idősebb nálam, hogy mi az a paraszt. Ha akarta volna, mondhatta volna ezt is, hogy zsidó. Hagy-

juk el!“ Nem fájt, de azért nem is mulattam rajta, csak végtelenül boldog voltam azért, hogy Julia a fogmíves tudta mögött elfogadja Aucassin úr verses leveleit. A fogmíves szemem látára bűnhődött azért, hogy rút és szemtelen ember volt és szigorú kis szívemet megnyugtatta, hogy van a világon igazság. Fékezhetetlenül gyűlöltem őt és noha a két férfi furcsa vetélkedése sosem töltötte be fölösleges gondolatokkal szünóráimat, azért mindig ügyeltem arra, hogy mappám alatt bőségesen legyen levélpapír és hogy a papír, amivel édesanyám szokott megajándékozni, csinos formájú, előkelő színű legyen. Én magam az utolsó esztendőben kitépett irkalapokon üzentem kedves barátaimnak, nem szerettem volna, ha az én kezemen akár csak egyetlen levélpapír is elfogy.

Forró júniusi nap volt és úgy volt, hogy másnap nyaralóba költözünk. Aucassin úr búcsúzni jött. Már ebéd közben is nagyon felindult volt, elvétette a szavakat, amiért édesanyám, aki akár csak én, gyűlölte a fegyelmezetlen embereket, megróttá őt. Kevés bort is ivott Aucassin úr, azután türelmetlenül várta, hogy mindannyian fölkeljünk az asztaltól. Én tudtam, hogy egész nyáron át nem találkozhatunk Aucassin úrral és mappámat sok levélpapírral töltöttem meg. Mesterem az utóbbi időkben a rendesnél is szegényebb volt és ezen a napon lett hatvankilenc esztendő. Tudtam, hogy egész nyárra kell ellátnia és ezen a napon nem lestem rá szokott rejtékhelyemből. Nem mintha sajnáltam volna őt, de... Egyáltalán nem nagyon vettem őt komoly emberszámba és sosem említettem előtte Juliát. Annóra nem volt fontos nekem, hogy zavarba ejtsem, de fontos volt, hogy egész nyáron át Juliával levelezhessem. Félrevonultam.

Csak egy óra múlva jelentkeztem. Akkor Aucassin úr már halott volt. Természetesen az íróasztal mellett ült és feje, mely a halálban hirtelen megsárgult, kihullott balkezeből és nyitott szája fölött az orra hegye a papirosra, egészen furcsán egy rimre esett. Jobbkezeben a toll az utolsó sorra hullt és az utolsó sor ez volt, nem valami szokatlan, egyáltalán nem ötletes: „à Toi Mon Amour!“ Befejezetlen sor volt. Minden befejezetlen lett ezen a napon és ha zsebében kotorok, minden bizonnyal sok sárga levélpapírom mellett ezüstsínű pecsétviaszkomat is ott találok. Becsületesemre mondom: nem kutattam a halott zsebében. A szegény francia nemes ember orrgyökere különben szinte leheletszerű vékonyan megfinomodott a halálban és aláhanyatlott feje a bevégzetlen vers fölött olyan volt, mint egy levél nyomó.

Anyámat érthető mód felízgatta, hogy házunk

ban halt meg valaki. Én füléhez hajoltam halott nevelőmnek és jóindulatú hangon súgtam neki: „Aucassin úr, én megbocsájtok Önnek... Tudja az... a levélpapíros... Szót sem érdemel... Születésnapomra másikat kapok és imádkozni fogok Önért a jó Istenhez“... Nyár elmúlt és Julia csakugyan férjhez ment a fogmíveshez, noha még nem volt egészen tizenhétéves.

SZÉKELY BÉLA: MI VÁR REÁM?

Mi vár reám, ha egyszer vége lesz
s testemre hull a régi napok únt ruhája,
a munka börtönébe kis hónapos szobába,
ha újra visszatértem, véreskezű, szelíd énekes.

Éltem faláról lekopík-e egyszer,
mit rájaróttak most a véres ujjak,
sírok-e majd rája hús betűkkel újat,
melyek hajlása, mint pap kezében kegyeser.

Szikkadt torkom mélyén dallá enyhül-e,
mi most kemény fekély, átok és szítok,
reménye vesztett élet, életveszejtő haláltitok.

És fáradt kezem hajlik-e szelíd fogással
életet formálni s megfogni más kezét,
mely most ökölbe fogva sújt feléd?

Gimes: Stille Stunden

Gimes: Csendes órák

SZÉKELY BÉLA: ÁBRIS...

Északi harctér.

Agy érzem, meg kell írnom Ábris történetét, melyet nem glóriáz ugyan hősi-tettek romantikája, de amelyik mégis olyan a hősi krónikák között, mint a lőárok nyílásában nőtt virág: a fegyverek nehéz füstjében fakult, körötte vészes útra süvitenek el a golyók, míg végül az egyik derékban törí a kis virágot — oh Istenem de féltő gonddal őrizték a katonák, — hogy lehulljon az árok mélyébe, halott hősöknek hervadt sír-virága.

I.

Még nehéz, fojtó füsttel volt tele a falu, a rengeteg rom között árván maradt tűzhelyekből még egyre omlott a füst, melyet a sivár északi szél lecsapott a dúlt házak közé, mint a testvérgyilkos Kain áldozati tűzének füstjét, jelezvén, hogy nem Istennek tetsző e véres emberáldozás, a harc. A kis békés falu, mint a krónikákban szokott írva lenni: „egyenlővé tétetett a föld színével“. Nem maradt egy ép ház sem, egy fal, mely ormán elbírta volna a tetőt. Csak a sok, megmaradt tűzhely ágaskodott siváran az ég felé, s körötte a törött edények halmaza maradt csupán meg, néhol egy üres bölcso, másutt szentképek felismerhetetlen olajos figurája... és mindenütt orrot facsarítóan kóválygott e vészes áldozás tömjénje: a füst.

A falu körül a fenyők ágai, taron, szinte kétségbeesve nyúltak szét minden irányban; olyanok voltak, mint számtalan kar, mely mind, mind tehetetlen. A kis kárpáti falu csúnyán megérezte az orosz látogatást, s az a pár óra, melyet a horda ott töltött, beteljesítette a végzetet. A ruthén lakosság is elmenekült, nemhogy más maradt volna, ki szembe mert volna nézni a véres vésszel közeledő áradattal. Oh Istenem! hány magyar falu érezte meg ezt az áradatot. Sáros, Zemplén, Ung, Bereg, Máramaros: mennyi, mennyi átok sujtotta e megyék oroszlatogatta részeit...

Az úton, amelynek sara összekeverődött a tüzek pernyéjével, s szinte megfogta, magához rántotta az embert, katonák bandukoltak fáradtan, érzéketlenül, szinte támolgónak tetsző lépésekkel, melyek azonban az akarat minden erejével vitték előre a mozgó alakokat, előre, mindig csak előre, feldúlt falvak között, mezőkön át, melyeknek még pár nap előtt ezer szép reménységgel betakarított termése már hamuvá égett a földeken. Csak mentek, bandukoltak a rommá tett falun át, egyik a másik után, s olyan egyformák voltak, járásuk annyira egy hogy szinte észre sem lehetett venni: mennyi más ember, melyikük öreg, melyikük fiatal, s ki sejtette: hány messzi falu, elhagyott feleség, gyermek, hány elhagyott otthon képe rajzík elő a fáradt agyak lomha képzeletében e romok láttán. De már ők megszokták e képet, meg a vágyódást, mely tele van egyre hazagondoló bánkódással. Meg-

szokták e pusztá tűzhelyeket, s már alig érezték magukban a falak leomló köveit, melyek eleinte mind, mind a szívekbe hulltak.

De mégis akadt valami, ami megállította őket. Egy gyermek. Az egyik tűzhely padkáján ült, maszatos arcát a tenyerébe rejtette és aludt. Vékony, rongyokba szakadt kaftán volt rajta, széles karimájú bársonyafosztott kalap, mely alul sűrű csomókban omlott ki a haj és két oldalt a hosszú tincs. A katonák megbámulták az alvó gyermeket — olyan volt, mint valami sötét, ázott madár — meg-megcsóválták a fejüket, s aztán bandokultak tovább. Ki ért volna rá törődni a kis zsidó fiúval, az immár nem is létező faluval, amilyenekkel már annyiszor találkoztak útjukban, s melyeket csak *hívtak* valahogyan, de most mind egyforma: rom.

Egy csapat katona jött, frissebb legények, még szinte nótás szájuak. Kalapjukon még a hazulról hozott pántlika, s még hervadt hazai rózsa is akadt a szalagok mellett. Ezek most jöttek; látszott rajtuk a rommá lett falu borzalma, s mikor a kis fiút meglátták, egyszerre körülfogták.

Szegényke riadtan emelte fel szemeit, ezeket a csodálatos szomorúsággal telt gyermeki szemeket, melyek csak néznek, néznek tágra nyíltan a világba, s melyeken át már egy egész életen kísértő borzalom szűrődött át, s melyekben még egyre csillogott a rettenetes félelem könnyfátyola.

— Hogy hívnak? Ki vagy?... — kérdezték a katonák, s hangjuk szinte jóságosan csengett.

— Hogy kerülsz ide, mi történt véletek? — nógatták a gyermeket, aki csak nézett, nézett, s nem értette, mit akarhatnak tőle a katonák. De azután, mint megérezte volna e kérdések jóságát, bizonytalanul, félve ismételtegette nevét:

Gimes: Das Rote Kreuz

Gimes: Vöröskereszt

— Ávrom, Ábrám... Ábris...

A katonák nógatták, hogy álljon fel. A gyermek felállt, tízenhárom-tizennégy éves lehetett. Az egyik katona azután kimondotta:

— Vigyük magunkkal, a századnak amúgy sincsen még gyermeke, ez meg éppen jó lesz.

De mások ellenezték.

— Zsidó, mondták, mit csinálhatunk vele, nem kell zsidó.

A gyermek, mintha megérezte volna, hogy róla van szó ijedten állott a katonák között, hol az egyikre, hol a másikra nézett, s mikor hangosabb lett a vita, felszakadt belőle a sírás, mellyel elaludt.

— Na ne sírj na... Te... Ne sírj zsidóka...

— vigasztalgatták egyszerre a katonák, s most már ki sem volt ellene, hogy velük legyen a kis árva, a század gyermeke. Valahol egy derékszíjat keritettek, s volt nevetés, mikor a kaftánra akasztották. Az egyik katona a gyermek mellett egy szennyes, kormos bársony tarisznyát vett észre, melyen még kivehető volt a himzés: két oroszán ágaskodott vitézül, s a közepén ott volt a „zsidó kereszt“ a mogendovid.

— Na vedd ezt is, jó lesz kenyértarisznyának...

— mondotta s a tarisznyát, a megmentett taleszbajtli a gyermek nyakába akasztotta, s mindjárt egy jókora darab kenyeret csúsztatott bele.

II.

Ábris a század gyermeke lett. Vízet hordott, segített főzni, szaladgált ide s oda és lassankint teljesen megszokta a furcsa életet. A katonák, többnyire úgy hívták, hogy „zsidóka“. A kis zsidó gyermek szolgálatkészen hallgatott erre a névre is és nevetett is hozzá. Hálás volt nagyon, kis gyermeki szívében tele volt ragaszkodással, szeretettel, s az imák, melyeket még otthon tanult új kérésekkel virágoztak ki. Oh hiszen nem is volt nehéz megérezni, mit jelent a háború, mi a halál, s annyi feldult tűzhely emlékeztethette egy borzasztó, rémes éjszakára, melyen mindent elveszített. El a szüleit, az aprócska játékokat, a töröttszélű fíndzsát, melyből az édes tejecskét itta, a nagybetűjű imakönyvet, amelyből olyan nagyon, nagyon jó volt imádkozni.

De mégis megmaradt valamije. Ott lógott a sok felszerelés között a nyakába akasztva, soha meg nem vált tőle, mindene volt, játékos társa, kincse, minden: a tépett taleszbajtli. Ha senki sem hallotta, csodálatos meséket mondott el a két oroszának, kik erős karmaikban szilárdan tartották még mindig a két kötőablát. Elbeszélgetett velük, elmondotta, mint

hazulról megmaradt játszótársaknak, hogy milyen jó volt otthon. A kenyér mellett még más, nagyszerű kincsek is rejtve voltak a bársonytárisznya mélye: imaszíjakat és — oh isteni kegyelem, hogy megmaradt, — s kissé megfüstölve, ezüstjétől fosztottan, de mégis épen: a taleszt.

III.

Teltek, multak a hetek, egyik a másik után, újabb és újabb rémségekkel rakottan. A katonák ajkáról már rég lekopott az ének, s a hervadt virágok törékeny, száraz szirmai bekerültek a kis zacskóba az utolsó üzenetül szánt sorok mellé. A járásuk is megtörött már, fáradtak voltak, törődöttek, akár a többiek. Már sokan elestek közülük, megsebesültek, hazakerültek. S a vig, minden feledtető nótázások helyett már gyakoribb lett a sóhajtásokkal kevert ima az életért. Ábris is fakult, fáradt a katonákkal, akik eleinte nevelték a gyermek imáját, a tefilint, melynek szíja szinte féltve fogta át a vékony karokat, a taleszt, amely hosszú palástba burkolta a kis gyermek alakját, s a nagy, komoly, fekete kockát, mely olyan furcsán billegett, a gyermek keskeny homlokán. Megnevelték a hangos, kétségbeesett, elnyújtott „Sma Jiszroel“-t, melyben a kis gyermek szívének minden fájdalma, nyomorúsága, soha el nem felejthető keserősége benne volt. De azután, lassan megbékéltek a zsidó imával. Megéreztek, hogy minden, a szíjak, ő értük is fonódnak, a fekete kockákban ő érettük is vagyon imádság, s a „Sma Jiszroel“-t kimondó kétségbeesett hívásban az ő, Istenhez forduló hangjuk is benne van. És jaj volt annak, aki a kis fiút bántani, zavarni merete imája közben. Még nógatták is titkon: érettem is imádkozz, s kinek szívében titkos fohász égett, Ábrist kérte, hogy kérje az ő vágyának teljesedését. A durva katonák szívében szentség lett a gyermek zsidó imája, s áhitat a „Sma Jiszroel“... Szinte babonás hittel hittek a kis fiú imájának erejében, s szentséggé lőn a talesz és a tefilim.

Egy reggelen történt, hogy Ábristól ellopták a bársonytárisznát. A katonák úgy kutatták, keresték, mintha a század legdrágább kincse veszett volna el. Nem is sejtették, ki vehette el. De azután mégis megkerült: az egyik katonánál volt, egy derék, magas ruthén fiúnál. Megbujt vele az egyik deckungba, magára terítette a taleszt, karjára csavarta a tefilint, s maga elé rakva a szent képeket: imádkozott. A katonák előbb nevettek a katona furcsa áhitatán a lopáson, mellyel közelebb akart jutni Istenhez. Azt hitte a katona, hogy úgy jobban meghallgatja az Isten imáját, ha a zsidó imaszerekkel fordul hozzá. De aztán

Gimes: Am Hilfspatz

Gimes: A segélyhelyen

elnémultak ők is, mintha megéreztek volna hirtelen: az Isten egyetlen egy, s mindenki imája, az ellenségé, a mienk, a zsidóé, a keresztényé ő hozzá, az Egyetlenegyhez száll...

IV.

Egy lerombolt falu szélén, kis, gyöptéglákkal díszessé tett sír vagyon. A sír fejénél aprócska kereszt, amelyen azonban nincs katonasípká, vagy német sisak. De hosszú, hosszú szíjak lógnak le a keresztfáról, melynek homlokán két fekete kocka van: egy tefilim. A keresztten otromba, de fájdalmasan vésett betűkkel egy név: „Ábris“. A „Zsidóka“ elesett. Egy friss hajnalon, éppen az imaszíjakat akarta felcsavarni, amikor egy eltévedt, gonosz golyó megölte. A katonák begöngyölték a kis holttestet a nagy, imádkozólepedőbe, mint ahogyan ők hívták, szeretetük jeléül keresztet csináltak a sír felé, s mint vitézül elesett katonának sírjára a sípkát, ráakasztották a keresztre a tefilint.

A falu, hová eltemették, néma, füstös romhalmaz volt. Csak a tűzhelyek ágaskodtak az ég felé. Ábris visszatért oda, honnan elindult.

PAP IZSÁK: TALÁLKOZÁS AZ ÚRRAL

Találkoztam az Úrral:
Oly csendes volt a képe,
Mint tengeröble, rejtett,
Ha éj borul fölébe.

Találkoztam az Úrral:
Az út-torkon haladt át
S mellettem elmenőben
Elfordította arcát.

Heldengräber am Doberdo.
Zwei Juden und drei Christen

Hősök sírjai a Doberdón.
Három keresztény és két zsidó. (Dr. Gellért Samu hadapród felvételei)

TÁBORI LEVÉL AZ OLASZ HARCTÉRRŐL

Dr. Gellért Samu hadapród munkatársunk küldi nekünk az alábbi megkapó levelet és érdekes felvételeket az olasz harcterről:

Tírol, 1916 június 10.

Mélyen tisztelt Szerkesztő úr!

Valamikor régen azt ígértem önnek, hogy harcterünkön az Archivum részére, illetve a Mult és Jövőnek zsidótárgyú fényképfelvételeket fogok gyűjteni. Nem rajtam mult, hogy ez ígéret csak ígéret maradt. Nem voltam akkor még kellőképen tájékozva az-iránt, hogy a Doberdón, ahol tíz hónapot töltöttem, háború előtt aligha lehetett zsidó élet, tehát nem is találhatok nyomokat arról, összefüggéseket aközt és a háború közt, hogy tehát ígéretem beváltása céljából csak a háború felé kell fordulnom, amelynek borzalmas forgatagában aztán elég zsidó porszem kavarog. Csakhogy e porszemek is, amíg csukaszürke hüvelyükben mozognak, éppen olyanok, mint a többiek, legfeljebb befelé nyilvánul meg zsidó voltuk, legfeljebb a sóhajtnak, mellyel rohamra indulnak, vagy lelküket küldik az Égbe, van különös melódiája, különös szövege. Az élő katonának nincs lefotografálni való vallási jellegzetessége. Ezért foglalkozik mind a három ide-mellékelte kép a halott zsidó katonával. A temetőben külön uniformist kap a zsidó katona. Ezekből az uniformisokból mutat be néhányat e három kép.

Nem tudom, a kezdetleges fénykép gyakorolhatja-e csak megközelítőleg ugyanazt a hatást, melyet annak tárgya a doberdói síklák között

gyakorol a zsidó lélekre. Alig hiszem. A magam érzései azonban az első sírok látásakor igazán elemi erejűek voltak. Keresztek soraiban boltíves metszésű síremlékek héber betűkkel, a sírhalmokon primitív vonalakkal törvénytábla, vagy a Mogen Dovid kirakva. Kínzó fájdalom, felemelő meghatottság, könnyes részvét, a bajtársi kegyeletért és szeretetért való hála és az érzések egész zivartara támad a lélekben a sírok látásán és pedig soha el nem halványodó módon, a háború minden jelenségét szürkévé szokja az ember, de a sírok — legalább rám — mindannyiszor ugyanazt a hatást teszik.

Az egyik képemen öt sír van. A két szélén egy-egy zsidó főhadnagy sírja, köztük három keresztes sír. Vajjon van-e síket fül, mely meg ne hallja a kiáltást, mely ebből az öt sírből örökké hangzani fog? Vajjon a három kereszt hozzátartozói nem kell-e, hogy a még a nagy vihar után is gyűlölködőknek odamutassák a szent helyet, ahol az ő lelkük drágáinak poraival közös nyugalomban nyugosszák a zsidó hősök a közös küzdelem közös szenvedéseit, ahol zsidó katonák keze nyomán emelkedik kereszt a keresztény hős sírja fölé és keresztény baka rakta ki simogató gonddal apró fehér kavicsokból a zsidó hős sírján a frigyablát? És — édes Istenem — mekkora erdő van keresztes sírokból, frigyablás sírhalmokból?

Sajnálom, mélyen tisztelt Szerkesztő uram, hogy a fotografálásra ritka lévén az alkalom és az idő, csak ezzel a három kis képpel járulhatok hozzá a gyűjtés munkájához (ezek közül is a két kisebb azonos tárgyú), de nem várok tovább velük, elküldöm több hiányában ezeket, mert másfelé szólít a parancs tízhónapos küzködés után és elvégre soha se lehet tudni, mit hoz a holnap. Jobb helyük lesz ott a képeknek, mint nálam.

Fogadja meleg kézsorítással őszinte nagyra-becsülésem kifejezését.

Tisztelő hive:

dr. Gellért Samu, hadapród.

Olvasóink figyelmébe! Nagy szolgálatot tesznek olvasóink lapunknak, ha bevásárlásaik vagy megrendeléseik alkalmával a hirdető cégeknél lapunkra hivatkoznak.

ZSIDÓ KATONÁKRÓL SZÓLÓ OKMÁNYOK A XIX. SZÁZAD ELEJÉN

Dr. Goldberger Izidor tatai főrabbitól kaptuk a következő értékes adatokat tartalmazó levelet, amelyhez egyzersmind az említett eredeti okmányokat is mellékelí:

Dr. M. Grunwald (Wien): Képek a zsidó történelemhez című közleményében a Mult és Jövő márciusi füzetében (VI. évf. 98—99. l.) bemutatja nekünk egy *osztrák* zsidó katona obsitját 1810-ből. Azon dolgozatok alapján, amelyek eddig a Magyar Zsidó Múzeummal kapcsolatban napvilágot láttak, úgy látszik, mintha hasonlóval *magyar* zsidó katonára vonatkozólag nem rendelkezünk, holott számos adataink vannak arra, hogy magyar zsidók már katonai szolgálatokat teljesítettek a XVIII. század végén és a XIX. század elején, amint azt dr. Richtmann Mózes: A régi Magyarország zsidósága című könyvében a 28—36. lapokon megállapítja, a zsidók és a haderő cikk alatt. A hegyaljai Bodrogkeresztúron 1812-ben lakott Schwartz Asser, aki 22 évig tartózkodott már Magyarországon és mint katonaviselt ember — ablicentiatu Miles — van feltüntetve a vármegyei összeírásban (Goldberger: Zempléni vármegyei zsidó családfők az 1811—12. években és szereplésük a Napoleon elleni nemesi fölkelésben 48. l.) — A helytartótanács 1807-ben Komárom vármegyétől kért katonái között hat zsidót kíván, 1809-ben már huszat, ez ellen folyamodik az ott lakó 310 zsidó család, mert számukhoz mérten csak öt és fél ujoncot kellene állítaniok (Büchler: Magyar Zsidó Szemle XI. évf. 504—505. l.). — A tatai zsidó hitközség levéltárában őrzött bizonylat szerint Lévy István megyei commissárius elismeri Komáromban 1809 március 17-én, hogy a „Tatai Zsidó Község kiállított két ujjonc zsidó katonát, Abraham Ignacot és Bernhard Moyzest“. — Ferenczi Mátyás chyrurgus 1809 május 7-ikén és 18-ikán ismeri el egy-egy tatai zsidó katonának kiállítását, akiket Somogy főhadnagy tényleg át is vett (richtig übernahmen), — József Philippet és Abraham Lörincet. — 1810 augusztus 14-ikén a tatai zsidó hitközség bírja és két eskütje bizonyítványt állít ki arról, hogy Moses Dávid az Alvinczy Regementben szolgál, amely tényt másnap Pázmándy Dénes szolgabíró is megerősít. Budán 1810 december 24-ikén elismerést kap a tatai zsidó község (Juden Gemeinde zu Tottes), hogy igaz, hazafias buzgalommal (aus wahrem patriotischem Eifer) önként felajánlott hadi célokra 200 forintot. — Aranyossy Pál 1813 június 12-ikén elismeri, hogy a „Tattai Zsidó község állított két katonát“, 1813 október 18-ikán pedig „Tatai Zsidó Község állított katonát Salamon Lichtenbergert“. Bizonyára más hazai zsidó hitközségek levéltárai is őriznek hasonló okmányokat.

Dr. Goldberger Izidor

TOLL-HEGYRŐL

RENEGÁTOKRÓL szól az ének újra. Pedig már-már azt hittük, hogy a háború megtisztítja a lelkeket s fogékonyabbá teszi az élet ideális javai iránt. Azt hinné az ember, hogy amikor élet-halálharc folyik ősök örökségéért, hazáért és hagyományáért, önálló kulturális fejlődésért és egyéb ideális javakért, mikor ezer meg ezer ember vére omlik naponként multért és jövőért, nem igen fog akadni ember, aki oly könnyen árulást követ el népe, fajtája, vallása ellen. Künn a harctéren ezer halállal védnek egy zászlót és itthon akadnak, akik az életnek egy kis kényelméért a leg-szentebb zászlót szennyezik be. De ha a zsidóságnak nincs is az ilyenek számára haditörvényszéke, legalább becsületbírósa lehetne, amely az árulókat kellőképp megbélyegezze, illetőleg társadalmi névértéküket kellőképpen lebélyegezze.

Heldengräber am Doberdo

Hősök sírjai a Doberdón

ÉRETTSÉGI RENEGÁTOK. Méltóztatik kérdezni ügyebár, mi fán terem a renegátoknak ez a legeslegújabb fajtája? Hát tessék idefigyelni. A nagyreményű izraelita ifjú, mondjuk Grün Izidor leteszi a gimnázium vagy reáliskola nyolcadik osztályáról az osztályvizsgát. A zsidó vallástanár egy kis könyörgésre egy kis elnézéssel *jelest* ad neki hittanból, hogy ne „rontsa“ a többi osztályzatait. Az ifjú az osztályvizsga után sebtiben újjászületik, megmagyarosítja a nevét és kikeresztelkedik, hogy az érettségi bizonyítványában már mint született „római katolikus“ szerepeljen. A buzgó katolikus pap is egy kis jámbor elnézést gyakorol a törvénnyel szemben, nem törődik vele, bejelentette-e az ifjú a zsidó felekezetből való kilépését háromszor vagy nem, betöltötte-e már 18. életévét vagy nem, ő örömmel fogadja az ifjú prozelita izraelitát, hiszen egy megtért bárány az evangélium szerint kedvesebb kilencvenkilenc el nem veszettnél. A megtért báránycából pár nap alatt hű katolikus, sőt jámbor kongreganistát csinál és kiadja neki a bizonyítványt, hogy Gonda Izidor István, a rövidség kedvéért Gonda I. István igazhitű jámbor keresztyén lélek. Már most az érettségi vizsgatárgyak között a hittan nem szerepel, ellenben ott van az érettségi bizonyítványon pótlékkul az osztályvizsgán nyert osztályzatok között, hogy „*hittan: jeles*“, amiből a nyájas olvasó azt gondolhatja, hogy ez a Gonda I. István róm. kath. ifjú kitűnően, illetve jelesen ismeri az evangéliumokat, a kath. egyháztörténetet, a kath. szertartásokat stb., holott az a „*hittan: jeles*“ a héber fordításra, a zsidó történetre stb. vonatkozik, amik a kath. hittanban tudvalevőleg nem kötelező tantárgyak. Akadt egy liberális igazgató, aki egyeneslelkűségével nem akart beleegyezni a hittannak eme csunya kijátszásába és oda akarta írni az új keresztyén ifjúnak a bizonyítványába „*izr. hittan: jeles*“, mert hiszen azt a jelest az izr. hittanból kapta, amikor Grün-Gonda maga is izraelita volt. Ámde a fölöttes hatóság úgy vélte, hogy ez „*fölösleges*“. Minek leleplezni a derék megtért izraelita katolikus? Hadd kezdje új hitét mindjárt csalással. És talán helyesen is van így. Hiszen maga a kikeresztelkedés is csak épp úgy csalás, mint akár mondjuk — a hadseregcsalás.

TEMETŐI RENEGÁTOK. Hát ez meg micsoda szerzet? Tessék csak elolvasni bizonyos gyászjelentéseket: „Az elhunyt hült tetemét örök nyugalomra helyezzük a *rákosi* temetőben“. Ügyebár, ha valaki azt mondja magáról, hogy „*felekezetnélküli*“, már önkéntelenül reámondják: „*tehát zsidó*“. Ha már most a „*rákosi*“ temető mellett nincs ott, hogy „*kath.*“, akkor mindenki gondolhatja, hogy ez csak „*izr.*“ lehet. Mert hát a két temető, a kath. és az izr. pont egymás mellett van. Már most a katolikusok kiírják, hogy „*kath.*“, nehogy a gyászoló közönség a zsidó temetőbe menjen. Ellenben ha egy zsidó család nem írja

Galizischer Judenfriedhof

Keletgalíciai zsidó temető
(Klein Jenő főhadnagy felvétele)

ki, hogy „*izr.*“, akkor bizonyára azt akarja, hogy legalább az, aki nem megy ki a temetésre, gondoljon a kath. temetőre. Pedig akit eltemetnek, épp oly jól érzi magát a *rákosi izr.*, mint a *rákosi kath.* temetőben. Sőt talán még jobban is. Mert ott legalább az övéi közt van. És ha az élők restelik, hogy apjuk jól érzi magát az izr. temetőben, oldják meg a kérdést úgy, hogy ne adjanak ki gyászjelentést. Amint hogy ősük is egészen szépen meg tudtak halni feketekeretes gyászjelentések nélkül.

(*Secundus.*)

GIMES JENŐ: GALICIÁBÓL

Ment a vonat... ment, ment,
Sok síkongo sínen,
Zakatolva ment át
Egy nagy fehér szíven.

Ment a vonat... ment, ment,
Galícia földjén,
Dübörögve ment át
Sok száradó könnyén.

Ment a vonat... ment, ment,
Bús temetők mellett,
Ahol gyászdalokat,
Árvák énekeltek.

Ment a vonat... ment, ment,
Végtelen volt útja,
Örök bánat dalát
Zakatolva fújta.

Nagy szívességet tesznek olvasóink lapunknak, ha kávéházakban, klubokban, kaszinókban, társaskörökben kéri a Mult és Jövőt!

AZ OMIKE ÉS MENSA-ACADEMICA ÉVI JELENTÉSE AZ 1915. HADI ÉVRŐL

Szerkeszti: dr. Weiller Ernő főtítkár

Egyesületünk hetedik munkaévről óhajtunk az alábbiakban beszámolni. A már közel két év óta dúló világháború minden téren megváltozott viszonyokat teremtett. És a hirtelen beállott új viszonyok folytán úyszólván az összes kulturális intézmények egymásután humanitárius intézményekké alakultak át. Hiszen a háború alatt az első szükségletek kielégítése vált a legsürgősebb feladattá. Az Országos Magyar Izr. Közművelődési Egyesület is teljesen ennek szolgálatába szegődött és a legsokoldalúbb segítő akciójával odalépett mindenüvé, ahol a segítők áldott munkájára szükség mutatkozik. Az OMIKE kulturális programját pedig a háború alatt is fényesen megvalósította a „Mult és Jövő“, az egyesület orgánuma és a Magyar Zsidó Hadi Archivummal együttesen kiadott „Almanach“, mely a világháborúnak a magyar zsidóság szempontjából kiváló emlékműve, a háborús zsidó vonatkozások gyönyörű gyűjteménye és kulturális törekvéseink legméltóbb kifejezője.

I. Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület (kulturális intézmények)

1. Mult és Jövő

Egyesületünk méltán büszke arra a kultúrunkára, mellyel a Mult és Jövő aránylag rövid idő alatt a művelt magyar zsidó közönséget meghódította és amely nemcsak egyesületünknek, hanem az egész magyar zsidóságnak becsületére válik. Négy és fél év előtt a nagy gazdasági depresszió idejében indult meg a lap rendkívül gazdag, magas nivójú tartalommal, gyönyörű illusztrációkkal, művészi kiállításával és csak a szerkesztő dr. Patai József kitaró és áldozatkész munkájának köszönhető, hogy egy ilyen költséges folyóirat a nehéz időkből is diadalmasan tudott kikerülni. Ma már a háború súlyos éveiben is rendíthetetlenül teljesítheti nagyfontosságú misszióját a folyóirat, mely nemcsak nálunk országszerte, hanem a külföldön is széles elterjedtségnek és nagytekintélynek örvend. A Mult és Jövő, amelynek a legelső magyar és külföldi tudósok, írók és művészek a munkatársai, a háború alatt is kitűzött programjának tüneményes magaslatán áll. A szerkesztőség díjtalanul küldött a harctérre sok ezer példányt, amit a zsidó katonák halálával és lelkesedéssel fogadtak. A Mult és Jövő nemcsak egyesületünk kulturális programját valósítja meg fényesen, hanem egyre emelkedő arányokban az egyesületnek és intézményeinek anyagi erőit is gyarapítja. A Mult és Jövő szerkesztő bizottságának tagjai egyesületünk részéről: dr. Patai József főszerkesztőn kívül, főt. dr. Hevesi Simon, báró Dirsztay Béla, főt. dr. Venetiáner Lajos, dr. Deutsch Ernő és dr. Weiller Ernő. A

Mult és Jövőt az OMIKE mindama pártfogó tagjai, akik évi 20 K pártfogó tagsági díjat fizetnek, tagilletményül kapják; akik pedig 30 K pártfogó tagsági díjat fizetnek, megkapják a folyóiratot díszkiadásban. A Mult és Jövő szerkesztőségének és kiadóhivatalának címe: Budapest, VI., Podmaniczky-utca 6. Telefon 146—92.

2. Háborús Almanach

A Magyar Zsidó Hadi Archivum nagyerdemű elnöke tiszasülyi Polnay Jenő a Mult és Jövőben felvetette azt a gyönyörű eszmét, hogy az összes háborús zsidó vonatkozásokat gyűjteni kell. Gyűjteni kell az utókor számára, hogy unokáink olvassák, hogy a magyar zsidóság milyen halál-megvetéssel küzdött a frontokon és mily óriási áldozatokat hozott nemes szívével és érző lelkével a frontok mögött! Polnay Jenő ezen magasztos eszméje mélységes visszhangot talált egyesületünk vezetőségénél, de különösen társelnökünk főt. dr. Hevesi Simon nemes lelkében, valamint a Mult és Jövő minden szépért és jóért lelkesedő szerkesztője dr. Patai József tollában és csakhamar megindult az anyaggyűjtés országos szervezése, amely az Archivumban lankadatlanul folyik. Az Archivum működésének méltó bevezetéseként pedig megjelent a Magyar Zsidó Hadi Archivum és az Országos Magyar Izr. Közművelődési Egyesület kiadásában főt. dr. Hevesi Simon, tiszasülyi Polnay Jenő és dr. Patai József szerkesztése mellett „A Magyar Zsidó Hadi Archivum Almanachja 1914—1916“ című hatalmas albumkötet, amely már a zajló események közepette is megrögzíti a magyar zsidóság érzéseit, érinti cselekedeteinek nagy körvonalait és azokat a problémákat, amelyeket a háború a zsidósággal kapcsolatba felvetett. Az Almanach úgy a sajtóban mint az olvasóközönségben nagy feltűnést keltett. A legjelesebb magyar írók, művészek, tudósok, közgazdászok működtek közre, hogy a pompás emlékmű irodalmi és művészeti nivóját minél tökéletesebbé tegyék. A nagyértékű illusztrált albumot tiszasülyi Polnay Jenő áldozatkészsége folytán az OMIKE tagjai, illetőleg a Mult és Jövő előfizetői, ajándéku kapják.

3. Gyors- és gépirási tanfolyamok

Ezen intézményünk a háború kitörése előtt évenként csak 6 hónapig működött, azonban a háború óta oly számosan jelentkeztek és éppen a háború folytán annyira szükségessé vált, hogy most már állandósítottuk és a tanfolyamok egész évben szakadatlanul működnek. Főleg a hadban elesettek özvegyeit és árváit, valamint a rokkant katonákat képezzük ki díjmentesen, hogy így is könnyebben önálló keresetforráshoz juttathassuk őket. Az egyes tanfolyam 6 hónapig tart és tárgyai: magyar és német gyors- és gépirás, szepírás és

kereskedelmi ismeretek. A tanfolyamok a „Gyorsírástudományi társulat” helyiségeiben (VII., Dobutca 66) tartatnak Kondor Ignác igazgató vezetése mellett; a tanítást Révai Adolf végzi. A tanfolyamokon mindenki résztvehet, aki főt. dr. Hevesi Simon társelnökünkénél, vagy dr. Weiller Ernő főtítkárnál jelentkezik és erre érdemesnek ítéltetik. A tanfolyamok végeztével a növendékek közérvényű oklevelet kapnak, melyet elnökségünk aláírásával és pecsétjével is ellát. Jelenleg a tanfolyamokat 34-en látogatják.

4. Istentisztelet

Főünnepeink alkalmából egyesületünk vezetősége az összes budapesti bankok, takarékpénztárak, nagyobb keresk. és ipari részvénytársaságokhoz átiratot intézett, amelyben azon kérelmet terjesztettük elő, hogy az alkalmazottaknak mód nyujtassék a templom látogatására. Kérelmünk minden helyen meghallgattatásra talált és a hivatalnoki kar hálás köszönettel fogadta ez irányban való közreműködésünket. Mensáink ifjúságánál is fokozott figyelemmel voltunk, hogy az ünnepi istentiszteleteken részt vegyenek.

5. Kultúrsegélyezések

A megváltozott viszonyok folytán főjövödelmeinket mensánk háborús jóléti intézményei emésztik fel. Mindazonáltal dr. Bacher Vilmos ösztöndíjunkat kiadtuk, a Köves Izsó festőművész felsegélyezésére szolgáló kép-akcióban nagy összeggel vettünk részt és sok kisebb és nagyobb irodalmi és művészeti segélyt nyujtottunk. Az általánosan érzett orvoshiány is arra késztetett, hogy szegénysorsú orvosjelöltek részére, kik az utolsó szigorlatot készülnek letenni, szigorlati díjsegélyre pályázatot hirdettünk.

6. Propaganda

A tagállomány terén az Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület (a mensa tagokat a II. részben mutatjuk ki) a lefolyt esztendőben a következő mozzanatokat tünteti fel: Örökös tag 19. Alapító tag 40. Megváltott tag 44. Pártoló tag 128. Rendes tag 2282. Helyi rendes tag 1810. Vidéki rendes tag 462. Mult és Jövővel kombinált pártfogó tag 2148.

E helyen közöljük örökös, alapító és megváltott tagjaink névsorát.

Örökös tagok 1000 korona befizetéssel: Agoston Lajos, Bródy József, Breitner L. Zsigmond, Breitner L. Zsigmondné szül. Stern Teréz, báró Dirsztay Béla, * vasvári Frankl Richard neje férje emlékére, br. Guttmann Vilmosné, * br. Hatvany Deutsch Sándor, br. Herzog Mór, Katzburg Fülöp, Kleinberger Ferenc (Páris), dr. Leitner Adolf, Winterberg Gyula, br. dr. Kohner Adolf, ormódi Ormódy Vilmos, Spitzer Edéné, * Schwartz Ferenc és neje, dr. Weimann Fülöpné, csepeli Weisz Manfréd.

Alapító tagok 400 korona befizetéssel: dr. Bakonyi Samu, dr. Dalnoky Béláné, br. Dirsztay Béláné, Freund József (Óbecse), Fuchs Bertalan (Szatmár), magyarfeleki dr. Feleky Hugó, Fränkel Bertalanné, Goldfinger Jakab, dr. Grauer

Vilmosné, br. Guttmann Vilmos, * br. Hatvany József, dr. Hevesi Simon, * botfai Hüvös József, Izr. Hítközség (Gyöngyös), * Klein Berthold, Klein József, * Klein Mór, Klein Vilmos (Szatmár), Leveleky Armin, Leveleky Árminné, szegedi Lukács József, dr. Misner Ignác, özv. Neuberger Ignácné, br. Ohrenstein Henrikné, Pallay Miksa, Rákosi Jakab és neje szül. Weiller Berta, Schön Ignác, Schwartz Jakabné, boglári Simon Jakab és neje, Sternthal Arthurné, dr. Stiller Bertalan, Stiaszny Emilné, Sváb Imréné, * gávosdiai Sváb Károly, * gávosdiai Sváb Sándor, Sváb Sándorné, Székely Ferenc, lovag Wechselmann Zsófia, * dr. Weimann Fülöp, * Wolfner Zsigmondné.

Tagdíjukat 100 korona befizetéssel megváltották: Abeles Zsigmond, * dr. Basch Gyula, dr. Basch Gyuláné, Beimel Sándor, dr. Freund István, dr. Fried Adolfné, Fürst Etelka, maróti Fürst Jakabné, Goldzieher Géza, Guttmann Adolf, Halmos Izor, Herzfeld Frigyesné, Hirschler Mórné, Hoffer Gyuláné, vágújhelyi Hoffmann Sámuelné, Izraelita Jótékony Nőegylet (Karcag), felpéci Keppich Gyuláné, Mandel Gyuláné, kántorjánosi Mándy Gézané, dr. Mezei Mór, Milch Dávidné, Müller Vilmos, dr. Neumann Árminné, Propper Samu, Propper Samuné, dr. Rózsa Izsó (Szeged), Satori Mór, Schlesinger M. Berthold, * Schönfeld Gusztáv, Schwartz Jakab, Schwartz Gyula, Sebestyén Richárd, Singer Zsigmond, Steiner József, Stern Alfréd, dr. Stiller Mór, Surányi Béla, Surányi Béláné, Szalay Ödön, Tausz Lipót, Weiss Bertholdné, Wellisch Sándor, Weltner Jakabné.

II. Mensa-academica

(Háborús jóléti intézmények)

Mikor a háború kitört, attól tartottunk, hogy mensánk kénytelen lesz működését beszüntetni és csak félve nyitottuk meg a kapukat a döngető inség előtt. És mily kellemesen csalódtunk, a szükség fokozódásával párhuzamosan fokozódott a nemesen érző szívek áldozatkészsége és működésünket nemcsak hogy nem kellett felfüggeszteni, hanem még fokozhattuk tevékenységünket és humánus intézményeinket a háború folyamán még bővíthettük és gyarapíthattuk. A háborús jóléti intézmények egész sorozatával rendelkezünk már; naponta 800–1000 személy, a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből, felekezeti különbségre való tekintet nélkül találja meg mensáinknál a legszükségesebbet, a napi ellátást.

Évente több mint 250,000 adag ebédet osztunk szét, naponta leves, hús és főzelék; háromszor hetenként még tészta is és minden adaghoz egy nagy darab kenyér.

Ezen „hadi jóléti intézményeink” fenntartása azonban mensánkra óriási terheket ró. Sajnos, még nem rendelkezünk oly nagy alapítványi összegekkel és annyi tagdíj-járulékkal, hogy mensáink évi közel 130,000 K-át kitevő háborús szükségleteit még megközelítőleg is fedezhessük. Lelkes hittestvéreink és a társadalom áldozatkészségét kell állandóan igénybe vennünk és a társadalom áldozatkészsége gyönyörűen nyilvánul meg intézményeinkkel szemben! Ezt az őszinte és lelkes érdeklődést elsősorban intézményeink vezetőivel szemben megnyilvánuló nagyfokú előzékenységnek, elismerésnek és bizalomnak tulajdoníthatjuk, de mindenesetre hadi intézményeink eredményes és effektív működésének is, mely mensánknak, úgy a hivatalos faktorok,

valamint a társadalom minden rétegében a legnagyobb tekintélyt megszerezte.

Mikor a háború alatt *Augusztai főhercegasszony* több ízben meglátogatta a mensát, mindannyiszor a legnagyobb elismerését fejezte ki hadi jóléti intézményeink és vezetőségének működése felett. És ezt az elismerést váltja ki mensánk minden látogatójából.

„Hadi jóléti intézményeinket“ és azok működését az elmúlt hadi évre vonatkozólag külön külön ismertetjük.

1. Hadikonyha

A hadikonyhából naponta 250 olyan személy viszi el 11—12 óra között az ebédjét, akiknél a családfő bevonult és az államsegély a számos tagból álló család eltartására nem elegendő. Az egyes családok 1—4 adag segélyben részesülnek. A hadikonyha vezetői dr. Domony Mórinné alelnökasszonyunk és báró Kornfeld Pálné választmányi hölgyünk, kik naponta 11— $\frac{1}{2}$ óra között maguk szolgálják ki az ebédsegélyre szorultakat és akik a konyha fenntartásáról báró Kornfeld Zsigmondné úrnővel egyetemben maguk gondoskodnak.

2. Mensa-Academica

A hadi jóléti intézmények között a legnagyobb; 350 egyetemi és főiskolai hallgató látogatja, kik közül 100 naponta 60 fillért fizet, a többi teljesen díjmentesen étkezik.

A mensát dr. Neumann Árminné elnökasszonyunk vezeti, ki az egész adminisztrációt felülvizsgálja és a konyha is felügyelete alatt áll. Munkájában leglelkesebb segítőtársa dr. Schwarc Dávidné, a választmány egyik legbuzgóbb tagja. Az ifjúságot választmányi hölgyeink szolgálják ki az ebédnél, kik közül minden nap ott látjuk a legnagyobb buzgalommal fáradni Prager Ferencné, Goldschmied Samuné, dr. Lantos Emílné, Lantos Terike, Blumberger Jakabné, dr. Frenkl Gyuláné, Popper Hugóné, dr. Feleký Hugóné, Fellner Leóné, Miesner Józsefné, özv. Neuberger Ignácné és dr. Hevesi Simonné választmányi hölgyeket. Mensánk iránt még sok érdeklődést tanúsítanak Spitzer Edéné, báró Ohrenstein Henrikné, jánosí Engel Gyuláné, Schlesinger M. Bertholdné, Breitner L. Zsigmondné, dr. Gruber Lajosné, dr. Adler Illésné, Schnabel Anna, Bier Félix Leóné, Herzog Lipótné, Weisz Ida, toronyi Fellner Sándorné és dr. Gábor Gyuláné választmányi hölgyek.

E helyen mondunk köszönetet dr. Neumann Árminné elnökasszonyunk, dr. Schwartz Dávidné és Prager Ferencné úrnőknek és az egész hölgyválasztmánynak lelkes buzgalmaért, mellyel mensánk ügyeit felkarolják.

A mensában az étkezés 12— $\frac{1}{2}$ 3 óra között történik; az ifjúság a legjobb ellátásban részesül; ebéd után az összes napi- és hetilapok rendelkezésére állanak. Elnökségünk az ifjúság részére leckeóra és irodaközzvetítéssel is foglalkozik és

46 esetben juttatott az ifjaknak leckeórákat, különös esetekben a teljesen szegény ifjak pénzbeli és ruhasegélyekben is részesülnek.

Az ifjúság az elmúlt évben oly nagy számban jelentkezett mensánkon, hogy nem állott módunkban valamennyit a díjmentesség kedvezményében részesíteni. Mensánk barátai és jóakarói körében mozgalom indult meg, hogy a felvétel, a létszám betöltése miatt, senkinek meg ne tagadtassék. Áldozatkész barátaink az ilyen létszámfelüti ifjakért havonta, fejenként, 20 koronát fizettek és így lehetővé tették, hogy a díjmentesség kedvezményében minél többen részesülhettek. E helyen mondunk köszönetet a pártfogóknak, kiknek neveit az „Adományok“ részben közöljük.

3. Családi étkező

Fellner Henrikné úrnő nemes áldozatkészsége folytán alakult és már két éve működik 60—80 olyan a lateiner- és a művészpályán működők részére, kik a háború folytán keresetüket veszítették. Külön teremben, gyönyörűen terített asztal mellett, déli 12—2 óra között jönnek össze ezek a jobb családok és itt a legtapintatosabb bánásmódban részesülnek. Az étkezőt Fellner Henrikné vezeti, ki a fenntartásáról is gondoskodik és akinek a nemes munkában gárdonyi dr. Neuman Károlyné és a közelmúltban oly korán elhunyt gárdonyi Neuman Lili segédkeztek. Ezen étkezőben nemcsak a látogatók élelmezéséről gondoskodnak, hanem keresetforráshoz is juttatják őket; a nők állandóan kézimunkákat kapnak, a férfiakat pedig lehetőleg állásba juttatják. Szükséges esetekben nagyobb pénzbeli segélyben is részesülnek; télen pedig a családok szénszükségleteiről gondoskodnak.

4. Polgári étkező

Spitzer Edéné és szíli Stein Manóné úrnők kezdeményezésére egy hölgybizottság közreműködésével 50 olyan polgári család ellátására alakult, kik sehonnan semmiféle támogatásban nem részesülnek. Szintén külön teremben, gyönyörűen terített asztal mellett, 12—2 óra között jönnek össze a látogatók, ahol maga Spitzer Edéné és szíli Stein Manóné, valamint a hölgybizottság többi tagjai felváltva szolgálják ki őket az ízletes ebéddel.

5. Lábbadozó katonák kaszinója

Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje nemes áldozatkészsége folytán alakult és vasárnap délutánonként, mensánk helyiségeiben, a Vöröskereszt közp. igazgatósága által felváltva küldött 100—200 lábbadozó katona „otthonául“ szolgál, ahol a katonák kitűnő uzsonnában részesülnek és mindenféle szórakoztatásukról is gondoskodnak. Az elmúlt tél folyamán 7 nagyszabású hangversenyt rendezett a vezetőség a katonák részére, melyeken művészeink legkiválóbbjai gyönyörködtették a hallgatóságot. A hangversenyeken közreműköd-

tek: Jászaí Mari, Gyöngyi Jolán, Rossi Rosina, Somló Emma, Hajós Böske, Rerrichné Horvát Gizsi, Kiffer Lujza, Feld Olga, Hajeluska Ella, Schack Malvin, Batizfalvi Elza, Balassa Jenőné, Vidor Ferike, Kökény Ilona, Hollós Terike, Rottné Türk Berta, Marosi Adél, Kertész Sári, Gerő Erzs, Szakvály Vilmácska, a három Kalina nővér, Tollagi Adolf, Szirmay Albert, Virányi Jenő, Balassa Jenő, Herczeg Hugó, Roland Róbert, Stolzer József, Rubinyi Tibor, Gyárfás Dezső, Pető Imre, Erényi R. Antal, Roth Ödön és Springer Armin, kiknek ez úton mondunk hálás köszönetet áldozatkész munkájukért. Hasonlóképpen hálás köszönettel emlékezünk meg Gerlei Lajos úrról, a Központi Tejcsarnok igazgatójáról, ki az uzsonnákhöz a tejet rendelkezésünkre bocsátotta. A háziasszonyi teendőket minden alkalommal maga báró Dirsztay Béláné úrnő látta el.

6. Élelmiszer-kiosztó

Báró Dirsztay Béla elnökünk lelkes indítványára 1915. év október havában alakult és havonta 400 oly családnak juttat élelmi- és tűziszereket, kik a mensa egyéb háborús intézményeitől támogatásban nem részesülnek. Ezen új intézményünk elnökségét Kohner Ágostonné és báró Dirsztay Béláné vállalták, az ügyvezetést pedig Schwarcz Gyuláné és dr. Frenkl Gyuláné látják el. Minden kiosztás alkalmával 10 kg burgonya, 1 kg bab, 1 kg árpakása, 1 kg cukor, 1 kg 0-ás liszt, $\frac{1}{2}$ kg kávé, $\frac{1}{4}$ kg tea és 1 zsák szén jut a szűkölködőknek, kik viszonyaikhoz képest még pénzsegélyben is részesülnek. E helyen mondunk köszönetet mindazon lelkes adakozóknak, kik havi járulékkal ezen nemes intézményünket támogatták.

7. Omike-mensa burgonyasütődéje

Elnökünk, báró Dirsztay Béla és neje áldozatkészége folytán a tél beálltával mensánk helyiségei előtt a Rákóczi-út és Szentkirályi-utca sarkán „burgonyasütődét” állíthattunk fel, ahol minden arra járó katona 2 darab nagy sült burgonyát kap díjmentesen. Ezen intézményünk a katonák körében nagy népszerűségnek örvend.

8. Tankönyv-segély

Mensánkat látogató egyetemi hallgatók szűkös anyagi viszonyai késztették elnökségünket arra, hogy a tanulmányok megkönnyítésére az ifjúságot a szükséges tankönyvekkel lássuk el. Az egyetem különböző fakultásainak könyveit több példányban beszereztük és azokat díjmentesen az ifjúság rendelkezésére bocsájtjuk.

9. Felruháztatás

A tél beköszöntésekor hadi konyhánk látogatói a téli ruhaneműek drágasága folytán sok nélkülözésnek voltak kitéve. Elnökasszonyunk, báró Gutman Vilmosné és Sváb Imréné vezetése mel-

lett „téliruhakiosztót” nyitottunk és 1915. december elején a hadi konyha minden látogatóját téliruhával láttuk el. Az Augusztalap nagy felruházási ünnepélye alkalmából pedig hadi intézményeink látogatóinak 150 gyermeke kapott téli felszerelést. E helyen mondunk köszönetet mindazoknak, kik ezen akciónkhoz nagyobb összeggel hozzájárultak; nevezetesen: báró Dirsztay Béla és neje 150, báró Gutman Vilmosné 100, Kohner Ágostonné 100, Sváb Imréné 100, Spitzer Edéné 100, Klein Bertholdné 100, dr. Frenkl Gyuláné 50 K.

10. Segélyezések

Mensáink a legkülönbözőbb segítőakcióival a társadalom minden rétegében azonnal ott van, ahol a háború folytán előállott nyomor és szükség azt megkívánja és a segítséget szenvedőket közvetlenül segítyezi. Ezen missziójában leghatásosabban az egyes étkezők vezetőhölgyei támogatják, kik étkezőik látogatóinak ügyes-bajos dolgaival foglalkoznak és főleg az ünnepnapokat megelőzőleg gyakori pénzsegélyben is részesítik őket.

11. Szeretetadomány

Spitzer Edéné úrnő nemes kezdeményezésére 1915. év december havában hölgyeink 3000 koronát adtak össze, hogy ezen összegből az orosz, olasz és a szerb fronton harcoló magyar katonák és a szerb fronton harcoló német katonák részére „szeretetadományok” küldessenek. E helyen mondunk köszönetet mindazoknak, kik a szeretetadományokhoz hozzájárultak; nevezetesen: Spitzer Edéné 500, báró Dirsztay Béláné 400, dr. Baumgarten Nándorné 200, báró Ohrenstein Henrikné 100, dr. Mandel Lipótné 100, szili Stein Manóné 100, Csillag Flóra 100, Strasser Alfrédné 100, Breitner L. Zsigmondné 100, Schwarcz Samuné 100, Kohner Henrikné 100, báró Kornfeld Zsigmondné 100, Fellner Henrikné 100, gárdonyi Neuman Károlyné 100, felsőványi Baruchné 100, Kohner Ágostonné 100, Schwarcz Gyuláné 100, dr. Domony Mórincné 60, báró Kornfeld Pálné 60, Schwarcz Rózsika 60, Schlesinger M. Bertholdné 50, Sváb Imréné 50, dr. Frenkel Gyuláné 50, Weltner Jakabné 50, dr. Neuman Árminné 50, dr. Fried Adolfné 50, dr. Schwarcz Dávidné 20, összesen 3000 K.

12. Propaganda

A tagállomány terén kimutatásunk még nagyon szerény. A mensa részére külön pártfogó tagokat még csak a múlt évben kezdtünk gyűjteni.

Mensánk óriási áldozatokat kíván; hogy hivatásainknak és kitűzött céljainknak teljesen megfelelhessünk, szükséges, hogy mensánk minden oldalról a leghatásosabban támogattassék. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a taggyűjtés terén minél nagyobb propagandát fejtünk ki, mert az évenként rendszeresen befolyó pártoló tagdíjak képezhetik kizárólag azon alapot, melyre mensánk

állandó fenntartását építhetjük. Ez úton kérjük szeretettel jóakaróinkat és barátainkat, hogy ezen nemes intézményünk részére minél több alapítványt és tagot gyűjteni kegyeskedjenek.

Mielőtt jelen évi jelentésünket befejeznők, hálás kegyelettel emlékezünk meg azokról, kik az év folyamán körünkől eltávoztak és egyesületünk eszméinek és céljainak mindig lelkes harcosai és mensánk áldozatkész támogatói voltak. Sváb Sándor alapító tagunk, Szabolcsi Miksa és dr. Goldzieher Vilmos igazgatósági, valamint dr. Kármán Mór, Gelléri Mór, Aczél Samu, Kemény Dávid, Löwy Dávid, Grünfeld Jakab, dr. Bartos Kálmán, dr. Steigenberger Samu választmányi tagjaink, végül a harcmezején hősi halált halt dr. Grossman Géza, dr. Brachfeld József, dr. Virány Dezső, Gardé István, Lederer István tagjaink emlékét mindenkor kegyelettel fogjuk őrizni.

A kegyelet különösen meleg hangján és az emlékezés minden fájdalmával szólunk még gárdonyi Neuman Lillyről, ki oly fiatalon hagyott el bennünket és aki a háború kitörése óta mensánk családi étkezőjében a legnagyobb odaadással és fáradtságot nem ismerő buzgalommal működött. Mindennap körünkben volt, csodáltuk nemes és humánus ambícióit, szerettük és becsültük ezt a bájos fiatal leányt!

Végül megemlítjük még, hogy szerény anyagi viszonyainkhoz képest mi is részt kérhettünk a hazafias áldozatból és az I., II. és IV. hadikölcsönből 25,000 koronát jegyeztünk.

Ezekben foglalhatjuk össze az Omike és Mensa Academica háborús működésének főpontjait. Látjuk, hogy az Egyesület arra törekedett, hogy humanitárius tevékenységét minél szélesebb körre terjessze ki. És hogy ez oly nagy mértékben sikerült is, azt elsősorban báró Dirsztay Béla, a mensa nagyérdemű elnökének és dr. Neumann Árminné társelnökasszonyunknak köszönhetjük. Az ő nevük aranybetűkkel van feljegyezve a mensa háborús évkönyvében. És ha bekövetkezik majd az áhított béke ideje és az Omike újra felveszi sokoldalú kultúrprogramját, hogy kulturális céljait a magyar zsidóság szolgálatában erejének teljével teljesítse, az Egyesület meglepéssel tekinthet majd vissza a háború nagy napjaiban végzett munkájára.

III. Adományok

E helyen közöljük azon adakozók neveit, kik az év folyamán templomi adakozások, családi ünnepélyek, konfirmációk, esketések, valamint gyász esetek alkalmával a hírlapok útján koszorú-megváltás címén egyesületünk kulturális céljaira, Mensa-Academicánknek és hadijóléti intézményeinknek adományokat juttattak, mely nemes adományokért ezúton is köszönetünket fejezzük ki.

Különösen hálás elismeréssel adózunk nemes és önzetlen fáradozásáért a „Pester Lloyd“ érdemes kiadóhivatalának, mely adományaink legnagyobb részét közvetítette, kezelte és átutalta.

Alapítvány: Wolfner Tivadarné, szül. Herzfelder Gitta, édesanyja, Herzfelder Emma emlékére 4000 K.

Alapító tagok: dr. Baumgarten Nándor 1000, beckói Bíró Gyula, néhai beckói Bíró Károlyné, szül. Schweiger Johanna emlékére 1000, báró Dirsztay Béla 1000, dr. Freund István 1000, Fried Ignác és neje, Kishörcsög 1000, báró Gutman Vilmosné 1000, Közúti Vaspálya-Társaság 1000, Magyar Bank és Kereskedelmi R.-T. 1000, Mayer Mór és neje 1000, N. B. Gy. 1000, Perlesz Dezső 1000, Schwarz Gyula 1000 K.

Megváltott tagok: (Tagdíjukat 400 korona befizetéssel megváltották): Hartman Rafaelné Szabadka, dr. Lederer Gyula, Lederer Rudolf és neje, Sternthal Salamonné. Tagdíját 200 korona befizetéssel (10 évre) megváltotta: Sternthal Salamon. Tagdíját 100 korona befizetéssel (5 évre) megváltotta: dr. Székely Miksané.

Pártoló tagok: Barta Arnold és neje 100, dr. Berger Miksa 100, Berger Testvérek 100, Bleier Kálmánné 100, Blumberger Jakab és neje (5 évre kif.) 100, Brüll Alfréd 100, Brüll Rinka 100, Csillag Béláné 100, báró Dirsztay Béla és neje 100, Dobay Aurél és neje 100, domonyi dr. Domony Mór és neje 100, Fellner Henrik és neje 100, fegyverneki Frommer Rudolf és neje 100, Gutman Adolf és neje 100, báró Hatvany-Deutsch Béla és neje 100, báró Herzog Mór és neje 200, dr. Hochdorf Leonhardtné Wien 100, Hoffman S. V. 100, *botfai Hűvös József és neje 200, Kaszab Aladár udv. tan. 100, dr. Kleiner Artur és neje 100, Kleiner Miksa és neje 100, báró dr. Kohner Adolf és neje 100, Kohner Agostonné (10 évre kif.) 100, báró Kornfeld Zsigmondné 100, dr. Lederer Sándor 200, lovag Lederer Sándorné 100, Linzer Imre 100, báró Madarassy dr. Beck Gyula és neje 120, báró Madarassy Beck Miksa és neje 100, dr. Mandel Lipót és neje 100, Mauthner Henrik 100, Perlesz Dezső és neje 100, Schlesinger M. Berthold és neje 100, Spitzer Ede és neje 100, Surányi Béla és neje 100, nagysárosi Szirmay Oszkár és neje 100, báró Tornyay-Schosberger Lajos és neje 100, báró Tornyay-Schosberger Rezső 100, Weisz Fülöp és neje 100, Weiss Manfréd 200, Wolfner Gyula és Társa 100 K.

1. *Evi általánnyal (szubvenció):* Budapest Székesfőváros Tanácsa 1000, Chevra Kadisa (pesti) 300, Hirsch Klára bárónő jótékony alapítványa 300, Izraelita Hitközség jótékonyági ügyosztálya (pesti) 600, Országos Izraelita Iroda 500, Orsz. Izr. Közalap 300, Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium Hadisegélyéből 400, Lípótvárosi Kasinó 200 K.

2. *Hadjóléti intézményeink szubvencióit* (kiadatott az I. és II-ik hadiévbén 380,000 adag ebéd): dr. domonyi Domony Mór és neje 4000, Fellner Henrikné 10,931.60, báró Kornfeld Pálné 1600, br. Kornfeld Zsigmondné 2540, dr. gárdonyi Neumann Károlyné 1600, Spitzer Edéné és szülei Stein Manóné vezetése mellett (polgári étkező) 9934.80 K.

3. *Főiskolai hallgatók ellátásának szubvencióit:* (átlagos létszám napi 280): dr. Barta Imréné 80, dr. Bíró Mór 50, Blumberger Jakabné 160, Breitner L. Zsigmondné 140, br. Dirsztay Béla 350, jánosi Engel Gyuláné 60, dr. magyarfeleki Felek Hugóné 140, Fellner Leóné 60, dr. Frenkl Gyuláné 140, dr. Greiner Hugóné 140, Hauser Adorján 50, dr. Hevesi Simon és neje 140, Jászai Mari 100, Kohner Agostonné 300, dr. Lantos Emílné 140, Merényi József 60, Miesner Józsefné 60, Nérei Ödön 30, Neuberger Ignácné 100, dr. Neumann Árminné 160, dr. gárdonyi Neuman Károlyné 160, br. Ohrenstein Henrikné 480, Pickler és Groszman 80, Pollák Paula 140, Popper Hugóné 120, Prager Ferencné 340, Radnai Mihályné 100, Rohai Béla 40, Rotter Zsigmondné 50, Schnabel Anna 100, dr. Schwarz Dávidné 80, dr. Sebők Zsigmond 30, szülei Stein Manóné 140, Steiner Zsigmondné 50, Stiassny Emílné 140, Surányi Béláné 140, Sváb Imréné 280, Toma Szilárd 60, Walder Mihály Tamási 70 K.

4. *Élelmi- és tüztűzter kiosztásra szubvenció* (2400 család részére): királykúti Bachruch Károlyné 120, Bier Félix Leóné 70, beckói Bíró Gyuláné 140, Blumberger Jakabné 210, Breitner L. Zsigmondné 210, Chatt Ida 120, Chevra Kadisa (pesti) 400, br. Dirsztay Béláné 700, Eppinger Gézáné 60, dr. magyarfeleki Felek Hugóné 140, Fellner Henrikné

400, Fellner Leóné 60, Frenkel Bertalanné 140, dr. Frenkl Gyuláné 210, dr. Greiner Hugóné 70, Haim Jaquesné 100, Hecht Adolfné 150, Heller Gáborné 60, Hirschler Leóné 60, Iórincki Hoffman Jakabné 60, Hönich Henrik 300, Kellner Albertné 250, Kohner Ágostonné 700, Kohner Henrikné 120, Neuburger Ignácné 90, dr. Neumann Árminné 80, br. Ohrenstein Henrikné 320, Révész Jenő 140, ruszti Ruszt Oszkárné 120, Schwarz Gyuláné 700, Schwarz Ignácné 350, Spitzer Károlyné 60, szili Stein Manóné 210, Stiassny Emilné 140, Surányi Béláné 140, Sváb Imréné 700 K.

5. *Ruhakiosztáshoz szubvenció*: (150 család) br. Dirsztay Béla és neje 150, dr. Frenkl Gyuláné 50, br. Gutman Vilmosné 100, Klein Bertholdné 100, Kohner Ágostonné 100, Spitzer Edéné 100, Sváb Imréné 100 K.

6. *Pénzbeli adományok* (1915 június hó 1-től 1916 május hó 31-ig): Augusztai főhercegasszony ismételt látogatása alkalmával (k.) 100, dr. gárdonyi Neumann Károlyné Lily leánya elhunyt alkalmával (k.) 2000, dr. Berger Miksa és Izidor (P.) 500, Deutsch Gyula 500, üszöghi Grosz Jenőné (P.) 500, Grosz Nándor (P.) 500, br. Herzog Mór 500, br. Kohner Jenő (P.) 500, br. Kornfeld Móréné és Zsigmondné (P.) 550, br. Ohrenstein Henrik és neje (P.) 500, Salamon Jakab (k.) 500, Schwarz Jakabné (k.) 500, Spitzer Ede udv. tan. és neje (P.) 500, dr. Stern Károly és neje és Ármin (P.) 500, baranyavári Ullmann Adolf (k.) 500, Déghy Aurél Herbertné (P.) 500, Abelesz Zsigmond (P.) 50, Aczél Bertalan 5, Adler Gyula 50, Adler Lajos I. 50, II. 50, Adler Miksa és neje (P.) I. 40, II. 50, Adler Szigfríd 50, Almásy Hugó 10, Almásy Sándor 10, Altstock Gyula és neje (P.) 25, Angol-Osztrák Bank (k.) 100, Antal Lajos 10, Arányi Ignác (k. é.) 20, dr. Atlasz Gyula (P.) 50, Augenföld Lajos (k.) 10, Auspitz Ignác 25, Auspitz Pál 50, Bader Samu 5, Balabán Adolf 50, dr. Balázs Manó 10, Balog A. Dezső Újvidék (k.) 10, Baneth Sándor (P.) 10, dr. Barta Imréné (h.) 80, dr. Basch Gyuláné (P.) 40, Bátonyi Lipótné (k.) I. 100, (P.) II. 40, Bauer Ferenc (P.) 50, II. 50, Bauer K. Drohobícz Obering (P.) 30, dr. Bauer Lajos 25, Baumgarten Lajos (k.) 100, dr. Baumgarten Nándor és neje (P.) I. 50, dr. Baumgarten Nándor és neje (P.) II. 50, Bedő József és családja (P.) 40, Beer Artur (k.) 25, Beerman Károly (N.) 20, dr. Berényi Sándor (N.) 20, Berger Izidor (k.) 100, Berger Izsák 2, özv. Berger Jakabné Pancsova (N.) 5, Berger Jenő (k.) 20, dr. Berger Miksa (k.) I. 100, (k.) II. 100, (P.) III. 30, dr. Berger Mór és neje (P.) I. 25, (P.) II. 20, néhai özv. Berger Móréné (k.) 100, Bilicz Mihály 5, beckói Bíró Gyula és neje (P.) 50, Blattner Béla (k.) 10, Blau Adolf (k.) 50, Blau Albert és Miksa család (k.) 25, Bloch Leó (k.) 100, Bloch Pál (k.) 100, Blücher József 2, Bodanszky Jenő 5, Böhm Jakab (k.) 5, Böke Károly 10, Bokor Ede (k.) 10, Boros Gyula és neje (P.) 25, dr. Böszörményi Oszkár (P.) 100, Bramer Richárd (k.) 20, Braun Dávid 20, Braun Pálné (P.) 100, Braun Vilmos 10, Braun és Fleischman (k.) 30, Breitner Ede 25, Breitner Imre és neje (P.) 50, Breitner Lipót 5, Breitner L. Zsigmond 200, Breuer Lipót (P.) 50, Breuer Miksa és József Pécs (k.) 50, Brieger Kálmánné 10, Bródy József (k.) 100, Bródy Sándor és neje (N.) I. 50, (N.) II. 50, Bún József és neje (P.) 30, Chevra Kadisa Buda (k.) I. 50, (k.) II. 50, Chevra Kadisa Zólyom (k.) III. 20, Csillag Gézáné (P. É.) 40, Dán Béla (P.) 50, Dán Leó (k.) 20, Dénes Fülöp 6, kemenesmihályfai Deutsch Antal 50, kemenesmihályfai Deutsch Antal és neje (P.) 100, Deutsch Gyuláné (P.) 300, Deutsch Jakab (P.) I. 10, (P.) II. 10, Deutsch Zsigmond és neje (P.) 100, Deutsche Verwandten (P.) 100, Diamant Samu (k.) I. 15, II. 25, III. 25, br. Dirsztay Béla és neje (P.) 100, (P. É.) 50, (P.) 50, (P.) 50, br. Dirsztay László és neje (P.) 100, dr. domonyi Domony Móréné és neje (P.) 100, (P.) 50, (P.) 40, (P.) 40, (P.) 30 domonyi Domony Ödön (P. É.) 100,

(K.) = Közvetlen. (É.) = Élelmicikkre. (M.) = Mult és Jövő útján. (P.) = Pester Lloyd útján. (E.) = Egyenlőség útján. (N.) = Neues Pester Journal útján. Jelzés nélkül = templomi adakozás.

(P.) 100, Donáth Sámuel 10, Donáth Sándor (P.) 30, dr. Dosa Ottó (P.) I. 10, (P.) II. 10, (P.) III. 10, Durchhalten (P.) 200, Duschinsky N.-né (k.) 10, Egyesült Erőtakarmánygyár R.-T. (k.) 20, Egyesült Fővárosi Takarékpénztár R.-T. (k.) 30, dr. Ehrenhaft Rezsőné (P.) 25, Ehrlich Emilné (k.) 25, Eichel Miklós 10, Eisler Gábor 100, Eisler Testvérek (P.) 40, Első Budapesti Gőzmalom R.-T. (k.) 40, Első Magyar Általános Biztosító R.-T. (k.) 200, Első Magyar Részvényserfőzde R.-T. 50, Engel Adolf és fiai Pécs (k.) 10, Engel Ernő (k.) 25, Engel Ernőné (P.) 50, jánosi Engel Gyula 100, Engel Károly (k.) 50, jánosi Engel Károlyné (k. É.) 50, cserkúti Engel Miksa (k.) 10, Engel N. 5, Eppinger Géza és neje (P.) 25, Erzsébetvárosi polgári kör (k.) 100, F. K. (P.) 200, Faludy Gábor 100, Faragó Jenő 3, Faragó Lajos Tura (k.) 50, dr. Farkas József 5, Farkas Lajos 5, Fechter Mór 5, Fejér Gyula (P.) I. 50, II. 20, Feldman Ármin Mátészalka (k.) 5, Fellner Leó és neje (P.) 20, Ferencz Zsigmond és neje (P.) 30, Fischbein Samuné (k.) 100, Fischer Dávid 10, Fischer Ede I. 50, II. 10, Fischer Ede Pusztaliget (k.) 10, Fischer Emilné (k.) 20, Fischer Miklós 25, Fischer Sándor I. 20, II. 10, Fleischl Samu cég tisztviselői (P.) 48, dr. Fleischman László 20, Flesch 10, Fluss József és neje (P.) I. 100, (k.) II. 100, Földiák Vilmos 50, Foncière Biztosító R.-T. (k.) 25, dr. Forró Félix (k.) I. 50, (k.) II. 20, Frankfurter Nátánné Bácsalmás (E.) 5, Frankl Lajos 10, Frenkel Bertalanné (k.) É. 100, (P.) 100, dr. Frenkl Gyula és neje (P.) I. 200, (P.) II. 50, (P.) III. 30, Freund Antal és neje (P.) 50, Freund Jancsi (P.) 10, Freund Lajos 25, Freund Malvin (P.) 100, tőszegi Freund Matild (P.) 50, dr. Freund N. 2, tőszegi Freund Salamon (P.) É. 100, Freund Sarolta (k.) É. 20, Freund Vilmos Újpest (P.) 20, dr. Fried Adolfné (P.) É. 50, dr. Fried Samuné (k.) 10, Friedländer Miksa (k.) 3, Friedman Lipótné (k.) 5, Friedman Manó Temesvár (k.) 20, Friedman Miksa (k.) I. 10, II. 10, Friss Zsigmond 5, néhai Fuchs Henrik családja (P.) 100, Fuchs és Herzog (k.) I. 25, (P.) II. 25, maróthi Fürst László és neje (P.) 50, Fürst Ödön és neje (P.) 50, dr. Gábor Gyuláné (P.) 20, Gardé Henrik (P.) 100, Gárdos Alfréd 50, Gattein Mór 10, Gellner Szigfríd személyzete (k.) 20, (k.) 15, Gerbeaud Emil R.-T. (P.) 250, Gergely Sándorné (P.) 10, Gerő József 10, Gipsz Mór 5, Glaser Dávid 20, dr. Glass Izor kir. tan. 50, Glück Ármin és neje (P.) 100, Glück Ármin 10, Glück Viktor 5, Glücksmann Jakab I. 25, II. 20, dr. budai Goldberger Leo 100, Goldberger N. 10, Goldfinger Jakab (k.) 50, Goldstein Ármin (k.) 5, Goldstein Jakabné (P.) 100, Goldzieher Géza és neje (P.) 100, dr. Goldzieher Vilmos (k.) 10, Gomperz Benedek és neje (P.) 50, Gomperz Ervin (k.) 40, Gomperz Fülöp lovag Wien (k.) 100, dr. Gomperz Fülöp (P.) 50, Gomperz Miksa és neje (P.) 100, Gomperz Róza (P.) 100, Gomperz Zsófia (P.) 100, dr. Gonda Dezsőné és családja (P.) 100, Gonda Sándorné (P.) 20, Gonda Sándorné Tököl (k.) 12, dr. Grauer Vilmosné (P.) 100, Greiner Sándor 10, Grosz Antalné (P.) 50, dr. Grosz Imre Üszög (k.) 20, Grosz Izidor 10, Grosz Lipót 5, üszöghi Grosz Mariska és Miklós (P.) 50, Grosz Menyhért 10, Grosz Nándor és neje (P.) I. 20, Grosz Nándor II. 10, Grosz Testvérek (P.) 50, dr. Gruber Lajosné (P.) I. 20, (P.) II. 20, Grünbaum Adolf 10, Grünhut Miksa és neje (P.) 50, Grünzweig Móréné (P.) 50, Grünzweig Ottó (P.) 20, Guttmann Alfréd 20, br. Guttman Vilmos és neje (P.) 40, Györgyey Antal és neje (P.) 50, Györgyey Irma (k.) 50, Györgyey Kálmánné (P.) 100, Györgyey Klára és Flóra (P.) 50, Haas Fülöp 5, Haditermény R.-T. (k.) 200, dr. Hahn Béla Kalocsa (k.) 20, Halász Ferenc (k.) 10, dr. Halász Frigyes 50, dr. Halom Dezsőné (k.) 50, (k.) É. 50, Harsányi Ferenc (k.) 10, br. Hatvany Lajos (k.) Tankönyvek beszerzésére 300, Havas Emil és neje (P.) 100, Haza-fias Adomány (P.) 185, Hecht Adolfné (P.) 30, dr. Heidlberg Márton és neje (P.) I. 50, (P.) II. 50, Hellsinger Gedeonné (P.) 100, dr. Helvey Tivadarné (P.) 100, dr. Herman Béla és neje (P.) 30, dr. Hernád Henrik (P.) 30, Hersch Samu (P.) I. 20, (P.) II. 10, III. 10, Herz József (k.) 20, 5, teplai Herzka (P.) 20, Herzka Izidor (P.) 50, Herzka Sándor családja (P.) 100, Herzka Sándor (k.) 20,

Herzman Jenő Tivadar (k.) 100, Herzman Zsigmond családja (P.) 50, Herzog Antal és neje (P.) 20, Herzog Lipót 50, (P.) 25, Herzog Salamon (k.) 10, galgóci Heteés Mór 50, dr. Himmler Miksa Illava (N.) 4, Himmler Mór 25, Hirsch A. Jakab 25, (P.) É. 50, Hirsch József L. (P.) 100, Hirschler Samu 5, dr. Hochdorf Klotild (k.) 50, Hódossai Béláné (P.) 50, Hoffer Gyula és neje (P.) 100, Hoffman Géza 50, Hoffman Jakab és neje (P.) 50, Hoffman Samu 5, Hoffman Sarolta (P.) 100, Hoffman Vilmos családja (P.) I. 100, vágújhegyi Hoffman Vilmos és neje (P.) II. 100, Holitscher Róbert (P.) I. 50, (P.) II. 50, dr. Holländer Konrád 2, Holstein Zsigmond 20, Holzer Simon (k.) 50, Holzer Viktor (k.) 10, Hönich Henrik (P.) 50, Horovics Etelka Palánka (N.) 10, dr. Horschitz Gyula 5, Horvát Sándorné és családja (P.) I. 200, (k.) II. 50, (k.) III. 20, Hubartas Nimród (N.) 6, Hungária Club (N.) 200, dr. Hunwald Izidor Fehérgyarmat (k.) 10, Hunwald Samu Lugos (k.) 10, I. R. Sz. (P.) 15, I. S. B. Sklabina (N.) 2, Izraelita Hitközség Bácsalmás (E.) 5, Izraelita Hitközség Mezőberény (E.) 10, Izraelita Hitközség Szabadka (E.) 100, Izraelita Ifjúsági Egylet Balassagyarmat (k.) 10, Izraelita Kórház (k.) 32-60, dr. Jakobi Béla és neje (P.) 20, dr. Jellinek Lajos és neje (P.) I. 40, (P.) II. 30, Joel Sámuelné 20, Káldor Manó 5, Kálmán Henrik 50, Kammer Hugó (P.) 50, Kanicz Artur (k.) 50, Károly Lajos Gyöngyös (k.) 10, Karsai Vilmosné (P.) 100, Kaszab Aladár 200, Kecskeméti Árpád 15, Keleti J. 10, Keleti Lajos 20, felpécsi Keppich Ödön (P.) 50, Kereskedelmi Bank és Takarékpénztár Szolnok (k.) 50, Kern Gyula 20, dr. Kern Tivadarné (k.) É. 50, Klauber Sámuel és neje (P.) 25, Klein Bertholdné (P.) É. 100, Klein Gyuláné (k.) 30, Klein Jakab H. 20, Klein Lajos Székesfehérvár (k.) 5, Klein Sándor Seregélyes (E.) 5, Kleinman Adolf I. 20, (k.) II. 20, Klopfer Jakab 25, Klug Adolf 2, ifj. Kohn Adolf 5, Kohn Adolf 20, Kohn Ignác és fia (E.) 25, br. dr. Kohner Adolf 200, br. dr. Kohner Adolfné (P.) I. 100, (P.) II. É. 50, (P.) III. 50, br. dr. Kohner Adolf és neje (k.) 100, Kohner Ágostonné (k.) É. 50, Kohner Henrikné (P.) 100, br. Kohner Jenő (P.) 200, Komját Arnold 25, Komjáti Ernő 5, Koppély Géza (P.) 200, Kopstein Lipót 50, dr. Korányi Dezső 5, br. Kornfeld Pál és neje (P.) 50, br. Kornfeld Zsigmondné (P.) I. 50, (P.) II. 40, Kornis Mihály (k.) 10, szántói Kőrössy Józsefné (P.) 100, Korvin Lajos és neje (P.) 20, dr. Kovács Bódog Újvidék (k.) 10, Kovács Róbert (k.) 10, Kovács Sándor 10, Kovács Viktor 10, színébányai Kramer Aranka (P.) 50, színébányai Kramer Jakab (k.) 50, Kramer Jenő (k.) 20, színébányai Kramer József (P.) 50, Krasznay Aladár (P.) I. 50, (P.) II. 10, Krausz Gábor 10, Krausz Henrikné (k.) 5, Krausz L. Pál (k.) I. 40, II. 60, III. 40, Krausz Vilmos 20, Krausz és fia Pécs (k.) 5, Krayér Emil (k.) 100, dr. Krämer József 100, Krieger (M.) 10, Kulka Fülöp 25, 10, Kun János 5, 5, Kurzer Adolf 10, Laczkó Sándorné és gyermekei (P.) 50, dr. Laczkó Vilmos és neje (k.) I. 100, (P.) II. 50, Laczkó Testvérek (k.) É. 50, Lamm Mór (k.) 20, Landsberger Izidor és neje (P.) 50, Langer Sándor 2, dr. Lantos Emil és neje (P.) I. É. 100, (P.) II. 25, (P.) III. 25, (P.) IV. 25, Lantos Terike (k.) tankönyvekért 10, Lederer Artur és neje (k.) 200, Lederer Rudolfné (P.) I. É. 50, (P.) II. 50, dr. Lederer Sándor (k.) I. 100, II. 100, III. 50, Lederman Mór 100, Leitersdorfer Dávid I. 20, (P.) II. 20, (k.) III. 15, Leitersdorfer Lipótné (P.) I. 50, (P.) II. 50, Lévai Adolf (P.) 200, Leveleki Ármín és neje (k.) 200, dr. Lichtenstein Jenő 50, Lichtscheim Mayer 10, Ligeti S. Lipót 5, dr. Links Ármín és neje (P.) I. 25, dr. Links Ármín II. 10, Littman S. Sándor (k.) 20, Löbl Lipót és neje (P.) 25, dr. Lőránt Izsóné (k.) 10, Lörincz Vilmos 10, Löwenstein Arnold és neje (P.) 100, Löwinger Ida Buziásfürdő (N.) 10, Löwy Adolf 20, Löwy Arnold 50, Lübeck Arnold pártfogoltért 122-50, Magyar Általános Hitelbank R.-T. (k.) 200, Magyar Általános Ingatlanbank R.-T. (k.) 50, Magyar Általános Köszénbánya R.-T. (k.) 50, Magyar Dohánykereskedelmi R.-T. (k.) 100, Magyar Jelzőlog Hitelbank R.-T. (k.) 200, Magyar Királyi Szab. Osztálysorsjáték R.-T. (k.) 100, Magyar Leszámloló és Pénzváltó R.-T. (k.) 200, Magyar Petró-

leumipar R.-T. (k.) 30, Magyar Országos Központi Takarékpénztár R.-T. (k.) 25, dr. Mahler Edéné (P.) 100, dr. Maitinszky Zsigmond (k.) 30, dr. Mandel Lipót (k.) 100, dr. Mandel Lipótné (P.) 100, Mandy Margit (k.) É. 40, Markovics Mór 20, Mauthner Mihályné (P.) 200, Medák Dávid 5, Meer Márton (k.) 20, Megyeri Simon 5, dr. Meisels Vilmosné (k.) É. 50, Meller Dávid (k.) 20, Menczer Lajos Nagybjom (k.) 10, Mendlovics Mórné (N.) 20, dr. Menyhért Jenő (P.) 20, dr. Mezei Mór (k.) I. 100, (k.) II. 20, Michelstädter Ármín 50, dr. Misner Ignác (k.) I. 50, (k.) II. 10, dr. Milkó Ignác és neje (P.) 50, Milkó Sámuelné (P.) 40, Mittelman Kenyena (N.) 5, Molnár András és neje (P.) 20, Molnár Frigyes (k.) 20, Müller Adolf 10, 10, Müller Vilmos I. 50, Müller Vilmos és neje (P.) II. 50, (P.) III. 50, N. N. (P.) 100, N. N. (P.) 50, N. N. (P.) 10, N. N. (E.) 10, N. N. (E.) 7, N. N. Vágújhely (N.) 5, Nagel Adolfné (P.) 100, Nagel Károly (P.) 10, Nagel Marcell és neje (P.) 100, Nagel Marcell (k.) 10, Nagler I. József 25, Nagy Sándor 20, Natonek Emil kais. Rath Wien (P.) 60, Neményi Simon (k.) 25, Neues Pester Journaltól menekültek részére befolyt adományból 225, dr. Neuman Ede Nagykanizsa (E.) Talmud tóra növendékeitől 50, gárdonyi Neumann Frigyesné (k.) 100, Neuman József 25, Neumann Nándor 3, Neuman Simon (k.) 30, Neuman Simonné (H.) 25, Neumayer Fülöp (k.) 10, Neuschloss Anika (k.) I. É. 100, (P.) II. É. 100, ifj. Neuser Pál 5, Nuszbaum Emil 5, Obersohn Miksa (k.) 20, br. Ohrenstein Henrik és neje (k.) 200, Oppenheim Emilné (P.) I. 100, (k.) II. 20, Ormódy Vilmos főrendiházi tag I. 200, (P.) II. 100, Osztrák Magyar Bank (k.) 50, dr. Ostreicher Samu 6, Pallai Miksa (k.) 100, rétsági Pauncz Sándor (k.) 10, dr. Pereszlényi Aladár (P.) 100, Pesti Hazai Első Takarékpénztár R.-T. (k.) 200, Pesti Izr. Hitközség Hadbavonultak templomi adakozásából 400, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank (k.) 200, Pfeifer Vilmos 10, Pick Adolf 50, Pick Dániel (k.) 20, Platschek Vilmos 50, 20, Politzer Gusztáv (P.) 50, Politzer József 2, Pollacsek Félix 20, Pollacsek Józsefné (k.) É. 20, Pollák Ignác 20, Pollák Paula (k.) É. 20, Polonyi József és neje (P.) 10, Popper Dávidné (P.) 25, Popper Hugó és neje (P.) I. 100, (k.) II. 25, (P.) III. 30, Popper Istvánné (k.) É. 50, Popper József (k.) 5, Popper Károly 100, Popper Samu és neje (P.) I. 100, (k.) 10, Prager Ferencné (M.) 50, Propper Hugó 100, Propper Samu 100, Radó Richárd (P.) 20, Rákosi Jakab és neje (P.) 200, Rakovszky Dávid Szered (k.) 25, Reichenberg Ignác 10, Reiman Lázár udv. tan. (k.) 30, Rein Áron 20, Reiner Bertalan (k.) tankönyvek beszerzésére 20, Reisz Mór 10, Reiszman I. 20, Richter Gedeon 50, ifj. Riesz 1-30, Riesz Henrik (P.) 50, dr. Ritter Mór 1, Robitzek József 10, Róna Sándor (k.) 10, Rosenberg Henrik 5, Rosenberg Jenő 50, Rosenberg József 1, Rosenberg Samu 20, Rosenfeld Izidor 20, Rosenfeld Jenő 10, Rosenzweig Ignác 4, Roth Ignác 10, Roth Jakab 10, Roth N. 25, dr. Roth Rudolf (P.) 2, dr. Rott Frigyes és neje (P.) 25, Rubin Manó 20, ruszti Ruszt Oszkár 100, Salamon Jakab kultúrkiadásokra (k.) 200, Salgó Béla és neje (P.) 25, Salgó Kornél és neje (P.) 50, Salgótarjáni Köszénbánya R.-T. (k.) 50, Sándor Pál (k.) 200, Schindler Mór és neje (P.) 20, Schlesinger Berthold M. 100, Schlesinger Berthold M.-né (P.) 100, Schlesinger I. és neje (P.) 25, Schlesinger Jakab 10, Schlesinger Károly (k.) 50, dr. Schlesinger Károly (k.) 50, Schlesinger Mihályné (k.) 20, Schmidt József és Richárd (P.) 50, Schön Ignác 100, Schönfeld N. 10, Schönman Miksa 10, Schneider Dávid 3, Schwarz Ferencné léleküdvi-ima mondásáért 200, Schwarz Gyuláné (k.) I. 100, (P.) II. É. 50, (P.) III. É. 50, Schwarz Ignác 300, Schwarz Jakab 200, Schwarz Jakabné (P.) 100, okányi Schwarz Józsefné (k.) É. 60, Schwarz Mór Szabadka (k.) 30, Schwarz Mór Zólyom (N.) 25, Schwarz Miklós 5, Schwarz Rudolf (k.) 25, Schwarz Samuné (P.) 100, Sebestyén Richárd 100, Seidner Ármín és neje (P.) 25, Seifensieder József (k.) 20, Seszler Lajos és neje (P.) 20, boglári Simon Jakab (k.) 50, Simon Károly 20, Simon Miksa (k.) 50, Singer Zsigmond 10, Sittenberg Sigfried (P.) 50, Somogyi Arnold és neje (P.)

10, dr. Sonnenfeld Zsigmond (P.) 50, Spiegel Jónás 10, Spitzer Ede és neje (P.) I. 200, Spitzer Edéné (k.) I. É. 50, (k.) II. É. 40, Spitzer Jakabné (P.) 30, Spitzer József 10, Spitzer K. G. 10, br. Springer Gusztáv Wien (k.) 200, St. A. és M. Pápa (N.) 5, dr. Steigenberger Sámuel (P.) 10, dr. Steigenberger Sámuel neje és gyermekei (P.) 200, Steinberger Jakab 20, Steiner Ármin 10, Steiner Károly 10, Steiner Márk 10, Steiner Mihály 50, Steiner Zsigmondné (P.) 100, Stern Lajosné (P.) 20, Stern Lipótné (P.) 20, Stern Miksa Wien (P.) 100, Stiassny Emil és neje (P.) 50, Stiassny Ignác (P.) I. 100, (P.) II. 100, (P.) III. 100, dr. Stiller Mór I. 100, (P.) II. 100, Strasser Adolf 5, Strasser Alfréd (k.) 50, Strasser Sándor (k.) I. 100, (k.) II. 50, (P.) III. É. 25, kisbábi Strasser Róbert (k.) 100, Straus Emil és neje (P.) 40, Straus Gyula 10, Surányi Béláné (k.) É. 100, Sváb Sándorné (P.) 50, Szalai Sándor 1, Szállítók Országos Szövetkezete (P.) 50, Szávózd Emilné (k.) É. 20, Szécsy Artur és neje (N.) I. 25, (N.) II. 25, Székács Imre és neje (P.) 40, Székely Miksáné (P.) 50, Szendrő Sándor 20, Tafler Kálmán (P.) 100, Takács Adolf 20, dr. Tausz Jenő 5, Tedesko Edit (P.) 100, Teichner Gyula (k.) 20, Temesváry Adolf családja (P.) 100, Tihanyi Mór és neje (P.) 25, Toch Ármin (k.) 10, Török Ármin (P.) I. 10, Török Ármin és neje (P.) II. 10, Trepper Sámuel 10, Tsuk Sándor I. 10, (k.) II. 50, baranyavári Ullman Ödön és neje (P.) 50, Ungár Lipót (k.) 25, Ungár Miklós és neje (P.) 20, Ungerleider Mór 20, 25, Unió Élet- és Járadékbiztosító (k.) 20, Urban Adolf és családja (P.) 50, (k.) 30, (k.) 5, Urban S. L. (P.) I. 25, (k.) II. 25, Vadász Zsigmond 20, Vágó N. 3, Vajda Mór 20, Vándor Róbert 5, Varga Mór, 10, Vas Ede 5, Vasadi Gyula (P.) 50, Végh Károly udv. tan. és neje (N.) I. 50, Végh Károly udv. tan. (P.) II. 30, Vértes Gábor (P.) 10, Vida Jenő 100, dr. Vincze Zsigmond (P.) 40, dr. Virág Mór (k.) 30, Wagner Károly 10, dr. Wagner és Társai (k.) 10, Wahl Béla (k.) 40, Wahl Béláné (P.) 20, Wahl Oszkár lovag 300, Wald Lajos 10, Wamoscher Aron 20, 10, Wéber N. (k.) 5, Weidinger Miksa 100, dr. Weiller Ernő (P.) I. 10, (P.) II. 10, Weinberg Gyula (k.) 10, Weinberger Adolf 10, Weiner Adolfné (k.) 20, Weiner Farkas 2, Weingruber Ignác és neje (P.) 25, Weininger Mór 5, Weisz Adolf Nagykanizsa 10, Weisz Henrikné Liptó-Szent-Miklós (N.) 10, dr. Weisz Jakab (k.) 20, Weisz Lipót 2, Weisz Manfréd főrendiházi tag I. 200, (k.) II. 300, Weisz Mór 20, Weizstein József 10, Wellisch Arnold és neje (P.) 30, Wellisch Gyula kir. tan. (P.) 100, Wellisch László és neje (P.) 30, Wellisch Sándor (k.) 100, Weltmann Sándor 5, Weltner Jakabné (k.) É. 50, Wertheimer Adolf 25, Wertheimer Ferenc 20, Wessel György 5, Widder Henrik 5, Wiener Miksa 10, Wiener Mór és neje (P.) I. 100, (P.) II. 50, Wiegner Antal I. 200, (P.) II. 200, Winterberg Gyula (P.) 300, Wirth Lipót (N.) 2, Wolf Henrik Szekszárd (k.) 50, Wolfner Nándor (P.) 300, Zádor Félix (k.) 5, Zala Adolfné (P.) 30, Zinner Henrik Sátorlajaujhely (k.) 8, Zimmermann Zsigmond 10, Zoltán Béla (k.) 30, Zucker M. H. 10 K.

7. Hangversenyjegyek megváltásáért: dr. Aczél Ede 40, Auer Gyula 20, Band Géza 20, dr. Barna Károly 10, Basch Béla 20, Beime Sándor 25, dr. Benedict Henrik 20, dr. Berczeller Imre 20, beckói Bíró Gyula 30, Bischitz Artur 20, dr. Blau Lajos 5, Brachfeld Sándor 10, bárdányi lovag Brám Miksa 10, Braun Ignác 40, Braun Sándor 40, Breitner L. Zsigmond és neje 50, dr. Bródy Lajosné 40, dr. Bródy Samuné 6, Brust Dávid 30, dr. Burg Hugó 3, Cziring Ármin 5, dr. Dalnoky Béláné 10, dr. Détsy Imre 5, Deutsch Frigyes 10, dr. Donath Gyula 40, dr. Egger Leó 10, Első Budapesti Gőzmalom R.-T. 50, Első Magyar Általános Biztosító R.-T. 50, Engel S. Zsigmond 3, Eppinger Emmy 20, Eppinger Lázár 10, dr. Ernyey Mór 20, Erzsébet-Gőzmalom R.-T. 50, Feldheim Ignácné 20, Fellner Leó és neje 50, Fischer Bernát 30, Fischer Marcell 30, Fischer Zsigmond 6, Fischl Ignác 30, Fischl Simon 10, Fleischl Sándor 30, dr. Fleischman Hugó 5, Flusser Hugó 2, dr. Földi Károly 10, dr. Fónagy Ödön 10, Frenkel Bertalanné 6, dr. Frenkl Gyula és

neje 50, Freudenberg Rafael 20, Fried Ármin 5, Fried Ignác 20, Friedman Gyula 10, Friedman Henrik 10, Friedman Izidor 10, Frischman I. Frigyes 10, Fuchs G. 10, Fuchs Richárd 20, maróthi Fürst Bertalan 20, maróthi Fürst Jakabné 10, Gábor Ignác 5, Gál Béla 5, Garai A. 5, Geiger Richárd 20, dr. Gerber Béla 5, Gergely Emil 10, Gerő József 15, Geszti György 10, Glasner Antal 10, Glücksthal Gyula 10, Goldschmidt Samuné 6, Goldstein Jakabné 40, Goldzieher Géza 100, dr. Goldzieher Ignác 10, dr. Goldzieher Károly 3, dr. Goldzieher Vilmos 20, Görög Gábor 10, dr. Greiner Hugóné 40, Grosz Gézáné 3, üszöghi Grosz Jenőné 50, Groszman Ernő 10, Groszman Vilmos 10, dr. Gruber Ármin 10, dr. Gruber Lajosné 10, ifj. Grünbaum Jakab 5, Grünfeld Jakab 10, dr. Grünhut József 3, Grünhut Miksa 10, dr. Grünwald Mórné 5, Grünwald Samu 10, Grünwald Sándor 5, Gutman Anna és Sándor 6, ifj. Haas Adolf 10, Haldek Ignácné 20, Hamburger Mór 50, Hammerschlag Viktor 10, Hatschek Ernő 5, báró Hatvany Józsefné 50, báró Hatvany Károly 20, Hecht J.-né 10, Helfer Adolf 10, Heller Árminné 20, dr. Hernád Henrik 5, Herz József 10, Herz Lajos 25, báró Herzel Manóné 20, dr. Herzfelder Gábor 3, Herzfelder Pál 20, Herzfelder Zsigmond 10, Herzog Hugóné 10, Herzog Lipót 20, báró Herzog Mórinné 100, dr. Heteés Antal 5, Hirsch József L. 20, Hoffman Béláné 10, Hoffman Simon 5, Holitscher B. Lipótné 50, dr. Holitscher Pál 10, Hönig Antal 5, botfai Húvós Iván 10, Jakabfy Dezső 10, Joffe Dávidné 5, Jónás Adolf 10, dr. Kármán Bertalan 20, Karsai Gizella 10, Kaszierer Emil 5, Katzburg Fülöp 10, dr. Kelemen Miksáné 3, Keller Zsigmond 10, Kemény Benő 10, Kitséer Sámuel 10, Klein Adolf 5, dr. Koch Lajos 5, dr. Kohn Márkné 20, báró dr. Kohner Adolf 50, Kondor Márton 100, Koppély Géza 50, báró Kornfeld Mórinné 100, Körösi Imre 10, dr. Körösy Kornél 10, Kovács Mátyás és Társa 50, Kovács Oszkár 5, Kövér Károly 10, Král Ernő 10, Kramer Rezső 3, dr. Krausz Edéné kir. tan. özv. 20, Krausz József 20, Krausz Lázár 5, Kún Ákos 5, Kűzler Berthold 10, Lajta Pál 10, Lajta Rezső 3, Landauer Lipótné 10, Langfelder Ede 50, dr. Lantos Emilné 20, dr. Lasz Samu 10, Latzkó Károlyné 50, Latzkó Sándorné 20, Ledner Ármin 10, Lichtenberger Ignác 10, Lichtenstein Miksa 10, óbudai Lindenbaum Sára 40, Litzman J. Izidor 2, Löbl Jolán 2, Löbl Károly 25, Löbl Zsigmond 1, Lőrinc Sándor 2, dr. Löw Sámuel 10, Luiza-Gőzmalom R.-T. 50, Lukács Lajos 5, Machlup Lajosné 10, dr. Mandel Lipótné 100, dr. Mangold Ármin 10, Mannheim Ármin 10, Mauthner Ödön 25, Mayer Áron és fia 10, meyeri dr. Megyeri Izidor 10, dr. Meisels Vilmosné 40, Meitner Oszkár 10, dr. Meller Izsó 2, Mellinger Dávid 10, Mellinger Zsigmondné 5, dr. Mendl Artur 10, dr. Mezey Mór 20, Milch Géza 2, dr. Misner Ignác 10, dr. Molnár Mór 5, Montag Ákosné 20, dr. Moskovits Mór 2, dr. Murányi Ernő 10, Murányi János Ödön 5, Nagel Jakab 10, dr. Nagler Arnold 10, Náthán Jakabné 10, dr. Neményi Ambrusné 6, dr. Neuman Árminné 25, Neuman Sándor 2, br. Ohrenstein Henrik és neje 100, dr. Pátkai Dánielné 10, dr. Pauncz Márk 10, Perl Adolf 10, Pesti Alfréd 5, Pesti Hengermalom R.-T. 50, Pesti Molnárok és Sütők Malma R.-T. 50, Pinkás Lipót 2, Pintschof I. Mór 10, Polgár Jaques 5, Polgár Sándor 5, Politzer Aladár 20, Politzer Gusztáv 10, Politzer Lipót 10, Pollák A. 3, Pollák Gyula 20, Pollák Károly és Társa 10, dr. Pollacsek Károly 6, Pollakovics Mátyásné 20, Popper Samu 20, Prager Ferencné 50, dr. Preisach Izidor 20, Preisach Vilmosné 5, Preiser Miklós 5, Radó Vilmos 10, Rákos Manó 5, Rákosi Jakab 50, Ranschburg Viktor 4, Ravics Kálmán 10, dr. Reik Ferencz 10, Révai Ödön 5, alsólóczi Ribáry Mór 25, Riesz Lázár és neje 50, Riesz Tivadar 20, Rössler Gyula 10, Rothauser I. H. 10, Schwarz Andorné 20, dr. Schwarz Dávidné 10, Schwarz Rudolf 10, szili Stein Manóné 50, dr. Stiller Bertalan 30, Strasser Alfréd 20, dr. Strasser Imre 20, Surányi Béláné 20, nagysárosi Szirmay Oszkár 5, Weisz Alfréd 10, Weisz Jenő 20, Weisz Manfréd 50, dr. Weisz Mór 10, Werkner Ármin 10, Wellisch Hugó 20, Wolfner Tivadarné 200, Zoltán Béla 40 K.

KRÓNKA. ÉS-ÖZEMLE

EGY KIS HITVITA. Valamikor a hitvita nagy szerepet játszott a zsidóság történetében és gyakran ilyen vita ki-menetelétől függött a zsidóság sorsa. A régi zsidó irodalom-ban tehát igen sok az apologétikus mű, amelyeket bizony nem ártana olykor még ma is forgatni. Hiszen akárhány-szor még ma is felelnie kell a lalkus zsidónak egy-egy feladott vallási kérdésre, amellyel „sarokba akarják szorí-tani“, ha mindjárt ma nem is járhat egy sikerületlen felelet komolyabb következményekkel. Két érdekes apologétikus levelet közlünk itt, amelynek előzménye röviden ez: A tolnai Szokoly nagyközségben meghalt Kálmán Móric zsidó vallású főjegyző és koporsójánál a különböző fele-kezetek fejezték ki gyászukat. Zsidó és református pap prédikált a halott fölött és a zsidó szertartást a keresztény templomok harangzúgása kísérte. *Lebovics* József mágocsi főrabbi, a „Magyar Zsinagóga“ kitűnő szerkesztője tartotta az első halottas beszédet, a hallgatóság között volt *Kájel* István ref. lelkész is. Közöttük történt azután alábbi levél-váltás az érdekes hitvitával:

I.

Felsőíreg, 1916 máj. 22.

Főtisztelendő Rabboni!

Tegnap részt vettem Kálmán főjegyző tisztességtételén és alkalmat veszek — engedelmet kérve —, hogy beszédje felett érzett meleg érzésemnek kifejezést adjak.

Mi, kálvinista papok, szeretünk másokat hallgatni, mert a beszéd elbírálásánál úgy retorikai, homiletikai... stb. szempontból el tudunk indulni és ha az, alaki és tartalmi voltával közelít a szónoklat törvényeihez — élvezzük... Mert van benne szabály külsőleg — és erő, belsőleg.

Annál nagyobb várákozással néztem szónoklata elé, mert ezeket — hír szerint — jól kezelni tetszik.

Örülök, hogy a nivó, külső és belső érzékének foka magas volt: koporsóbeszédében.

Egy dologra, — engedjen meg — bátor vagyok kiterjesz-kegni, a tartalmi fejtegetésből kifolyólag.

Igen tiszteletreméltó a kutató, kereső lélek oly szép tépelődése, ahogy: *semmi tudásunkat* kifejtteni szíves volt.

Az a töprengés, a keresni és tudni akarás, látni vágyás... a léleknek az a szomjúsága... klasszikusan volt festve... de: Isten dicsősége nem volna teljes, mi előttünk emberek előtt, ha oly igen könyörületes nem volna hozzánk, hogy ezt a szomjúságot ki nem oltotta volna és ezt a tudás-vágyat be nem töltötte volna! Erre nézve Isten ígéretet tett, hogy: az asszony magva a kígyó fejét letapossa, vagyis a kérdést megoldja ő maga és Jób is szörnyű gyöt-relmeiben e vallástételre emelkedik: Jól tudom, hogy az én megváltóm *él!* és ez az ígéret csak biztatás volna-e *ma* is? A tudnivágyó lélek tudását... az Istent kereső lélek emésztő szomjúságát nem csak ígéretekkel, hanem *való tényekkel* elégítette ki Isten, midőn ereje teljessége mennyen és földön ható hatalma ígérete szerint szűznek méhében emberi testet ölt és Joda városai legkisebbjében megszületik és felnevekedik mint egy vesszőszál és nem vala kedves az emberek előtt, mert Istenhez közelítést tisztán *lélekben* követeli, — a Jézus az — de az *ővé!* akik közé jöve, nem ismerték meg őt, pedig ő oldotta meg azokat a kér-déseket, tünődéseket, amiket oly klasszikusan tárt fel nemes Rabboni a koporsó mellett.

Úgy-e nem veszi ez alkalomból tőlem nehezen, ha meg-kérdelem: ma, a Messiás eljövetele XX. évszázadában micsoda jeltől véli megismerni e kérdések megoldását

megfejtteni hivatott Messiást, mert ember behatolni Isten mélységeibe nem lesz képes soha, kijelentés nélkül?... És méltóztatott-e foglalkozni, összehasonlítást tenni például: az Esajah jóvendöléseit és a Krisztusi történetek között, nem tetszik-e ki a *ma* izraelitája előtt a krisztusban való ígéretmegvalósulás?...

Ha Istentiszteletre nem kellett volna sietnem haza, bizony ott maradtam volna az ön társaságáért, de a temető-ből sietni kellett haza!

Az elhangzott beszédek között a pálma az öné.

Istennek áldását kérem Önre

tisztelettel

Kájel István, ref. lelkész.

II.

Mágocs, 1916 május 29.

Főtisztelendő Lelkész úr!

Szívből köszönöm, hogy Nagyszokolyon tartott koporsó-beszédemet kritikára méltatta és hogy ez a kritika jó-akaratú volt. Mert ha tartalma tán reá is szolgált arra a dicséretre, amellyel megjutalmazott, a formára nézve és a szerkezet tömörsége tekintetében, én mondom, voltak fogyatkozásai. Hisz alig lehet ez másképp, ha egy éjjelt átutazva, alig leszállva a kocsiról, oda kell állni, beszélni egy halott fölött, kinek élete és halála körülményeit akkor tudjuk meg. A jó Isten kegyelmes vezérletére bízam elmémet, ajkaimat és Ő nem hagyja el a benne bízó lelket.

Becsés levelének érdemi részére áttérve, valóban nehéz egy 2000 éves vitát egy levél szűk keretében elintézni. Megnehezíti ezt különösen az a körülmény, hogyha a tudomány bonckését használjuk: a boncolásban mindig van valami kegyeletsértő, noha a boncoló tudóstól annak szándéka távol áll. Hitvitáról lévén szó, ettől fokozott mértékben tartani lehet. Hagyomány alapján pedig két különböző felekezetű pap, más-más hagyomány emlőin neveltetvén, egymást meg nem győzi soha.

De mert becses leveléből a tudományos képzettség magas fokán álló pap képe bontakozik ki előttem, ki bár sohasem választja el az egyént a paptól, mint pap beszél és hallgat, cselekszik és figyel, de a dolgok elbírálásánál — mint írni méltóztatik — tud elindulni a tudományos megállapítások szempontjából, nyíltan és őszintén leszek bátor válaszolni, de a lehetőségig röviden és szorosan ragaszkodva a becses levelében felvett kérdésekhez és ideológiájához.

Egyetértek nemes Lelkész urammal abban, hogy a gyarló ember Isten mélységeibe nem képes behatolni kijelentés nélkül. *Csak hogy ez a kijelentés megtörtént a Sínaj-hegyén.* Ez az isteni kijelentés magva. A lényegben tehát egyet-értünk. A különbség közöttünk csak az, hogy én meg-maradtam a kijelentés magvánál, Főtiszteletű Lelkész úr pedig — szavaival élve — eljutott a magzatig. Itt azután csak tisztelhetjük egymás hitbeli meggyőződését, de a kapacitációnak — enyhén szólva — alig lehet fogamatja.

A felvetett messiási kérdésre nézve készséggel elfogadom a megjelölt alapot: Esajah jóvendöléseit. Annál is inkább, mert azokban is pontosan megvannak határozva azok a jelenségek, amelyek a messiás eljövetele után bekövetkezni fognak. Ezek bekövetkezése azután persze ellentmondást nem tűrő bizonyosságot teendének messiás-volta mellett is: Igazságosság, Istenfélelem és béke a főjellemvonásai a messiási kornak. Csak a békét ragadom ki ezúttal, nem-csak azért, mert a proféciáiban is a legerősebben van szemléltetve, hanem mert érzékeinkkel is csálhatatlanul megfigyelhetjük. Jesajahu jóvendöléseit szerint messiás jöve-telekör oly igaz, sziklaszilárd béke fogja egyesíteni az embereket, hogy áldó hatása az állatvilágra is átárad és az erdő dúvadai a házi állatokkal összeférnek és békésen egymás mellett legelésznek. Elég lesz tán erre nézve Jesajahu 66 fejezete közül csak kettőre utalni, ezeknek is csak néhány versére.

Íme a II. fejezet 4. verse eredeti héber szövegének hű fordítása: „És ítélt a nemzetek között és dönt sok nép

fölött és összetörök (átkovácsolják) kardjaikat kapákká és dárdaikat sarlókká, nem emel nemzet nemzet ellen kardot és nem gyakorolják többé a háborút.“ A XI. fejezet, amelyből Főtisztelendő Lelkész úr is idéz, 6—9. versei pedig azt mondják: „És lakozik a farkas a báránnyal és a párduc a gödölyével heverész stb. és játszadozik a csecsemő a vípera lyukánál és a baziliskusz szemére az elválasztott gyermek nyújtja ki a kezét. Nem ártanak és nem rontanak egész szent hegyemen, mert megtelt a Föld az Öröklétű megismerésével, mint vizekkel, melyek a tengert borítják“

Hát Főtisztelendő Lelkész uram, én ezt a szellemet hasztalan keresem akár a múltban, akár a jelenben! Nem találom sehol! Hanem lelke nagy fájdalmára, ennek épp ellenkezőjét. Hisz most is oly istentkáromló, az emberiség legelemibb törvényeit kigúnyoló harcot viselnek ellenünk ellenségeink, amilyenre a világtörténelem nem tud példát. És pedig kapzsiságból, irigységből, bevallottan gazdasági előnyök elérése céljából, tehát rút pénzsóvárgásból indították ellenünk ezt a borzalmas iszonyító háborút. Pedig ezek mind elismerték és elismerik Krisztust messiásnak!

Ha tehát Főtisztelendő Lelkész úr, azt kérde tőlem: „ma, a messiás eljövetele XX. évszázadában stb. nem tetszik-e ki a ma izraelitája előtt a Krisztusban való Igéret-megvalósulás“ (mellesleg megjegyzem: nem tudom miből tetszene az ki), akkor szabadjon e kérdést kitégíteni és a ma emberiségére kiterjesztem: a ma emberiségén hol észlelhetők azok a Jesajahu proféciáiban meghatározott jelenségek, amelyekből arra lehetne következtetni, hogy a messiás csakugyan megjött? Hiszen nemcsak, hogy az embereken nyugvó békeszeretetet nem szelidítette jámbor bárányokká az erdő dúvadait, hanem, sajnos, megfordítva, ezek marcangoló, vérengző vadsága átragadt az emberekre!

És ha — amint írni méltóztatik — „Messiás eljövetele XX. századában“ azt látjuk, hogy nemcsak, hogy a kardokból nem kovácsolnak kapákat és a dárdaiból sarlókat, hanem megfordítva, a kapa és a sarló is a kard szolgálataiban áll, miből lehet következtetni arra, hogy csakugyan a messiás jött meg? Hisz ha a zsidóság 20 évszázaddal ezelőtt tévedett volna, amikor őt el nem ismerte messiásnak, azóta a tények beszélnek. És a tények Jesajahu proféciáinak zsinórmértéke szerint az ellenkezőről beszélnek! 2000 év múlt el azóta, hol vannak a jelenségek, melyeknek eljövetele után be kellett volna következniük? Miért nem jutott az emberiség, vagy legalább azok a népek és nemzetek, melyek őt elismerték messiásnak, az Istenismereten alapuló béke és igazságosság áldott mezeire? Vagy legalább miért nem közeledik feléje, hanem épp ellenkező irányban halad? Őszintén megvallom — ne vegye, kérem, tőlem ezt nehezen — szintén csodálkozom, hogy a mai világégés közepette időszerűnek ítélte a messiási kérdés ily alakban való felvetését. Én nemcsak mint híthű zsidó, de mint filozófus és humanista sem fosztanám meg most az annyira vesztes emberiséget attól a lélekedző és felemelő reménytől, hogy mégis meg fog jönni az a messiás, akiről Jesajahu proféciái szólnak: az, aki felemeli az emberiséget a bestiák vérengző fertőjéből az emberi tökéletesedés, az Istenfélelmen nyugvó béke és igaz megismerés magaslatára. És ha ez bekövetkezik és „megtelt a föld Istenismerettel, mint vizekkel, amelyek a tengert borítják“ a mi sajkáink, nemes lelkes uram, ezeken a vizeken szorosán egymás mellett fognak haladni. Nem lesz ott összeütközés, hanem egybeolvadás. Minden kérdés és felelet nélkül a tiszta megismerés elmét világító, lelket hevítő, szívet nemesítő igaz világosságában egy hitbe olvadunk, egy Istent imádjunk dicsőítünk és magasztalunk és egy testvért ismerünk: az embert.

Végül kegyes elnézését kérem válaszmom késésért, de a harctéren küzdő fiaim egyike megbetegedvén, eléje siettem hazaszállíttatása útjára.

A Mindenható irgalma árássa áldását Önre és győztes békét mielőbb szeretett Hazánkra!

Kiváló tisztelettel és kartársi üdvözléssel

Lebovics József, mágocsai főrabbi.

AZ OMIKE ÉS A MENSA ACADEMICA 1916 június 6-án tartotta báró Herzog Mór és báró Dirsztay Béla elnöklése mellett Rákóczi-út 17. szám alatti új helyiségeiben évről évről tartott üléseit az igazg. és hölgyválasztmányi tagok élénk részvétele mellett. Az elnökség részéről jelen voltak még dr. Hevesi Simon, dr. Neuman Armínné társelnökök, báró Guttmann Vilmosné elnöksasszony, dr. Domony Mórinné, jános Engel Gyuláné, Surányi Béláné, dr. Hevesi Simonné elnöksasszonyok és boglári Simon Jakab a pénzügyi bizottság elnöke. Napirend előtt dr. Hevesi Simon főrabbi kegyeletes szavakkal emlékezett meg az oly fiatalon elhunyt gárdonyi Neuman Lillyről, ki a mensánál nagy tevékenységet fejtett ki.

Majd áttérve az Omike kulturális tevékenységére, nagy elismerésének adott kifejezést a Múlt és Jövő iránt, amely a háború alatt is egyre fokozódó energiával valósítja meg kitűzött nagy programját és az egész magyar zsidóságra jelentős misszióját. Végül ismertette a Magyar Zsidó Hadi Archivum Háborús Almanachját, amely dr. Hevesi Simon, tiszasülyi Polnay Jenő és dr. Patai József szerkesztésében jelent meg és amelyet az Omike összes tagjai, illetőleg a Múlt és Jövő előfizetői ajándékképpen kapnak. Indítványozza, hogy az Almanach megjelenése alkalmából a Magyar Zsidó Hadi Archivum nagyhivatású, áldozatkész elnökét sürgőnyleg üdvözlőjük. Az elnökség erre a következő sürgőnyt küldötte el tiszasülyi Polnay Jenőhöz:

Az Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesület elnöksége és igazgatótanácsa, valamint a Mensa Academica elnöksége és hölgyválasztmánya a mai napon tartott együttes ülésén hálával és mély elismeréssel emlékezett meg arról a nagyszabású, nemes és áldozatkész működésről, amelyet Nagyságod, mint a Magyar Zsidó Hadi Archivum alapítója és irányítója kifejt; egyben nagy lelkesedéssel egyhangúlag elhatározta, hogy a gyönyörűen sikerült nagyértékű Háborús Almanach megjelenése alkalmából Nagyságodat, aki ezzel a nagybecsű művel nemcsak az Omikét, hanem az egész magyar zsidóságot örök hálára kötelezte, táviratilag szívből üdvözlő és kívánja, hogy a magyar zsidóság tekintélyét annyira emelő nagystílusú kulturális munkásságát továbbra is siker és Istenáldás kísérje.

Az egyesület nevében: báró Herzog Mór, báró Guttmann Vilmosné, báró Dirsztay Béla elnökök, dr. Hevesi Simon, dr. Neumann Amínné, dr. domonyi Domony Mórinné társelnökök, dr. Weiller Ernő főtitkár.

Ezután dr. Weiller Ernő főtitkár az elmúlt év működéséről számolt be, előadván, hogy a mensa a háború kitörése óta kilenc hadi jóléti intézményt, nevezetesen: hadi konyhát, ifúsági étkezőt, családi étkezőt, polgári étkezőt, lábbadozó katonák kaszinóját, élelmi- és tűziszterkiosztót, burgonya sütődét, gyors- és gépirási tanfolyamokat és ruhakiosztót tart fenn állandóan, ahol naponta 1000 ember nyer díjmentes ellátást és segélyt. Ezen intézmények eredményes működése különösen báró Dirsztay Béla elnök, dr. Neumann Armínné társelnök, dr. domonyi Domony Mórinné alelnök, továbbá báró Dirsztay Béláné, Fellner Henrikné, dr. Frenkl Gyuláné, báró Guttmann Vilmosné, Kohner Ágostné, báró Kornfeld Pálné, gárdonyi Neumann Károlyné, Prager Ferencné, dr. Schwarc Dávidné, Schwarc Gyuláné, Spitzer Edéné, szili Stein Manóné és Sváb Imréné úrnők lelkes agitációjának köszönhető. Boglári Simon Jakab a pénzügyi bizottság zárszámadásait ismertette, melyek szerint a mensa elmúlt évi szükséglete közel 150,000 koronára rúgott, mely összeg főleg a társadalom nagy érdeklődése és adakozása folytán gyűlt össze. br. Dirsztay Béla elnök a mensa nagy nyári átalakítási munkálatainak terveit ismertette, melyeket az igazgatóság nagy tetszéssel fogadott és az elnököknek rendkívüli fáradozásaiért hálás köszönetet szavazott.

A JÁSZBERÉNYI IZR. LEÁNYEGYLET a múlt hetekben a vak katonák javára zártkörű előadást rendezett. A leányegyesületnek ezen első szereplése fényes erkölcsi és anyagi sikerrel járt. A jótékony hazafias célra 462 K jutott.

PATAI JÓZSEF VERSEI ANGOL FORDÍTÁSBAN.
A Newyorkban megjelenő „The Hebrew Standard“, a legelőkelőbb amerikai angol-zsidó hetilap idei nagy húsvéti számában, amely a zavaros tengeri forgalom miatt csak most érkezhettek meg hozzánk, közli *Patai Józsefnek* három háborús versét (I. „A Vörös-tengeren“, II. „S lé-szen...“, III. „S ha kérde tőled holnap gyermeked...“), amelyek a *Múlt és Jövő* tavalyi húsvéti számában jelentek meg. A kitűnő angol fordítások William N. Loew, a

THE HEBREW STANDARD

Passover Feast on the Battlefields

(For THE HEBREW STANDARD Translated from the Hungarian of Joseph Patai by William N. Loew.)

I.
AT THE RED SEA.
Shall we be scared when waves are towering high,
And wildly skyward rolls the tide of blood?
Who trod the storm-swept paths with danger nigh,
Shall we be cowed by seething, boiling flood?
The long nights' ghastly fight is done, we won!
Of painful doubt and mournful fear now free,
Up! Let us sing to Him, the Only One,
At the Red Sea.

Midst foaming, roaring surge we onward pressed
When hunted by the wrath of servitude,
Of faith sublime and confidence possessed
Between the sea walls we our paths pursued.
It seemed a phantom legion had begun
Surrounding us, but with a stout heart we
Entoned a song to Him, the Only One,
At the Red Sea.

Undaunted and erect we went ahead,
We heard the mocking laughter of the horde,
Met dangers fierce, met tempests fell and dread,
Met martyr's death on stake, by fire and sword.
The blazing flames leaped up towards the sun,
Its ghastly red o'erspread the sky, but we
Entoned a song to Him, the Only One,
At the Red Sea.

A thousand dangers were our daily sight,
The headman's axe now, then the hangman's rope,
But boldly we passed through the darkest night,
Our hearts' blood drenched hill's summit and hill's slope.
Hark to the rushing blood of sire and son,
What cared they if to die was fate's decree?
They sang a song to Him, the Only One,
At the Red Sea.

Shall we be scared when waves are towering high,
And wildly skyward rolls the tide of blood?
Who trod the storm-swept paths with danger nigh,
Shall we be cowed by seething, boiling flood?
The long nights' ghastly fight is done, we won!
Of painful doubt and mournful fear now free,
Up! Let us sing to Him, the Only One,
At the Red Sea.

II.
AND SOME DAY ———
And some day there shall be a great Passover feast.
Around white, bounteous tables sit, in cushioned chairs
The sires and sons; howe'er now new legends are theirs,
Their bread no more is dough which hath no yeast
And now no longer bitter herb and paschal lamb they eat.

The springtide's dewy stars on treetops shine,
To marvel at the feast the sun stood still,
And floods of saintly rays the souls of all men thrill.
A song's heard: "Hail! Hail! Hail! Freedom Divine!"
Henceforth man may in man a brother greet.

Forgiveness descendeth to the Pharaohs.
And absolution comes to murderous Cains:
Not serfdom and not blood is what henceforth reigns,
Eternal lamp's light in peace-temple glows,
The dead go in eternal life to meet.

Yea of destructions bane the earth be free,
For sins of past all hearts atonement make,
We'll hear no more of gallows, gaol or stake,
A song's heard: "Hail! Hail! Hail! Sweet Liberty!"
And henceforth man may man as brother greet.

III.
AND IF TOMORROW ———
And should tomorrow ask of you your son
What happened then?
Tell him how great death's harvest then had been.
The reaper's sweep in thousand spots was seen,
And mighty heaps of dead were seen anon.

And should tomorrow ask of you your son
What happened then?
Tell him a fierce ordeal ruled o'er the earth,
Life had not of dust or ashes worth,
O'er fields accursed was heard death's antiphon.

And should tomorrow ask of you your son
What happened then?
Tell him that men destroyed what men had built;
The widow's home, and homes with orphans filled,
And daily o'er fresh wrecks mourn moon and sun.

And should tomorrow ask of you your son
What is to come?
Tell him that hope our hearts uphold,
Man shall more precious be than Ophir's gold,
The voice of our God speaks to every one.

Patai József versei a newyorki The Hebrew Standardban, William N. Loew angol fordításában
Gedichte von Josef Patai, ins Englische übersetzt von W. Loew. (The Hebrew Standard, Newyork)

"Next Year in Jerusalem"

Continued from Page 11

"Please wheel him into the hall," he told the nurse. "It isn't the usual thing, I suppose, but—I can't bear to have the man who wrote a song like that lie here and be patronized like a beggar."

For a moment the nurse dropped her starched, white-capped personality and became wonderfully human. "I hate it, too," she whispered back, "I'd—I'd like to choke him—and his whole committee. Why can't they let the poor souls have their holidays in peace!"

Out in the long whitewashed hall, alone with the broken composer, Daniels felt his ready speech deserting him. Then, "I am proud to meet you—" he stammered at last, for all the world like an awkward school boy. "I—I liked your song."

The tired lips smiled faintly. "It is a good song," they formed the words painfully, "and when I wish that I had done more for our people I think of that, and I am not sorry that I have lived. For I have written a hope to bind them together." He was silent for a while, his long hands lying motionless in his lap, his eyes closed. "I am not very old," he said at last, "but I have lived too long—much too long. When they brought me here they thought I would not live through the winter. And that is some years ago. Every year I think I must surely die, but when spring comes I want to live a little longer—until Pesach. For they always sing my song then and I am glad—glad I have written the hope to bind us together," he repeated, contentedly.

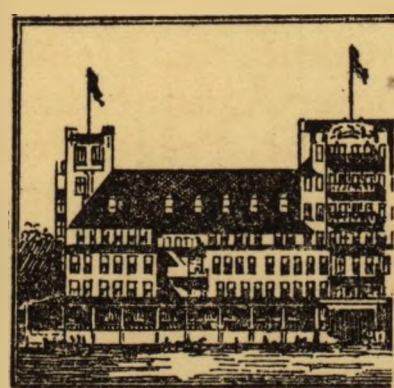
There was a scraping of chairs in the auditorium; Daniels turned to go. At that moment he felt he could not force himself to compliment the committee upon their successful Se-der. He did not know how to say good-bye, but he held out his hand and the other took it feebly.

"I—your song has made this a different Passover for me," he murmured, struggling with the shame of your true-born American who fears to appear sentimental. "And when I come out again—or if I don't hear it until next year—"

The old man smiled gently. "I hope I shall not live to hear it next year. But you—" his tired eyes brightened as the boy who had sung his song came out into the hall. "But you—" he repeated, and his face was as the face of one who prays, "you will hear it—and that child—even if he does not go there—perhaps his children will sing it in Jerusalem."

HOTEL P

Formerly New Arverne Hotel
ARVERNE

This Hotel has been reconstructed, now comforts, electric lights, hot and cold water and en suite rooms with private baths. Concerts daily. Dancing every night.

The cuisine will be superb under the new chef, Lakewood, N. J. Strictly fresh fish will be served. Our special Sunday dinners

Booklets upon application.

Telephone 800 Hammels

magyar származású híres amerikai író és műfordító tollából származnak, aki Petőfi, Arany, Vörösmarty és más magyar költők verseinek angol fordításával nagy érdemeket szerzett a magyar irodalomnak külföldi ismertetése körül. Patai Józsefnek „A Vörös-tengeren“ című verse különben már német, héber és lengyel fordításban is megjelent.

AZ ORSZ. RABBIKÉPZŐ-INTÉZET több újítást léptet életbe a tanítás intenzívebb előmozdítására. Dr. Mezey Ferenc vezérlelkibizottsági elnök indítványára a jövő tanévtől kezdve a héber tárgyak tanítási nyelve a héber lesz, ami a szent nyelvben való jártasságot mindenképpen fokozni fogja. Az idén léptették életbe a héber vizsgák nyilvánosságátételét is. Számos vendég és érdeklődő hallgatta végig a kitűnően sikerült vizsgákat, amely a növény- és állatvilág haladásáról tett tanúságot és arról az eredményes, buzgó munkáról, amelyet az intézet héber tanárai, dr. Guttmann Mihály, dr. Klein Miksa és dr. Blau Lajos igazgató vezetése alatt az ifjúság oktatásában és irányításában kifejtettek.

AZ ORSZÁGOS IZRAELITA PATRONÁZS-EGYESÜLET felkéri azon felekezeti vidéki iparosokat, akik megfelelő korú pártfogoltjait tanoncként, úgyszintén azokat a felekezeti vidéki családokat, melyek 13—16 éves leánypártfogoltjait háztartási munkára (de nem cselédnek) vagy könnyebb ipari foglalkozáshoz magukhoz venni hajlandók, hogy ebbeli szándékukat az egyesület központi irodájának (Budapest, VI., Ó-utca 46) bejelenteni legyenek szívesek.

DORNBUSCH MÓR, a magyar zsidó ügyeknek egyik szorgalmas, lelkes harcosa, már 1914 márciusa óta nyugszik jeltelen sírjában. Családja nincs abban a helyzetben, hogy a legszerényebb emléket is állítsa neki és így 35 évi újságírói munka után, amely életében is csak a kenyeret hozta meg neki, nem tudott annyit hagyni családjának, hogy nyugvóhelyét megjelölhessék. A zsidó publicista, aki cikkeivel annyi gyönyörűséget szerzett olvasóinak, megérdemli a magyar zsidó publikum kegyeletét! Felhívjuk olvasóinkat, adakozzanak síremlékére!

A NAGYVÁRADAI IZR. HITKÖZSÉG felhívást bocsájtott közzé egy hadi árvaház létesítésére. A nagy célt szolgáló, szívhez szóló felhívást dr. Kecskeméti Lipót fő-rabbi és dr. Adorján Ármin hitközségi elnök írták alá.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI KÖZÉPISKOLAI IFJÚSÁG mindkét nembeli tagjait felölelő Talmud-Tóra Egylet minap nyilvános vizsgán beszámolt tanítói munkásságának ezidei eredményéről. A szép számban megjelent közönséget Steinherz Jakab dr. üdvözölte, majd a fiúk csoportonként bemutatták héber ismereteiket, mint a leghaladottabbak kluját talmudi fejezeteket fordítottak a módszeres Hamad-rich-ből, oly folyékonyan és értelmesen, mintha legalább is Beregszászon nevelkedtek volna. Közben elért néhány szabad szám is: *Patai*: „Ha kérde tőled holnap“ és *Juhász* rendőrkapitány „Fiam ravatalánál“ nagy hatást keltettek költői, háborús hangulatukkal; Naszályi L. VII. osztályú tanuló Nachmanidesről értekezett, míg Lángos György VI osztályú tanuló, dr. Löwy Károly hitközségi h.-elnök fia, a zsidó zenéről olvasott fel önálló tanulmányokon alapuló dolgozatot. Végül a Juda Halévi-kör lelépő elnöke, Deutsch György átértzett szavakban búcsúzott el diáktársaitól és *Steiner* Jakab hitoktatótól, ki úgy ezt az önképzőkört, mint párját, a Debora-kört életbe hívta és egyrészt példájával és lelkes tanításával, másrészt az időnként rendezett ünnepélyekkel, szabad előadó- és vitadélutánjaival meleg érdeklődést, szeretetet tudott kelteni bennük minden zsidó ügy és kérdés iránt.

E tudósításunkkal kapcsolatban meg kell még állapítanunk, mult havi számunk egy közleményének kiegészítéseképpen, hogy Székesfehérvárott is működik egy felsőbb-leányiskolai önképzőkör, a „Debora“, amely a fiúközépiskolai Juda Halévi-körrel párhuzamosan nagy sikerrel terjeszt zsidó érzést és zsidó tudást az ifjúság között.

Kriegsspital des isr. Ferienheims

Az Izraelita Szünidei Gyermektelep-Egyesület Hadikórházából

AZ IZR. SZÜNIDEI GYERMEKTELEP-EGYESÜLET díszes közönség jelenlétében f. é. június hó 5-én tartotta rendes évi közgyűlését dr. *Fischer Gyula* rabbi elnöklete alatt. Napirend előtt elnök kegyelettel emlékezett meg az egyesületnek az elmúlt évben elhunyt és hősi halált halt tagjairól és emléküket jegyzőkönyvben örökítették meg. Az 1915. évről szóló jelentést, melyet *Blücher József* igazgató és *Galambos Jenő* titkár terjesztettek elő, a közgyűlés egyhangúlag tudomásul vette, úgyszintén az 1915. évi zárszámadásokat és az 1916. évre szóló költségvetést és a felmentvényt az igazgatóságnak és a választmánynak megadta. A jelentésből örömmel vette a közgyűlés tudomásul azon nagy szociális tevékenységet, melyet az egyesület kifejt és különösen megelégedésre szolgált, hogy hazafias munkássága is számottevő volt a 18 hónapon át diósjenői telepen fenntartott hadikórházzal. E munkája mellett a gyermekek kitelepítése sem szünetelt az elmúlt évben és azonkívül az el nem helyezhető gyermekeknek tápdíjszegélyeket adott. A közgyűlés örömmel járult az igazgatóság azon indítványához, hogy az egyesület alapítványainak gyümölcsözőbb elhelyezése céljaira 25,000 K összegű hadikölcsönt jegyezzen. Számvizsgálókul 1916. évre újra megválasztattak alsóterényi *Auer Róbert*, maróti *Fürst Bertalan* és *Seifensieder József*. A megejtett választásokon megválasztattak védnőökké br. dr. *Kohner Adolf* és dr. *Vadász Lipót* államtitkár; tiszteletbeli elnökké *Deutsch Vilmos*; tiszteletbeli tagokká *Bacher Emil*, dr. *Schächter Miksa* egy. magántanár, *Székely Ferenc* udvari tanácsos, *Vida Jenő* és dr. *Wetszburg Gyula*; igazgatósági tagokká dr. *Bacher Vilmosné* és *Fröhllich Miksa*, végül választmányi tagokká *Ablis S.*, alsóterényi *Auer Róbertné*, *Blockner Izidorné*, *Morgenstern Emil*, *Oesterreicher Miksa*, *Ranschburg*

Vom isr. Ferienheim

Az Izraelita Szünidei Gyermektelep-Egyesület gyermektelepéről

Gusztávné, Riesz Ti-vadarné, Sternfeld Ignác, Strasser Róbertné, dr. Szabolcsi Lajos, Wiener Mórné és Zwack Lajos. A jogügyi bizottság elnökévé dr. *Endrei Henrik*, társelnökévé pedig dr. *Berényi Sándor*. *Salamon Jakab* hálásan emlékezett meg az egyesület vezetőségéről, különösen dr. *Fischer Gyula* rabbiról, ki nagy körültekintéssel vezeti az egyesületet. Végül dr. *Hevesi Simon* rabbi pedig dr. *Grauer Vilmos* elnököt, *Blücher József* igazgatót s a hölgyválasztmány tagjait üdvözölte és kifejezte az egyesület nevében köszönetét azért a rendkívüli tevékenységért, melyet az egyesület ügyeiben kifejtének.

ADOMÁNYOK. Az Omíke mensa javára *Fried Ignác* földbirtokos 1000 (ezer) koronát adott át szerkesztőségünknek, mint *Fried Ignác és neje* alapító tagsági díjat, azzal a kívánsággal, hogy ebből az Omíke mensáján a háborúban elesettek fiai, vagy a háborúban megrokkant egyetemi hallgatók kapjanak díjtalan ebédet. Az összeget átadtuk báró *Dírsztay Béla* elnöknek, aki az Omíke legutóbbi elnöki ülésen köszönetet szavaztatott a nemes adakozónak. Ugyancsak a mensa részére kaptunk *Schwarcz Dezső* honvédhadnagytól 10 (tíz) koronát. *Bálint Andor* Temesvár 10 (tíz) koronát küldött be a Kárpáti zsidó iskola részére. *Weissberger Ignác*, Királyháza, 5 koronát a Zsidó Nemzeti Alap hadi földadomány céljaira. Az összegeket a rendeltetési helyekre juttattuk.

MŰVÉSZHÁZASSÁG. *Jávor Bellát* eljegyezte *Abádi Imre*. A két kitűnő név rég szerepel egymás mellett a Mult és Jövő hasábjain és most, hogy az életbe is együtt indulnak, szeretetünk és bizonyára olvasóink szeretete is kíséri útjukon.

DR. SINGER BERNÁT.

A magyar rabbikar egyik legkiválóbb és legtiszteltebb tagja hunyt el hirtelen erejének teljében. Azok közé tartozott, akik működésükkel csak barátokat, tisztelőket szereznek. Egyéniségének közvetlensége és szeretetreméltósága, fellépésének önzetlensége mindenkiben tiszteletet gerjesztett. A zsidóság harcosai közé tartozott, küzdött a magyar zsidóság egységéért és magyarságáért és emellett a cionizmusnak úttörő és rajongó katonája volt. Zsidókérdésben nyílt, egyenes és őszinte volt és valóban ennek a szomorú háborús évnek egyik legnagyobb zsidó vesztesége dr. Singer Bernát korai halála.

KATONA NÁNDOR-SZÁMUNKKAL kapcsolatban, mely úgy íthető, mint a külföldön nagy feltűnést keltett, kaptuk a harctéren levő Hermann Strucktól a következő levelet, amelyet egyébként is érdekes tartalmánál fogva egész terjedelmében közlünk:

Kedves Barátom! Orosz földről rövid szabadságra hazatérve, kézhez vettem a Mult és Jövő májusi számát. Nem akarom elmulasztani, hogy megköszönjem önnek azt az örömet, amelyet vele szerzett. Katona művészetét azóta, hogy először láttam néhány képét Budapesten, igen nagyra becsülöm. Annál nagyobb öröm volt számomra, hogy a számos, kitűnő reprodukció révén most mesterműveit közelebbről ismerhettem meg. Tájképei csodálatosan szépek és a természet mélységes átérzéséről tanuskodnak. De figurális dolgai, fej- és alaktanulmányai is a ritka nagy művészre vallanak. Különösen bájosnak találom a gyermekkorú papírfaragásokat és igen lekötölezné, ha tudomásomra hozná, megszerezhetem-e és hol az elragadó mizrahtáblát?

Katonára büszke lehet a zsidóság. Feltétlenül egyike a jelenkor legnagyobb tájképfestőinek. Kérem, ha alkalma van, adja át néki csodálatom és szimpátiám kifejezését, legszívesebb üdvözlétem kíséretében.

Én most csak vasárnapig, amíg elvégzem a hadügy-minisztérium egy művészi megbízását, maradok Berlinben, aztán visszatérek a keleti főhadiszállásra, ahol most állandóan tartózkodom.

Hindenburg marsallnak a főhadiszállás tisztjei jubileuma alkalmából egy tájképet nyújtottak át, amelyet nálam rendeltek. Erre Hindenburg magához kéretett és igen kedves és szívélyes szavakkal fejezte ki nekem hálás köszönetét. Azért írom ezt meg, mert tudom, hogy Önnek is örömet szerezek vele.

Sok meleg üdvözléssel, híve

Hermann Struck.

OROSZ ZSIDÓ HŐSÖK. A newyorki The Hebrew Standard nagy listát állít össze orosz hivatalos jelentések alapján azokról a zsidókról, akik az orosz hadseregben a mostani háború alatt nagy kitüntetésekben részesültek. Érdekes és tanulságos elolvasni ezt a listát, hogy Slajme Weisz a nagy szt. György-keresztet kapta, Czodik Sulkesz a szt. György-medáliát, Szróle Gutwerk, Mojse Boim és stb. egyéb nagy dekorációkat. Amiből levonhatjuk a tanulságot, hogy az orosz zsidók üldözések és pogromok dacára is megteszik hazafiúi kötelességüket, sőt kötelességükön túl igyekeznek magukat kitüntetni mostoha hazájuk szolgálatában. És szomorúan érdekes és tanulságos ugyanabban az amerikai lapban olvasni a szemelvényeket az orosz zsidók mindenféle fajtájú elnyomásáról a fronton és a front mögött, még a zsidó hősökkel szemben is tanúsított szekaturákról és arról a makacs kitartásról, amely az orosz kormány minden kísérletet visszautasít, amely az orosz zsidók helyzetének parlamentáris javítására irányul.

LOUIS BRANDEIS. Ez a név mostanában nagy port vert fel Amerikában. Brandeis, az amerikai cionisták vezére, a zsidó ügyeknek bátor, szókimondó harcosa, minden amerikai zsidó közügynek erős vezetője abban a kitüntetésben részesült, hogy Wilson elnök kinevezte az Egyesült Államok legfelsőbb bíróságának tagjává. Bizonyos körökben nagy hajsza indult meg erre Brandeis ellen, hogy a kinevezést az Egyesült Államok szenátusa ne hagyja jóvá. Még az orosz diplomácia is működött ebben az ügyben, mert hiszen éppen Brandeis volt az, aki legutóbb az amerikai zsidó kongresszust szervezte és óriási propagandát fejtett ki az orosz zsidók egyenjogúsítása érdekében, valamint a háborútól sujtott zsidóknak felsegítéséért általában. Nemrég egy füzetet is adott ki a zsidókérdésről, amelyet az ántant sajtójában nem nagy szimpátiával fogadtak. A szenátus azonban egyhangúlag jóváhagyta Brandeis magas kinevezését és egy interpellációra Wilson maga kijelentette, hogy Brandeis Amerika legértékesebb embereinek egyike.

BREITNER L. ZSIGMOND udv. tanácsos, a pesti hitközség előjárója 200,000 koronás alapítványt tett a Charité poliklinikai egyesületnél egy új kórházi osztály felállítására. A nagy filantrop ezzel csak betetőzte eddigi humánus tevékenységét.

5000 KORONÁS ADOMÁNY. Ujpesti Wolfner Tivadar ötezer koronát adott át dr. Hevesi Simonnak az Omike mensa részére. Az egyesület ezúton is hálás köszönetet mond a nemes adományozónak.

SZIGORÚAN RITUÁLIS INTERNÁTUS

nyílik meg a következő tanévre középiskolai, kereskedelmi és polgári iskolai tanulók számára. Szigorú felügyelet és gondos ápolás, a legkitűnőbb ellátás, egyéni nevelés. Az összes iskolához közel. Tanulók csakis korlátolt számban vétetnek fel.

Legjobb referenciák. Cím:

Virág Gyuláné, Budapest, VI., Ó-u. 42.

KACZÉR ILLÉS szenzációs napkeleti regénye: KHAFRIT, AZ ÉGYIPTOMI ASSZONY megrendelhető a Mult és Jövő kiadóhivatalában

COGNAC
KEGLEVICH
GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN UTÓDAI BUDAFOK

PATKÁNY. EGÉRIRTÓ
BAKTERIUM
"RATIN"
PROSPEKTUS INGVEN.
"RATIN" LABORATORIUM
BUDAPEST, ROTTENBILLER-U.30.

ALAPÍTÁSI ÉV

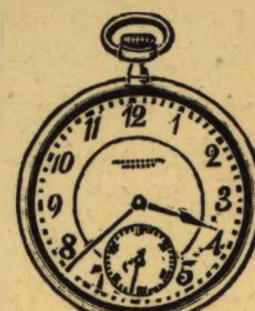
1862

• CHRONOGRAPH •
• REPETITION ÉS •
ZSEBÉBKRESZTŐK

CUENDEZ CONSTANZ

Svájc és Németország zseb-, inga- és díszóragyárainak lerakata.

BUDAPEST, IV., KIGYÓ-TÉR 5

KARCSATÓRÁK, GYÜRÜ-
ÓRÁK JAVÍTÁSOK

INGA-ÉS ÁLLÓÓRÁK KAK-
TÁRON ÉS RENDELÉSRE
KÜLÖNLEGESSÉGEK

HALÁLOZÁSOK. *Bedő Béla* kereskedelmi tanácsos, a Phönix kénsv- és vegytermékek gyár r.-t. elnökgazgatója stb. június hó 11-én, munkás életének 54-ik évében elhunyt. A boldogult nemcsak közgazdasági téren fejtette ki sokoldalú működését, hanem részt vett minden kulturális és humánus munkában is. Elhunytát előkelő családja és tisztelői sokasága gyászolja. Temetése nagy részvét mellett ment végbe.

Rosenzweig Lípót, az abonyi izr. hitközség főkántora, sebuoth másodnapján, élete 65-ik évében befejezte földi pályáját. 33 évig működött községében, melyet váratlan halála mély gyászba döntött. Kiváló énektudásával, gyönyörű hangjával nemcsak híveinek szívét hódította meg, de pályatársai is nagy elismeréssel voltak iránta. 1900-ban kiadta zsinagógái szerzeményeinek egy részét, *Sírasz Jehuda* cím alatt, mely szerzőjüket a hangköltés egyik zsinagógái mestereként mutatta be. Impozáns részvét mellett kísérték utolsó útjára. Temetésén, melyen a szomszéd községek is képviseltették magukat, dr. Blumgrund Naftali rabbi méltatta szívrehatóan érdemeit. Dr. Blumgrund szíves volt az elhunyt hátrahagyott kompozícióját nekünk beküldeni, amelyet legközelebb közölni fogunk.

Dr. Löwinger Rezsőné elhunyt Salgótarjánban egész közönségét, valláskülönbség nélkül, mélyen megrendítette. A megboldogult, aki a Vöröskereszt-egyletnek, a József Főherceg-Szanatórium salgótarjáni fiókjának, az Izr. Nő- és Leányegyesületnek elnöki tisztségeit egyforma buzgalommal, odaadással töltötte be, egész nemes életét ideális céloknak szentelte. A város szegényeinek valóságos anyja volt és a támaszra, segítségre szorulóknak mind az ő jóságos szívéből várták sorsuk javítását. Több kitüntetést kapott, de ezeknél jobban díszítette életét tetteinek nemes fénye.

A békéscsabai izr. hitközséget súlyos csapás érte elnöke *Reisz Simon* elhunytával. Ritka hívatottsággal, odaadással és áldozatkészséggel vezette egy évtizeden át a hitközség ügyeit és halála mélyszégyen és őszinte gyászba borította mindazokat, akik ismerték.

Dukesz Márkné Galgócon, június hó 21-én hirtelen elhunyt. A boldogult nagy humánus tevékenységet fejtett ki és köztiszteltben állott.

Dr. Lőrincz Jenő tart. főhadnagy, az Orsz. Izr. Tanítóképző-Intézet tanára a Tarnopol körül vívott harcokban hősi halált halt. A hős, aki számos nagy kitüntetést kapott a háború alatt, mint tanár is kiváló volt. „Dicső jövőt jósoltunk neki és dicső halál lett az osztályrésze” — írják róla gyászjelentésükben kartársai.

Bedő Béláné, Politzer Ríza és fia *Bedő Rezső* honvédhuszár-hadnagy megtört szívvel jelentik, hogy forrón szeretett férje, illetve atyja

BEDŐ BÉLA

kereskedelmi tanácsos, a Phönix kénsv és vegytermékek gyár rt. elnökgazgatója stb. családjának és munkának szentelt élete 54-ik és boldog házasságának 26-ik évében rövid szenvedés után június hó 11-én jobblétre szenderült.

Drága halottunkat június hó 13-án, kedden d. u. fél 5 órakor a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából a családi sírboltban örök nyugalomra helyeztük.

Budapest, 1916 június 12.

V., Honvéd-utca 3.

Áldás és béke hamvaikra.

Öz. *Poltzer Illésné* anyósa, *Milhofer Ödönné* nővére, *Milhofer Ödön*, öz. *Bedő Adolfné*, *Hermann Antal* és neje, dr. *Poltzer Alfréd*, *Poltzer Sándor* és neje, *Poltzer Géza* és neje, sógorok és sógornők.

K Ö Z G A Z D A S Á G

A MAGYAR CUKORIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG Ullmann Adolf főrendiházi tag elnökle alatt június hóban tartotta közgyűlését. Az igazgatóság javaslatához képest határozatba ment, hogy a 700,000 korona értékcsökkenési leírások után fennmaradó 2,265,214.72 K-nyi tiszta nyereségből június 13-ától kezdve részvényenként 150 K osztalék fizetessék és 300 K rendkívüli a tartalékalap javára fordítassék, 308,489.43 K pedig új számlára vitessék át. A felügyelő - bizottság tagjaiul újból megválasztották Rózsa Alajost, Dókus Gyulát, Lang Ernőt, Nógrády Károlyt, lovag Rothkugel Arnoldot és baranyavári Ullmann Ödönt. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen elnökké Ullmann Adolf főrendiházi tagot, alelnökké Mailáth József gróf v. b. t. tanácsost és Zichy Andor grófot újból megválasztották.

A KÖSZÉNBÁNYA ÉS TÉGLAGYÁR (DRASCHE) a napokban tartotta Löwy Sámuel elnökle alatt évi közgyűlését, amelyben előterjesztették az 1915. év mérlegét, amelyet a közgyűlés egyhangulag elfogadott. Az igazgatóságnak a fölmentvényt minden irányban megadták és az igazgatósági tagokat további öt évre megválasztották. A napirend előtt Lukács József megemlékezett Görgey Arthur haláláról, aki 1868-tól 1871-ig a társulat vezérigazgatója volt. A közgyűlés kifejezést adott gyászának.

CHERIM BÉG SZERENCSEJE. Cherim bég, akit kormány fontos titkos megbízással küldött a Bosporus partjáról a német metropolisba, a langyos május estén vidáman szürcsölte a tokait az egyik dunaparti étterem terrasán. Már barnult az este. Fizetett és lassú léptekkel megindult a korzón. Budapest legszebb asszonyai és lányai suhantak el mellette és Cherim áhitattal fordult meg egy gyönyörű szőke teremts után, aki egy lord-külsejű öreg úr karján libegett végig az aszfalton, midőn barátjával Max von Essen német gárdakapitánnyal találkozott, kíváncsian érdeklődött a szőke csuda kiléte iránt.

Hm — nevetett a germán óriás — szóval, a török hadseregéből te is a kis Bereghegyi baronessz hódolóinak seregébe óhajtasz átlépni... Szívesen bemutatlak neki. Az az öreg úr, aki vele megy, a baronessz gyámja.

... Két perc múlva Cherim már a szép baronessznek fecsegett Bagdad híres rózsáligeteiről és mikor egy fél óra múlva a kapitány egy kis séta-hajókázást javasolt, az Augusztá-hajó egy intim szögletében ülve a fiatal török már meg mert volna esküdni arra, hogy a magyar bárókisasszony szeme Bagdad rózsáligeteinél sokkal, de sokkal többet ér. Másnap vasárnap két óra husz perckor az Eötvös-téren a visegrádi hajóra szálltak fel. Egymásután tűntek el a hidak, majd a festői Szentendre, a bájos Leányfalu, azután a visegrádi várrom... A volt madridi nagykövet véleménye szerint vasárnap este 6 óra az a történelmi időpont, mikor a baronessz igent mondott a török államférfiúnak és így ez időponttól veszett el összes imádói számára. Ma már valahonnan a Márványtenger partjáról álmodik vissza a dunai hajókra, mint Cherim bégnek felesége... De onnan is kellemesen gondolnak vissza a kis dunai hajókra, amelyek Visegrád—Nagymaros felé mindennap d. e. 8.30, d. u. 2.20 és június 16-tól d. u. 5 órakor indulnak a Mftr. Eötvös-téri kikötőjéből és az Augusztá-hajó sétahajójáraitára, amelyek naponta d. u. 1/2.5, 1/2.7 és este 9 órakor indulnak ugyancsak az Eötvös-téri kikötőből.

Perzsaszőnyegek
alkalmi vételek
Sternbergnél, Dob-u. 24.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: DR. PATAI JÓZSEF.

MODERN
LEVEL-
PAPÍR
UJDONSÁ-
GOK.
PAPÍR-
ÁRUK

Pauker Mór
PAPÍRÁRUHÁZA

BUDAPEST
FŐÜZLET V.
VÁCI KÖRÚT 60
TEL.: 47-37
FIÓKÜZLET
VÁCI KÖRÚT 23
TEL.: 86-73
M.K. POSTATAKA
REKENZTÁRI
SZÁMLA 1942

KELETI-BUDAPEST

csász. és kir. szabad. sérvkötők, orvossebészeti mű-
szer és betegápoláshoz szükséges eszközök gyára

Alapított 1878-ban.

Főraktár: IV. kerület, Koronaherceg-utca 17. sz.

Gyár: IV. kerület, Koronaherceg-utca 14. szám

Telefonszám: 13-76.

Orvosi sebészeti műszer, kötszer, testgyejesítő gépek,
múlábak, műkezek, cs. és kir. szabadalmazott sérvkötők,
betegápolási és kozmetikai eszközök, utazási cikkek, min-
denféle gummiárúk, légpárnák, melegítő thermophorok
raktára. Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Kereskedelmi megbízásait a leggyorsab-
ban és legmegbízhatóbban

BOGYÓ G. export-import

irodája intézi el

Budapest, VII., Akácfa-utca 43.

Telefon 167-20.

Telefon 167-20.

Kohn Arnold

Telefon 18-76

Telefon 18-76

**SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK**

minden ár és kivitelben,
áthelyezések exhumálásoknál

Javítási munkák a temetőben

Szombaton és ünnepnap zárva

Budapest, VII., Károly-körút 15

Neumayer Fülöp

Budapest, V. Ker., Deák Ferenc-tér
1. szám (Erzsébet-tér sarok).

Telefonszám: 11 — 21.

Perzsa- és Smyrna-szőnyegek. Hazai gyárt-
mányú Moquett-plüssök, bútorszövetek, ágy és
asztalterítők, függönyök és szőnyegek, továbbá
kárpos- és kocsigyártókellékek gyári raktára.

Kívánatra mintát bérmentve küldök.

HIRDETMÉNY.

Ezennel közhirrre tétetik, hogy miután a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium ellenőrző közegei a Magyar. Kir. Szab. Osztálysorsjáték (XXXVI. sorsjáték) I. osztályára szóló sorsjegyeket felül-
vizsgálták, azok a főárúsítóknak árusítás végett kiadattak.

A IV. osztály húzása 1916 július hó 25-én és 26-án. Az V. osztály húzása augusztus hó 16-án
és 17-én. A VI. osztály húzása szeptember hó 6-tól október hó 3-ig. A húzások a Magyar. Kir.
Lottó-főosztály Igazgatóság, mint állami ellenőrző hatóság, és királyi közjegyző jelenlétében, nyíl-
vánosan történnek, a húzási teremben. Sorsjegyek a Magyar. Kir. Szab. Osztálysorsjáték
valamennyi árusítóinál kaphatók. MAGY. KIR. SZAB. OSZTÁLYSORSJÁTÉK IGAZGATÓSÁGA.

Budapest, 1916. évi május hó 3-án.

Tolnay

Hazay

JAKOBI G. LAJOS

ANGOL ÚRISZABÓ, BUDAPEST, PODMA-
NICZKY-UTCA 6. :: TELEFON 153—94.

Uri ruhákat készít mérték után legfinomabb angol-
és skót szövetekből. Állandóan nagy választék
a legdivatosabb kelmékből. :: Szolid árak.

KERBER HENRIK

**BUDAPEST,
VIII., Nap-u. 29.**

Alapított 1890-ben.
Telefon: „József“ 3—86.

Szörme, szőnyeg-poroló, megóvó, valamint
szőnyeg-mosó, tisztító- és javítóintézet. ◇

Ablaktisztítás, lakástakarítás, padlóbeeresz-
tés, „Tapeta“ festettfal, falfestmény, Fresco-
tisztítás és féregirtási vállalat. ◇ ◇ ◇

Tekintettel a közismert nehézsé-
gekre, tisztelt vevőim szíves fi-
gyelmébe ajánlom, hogy a

szén és koksz

beraktározása a téli szükségletre már most célszerű
megkezdeni és raktáromon Budapest, józsefvárosi
pályaudvaron minden egyes fuvar szén és koksz a
magyar kir. államvasutak kirendelt közege által
hivatalosan mérlegeltetik

URBÁN S. L. szén- és koksz-
nagykereskedő,
BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCA 17. SZÁM
Telefon: 53-40, 53-41 és 53-42

IFJ. WEISS GYULA

tábla- és tükör-üvegnagykereskedő
Budapest, V., Vadász-utca 29.
Telefon 44-19.

Tábla-üveg minden méretben. Opalín falburkolati
lapok, alabástrom, fehér és színes. Falconnier-üveg
épületkövek, fehér és színes. Sodronybetétes-üveg
minden vastagságban. Recés-üveg minden méretben.
Öntött-üveg minden vastagságban. Tükör-üveg át-
látszó és foncsorozott. Ornament-üveg fehér és színes.
Chatedral-üveg az összes létező színekben. Színes-
jelző üvegek. Talpazatlapok sodronybetéttel és anél-
kül. Üvegtetőcserép különféle alakban. Prizma-üveg.

KRICK ÉS ROSENZWEIG

(IV., Borz-u. 9. sz.) angol és francia
nőiszabó-cég felhívja az úrihölgykö-
zönség szíves figyelmét, hogy *kosztü-
mök, köpenyegek, blúzok, utcai és
estélyi ruhák, valamint menyasszonyi
kelengyék* a legszolidabb divat szerint
jutányos árban készülnek.

Vidéki rendeléseknél, ha több ren-
delés van egyszerre, személyesen me-
gyünk a ruhákat próbálni!

Bármínemű gyászruha 2 nap alatt
elkészül!

E lap előfizetői árendedményben
részesülnek.

MARX ÉS MÉREI

tudományos műszerek gyára. • Fizikai, kémiai, természetrajzi
műszerek. • Röntgen-Készülékek. • Tudományos műszerek.

Budapest, VI., Bulcsu-utca 7. szám. Telefon 21-06

ALKALMI AJÁNDÉKOK

műtárgyakban és régiségekben

STERNBERGNÉL

BUDAPEST, VI. KER., DOB-UTCA 24. SZÁM